

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

117 113

İLKÖĞRETİM OKULLARININ ÜSTÜN YETENEKLİ
ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNE ELVERİŞLİLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(Batman İli Örneği)

HAZIRLAYAN
Abdurrahman EKİNCİ

117113

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ

DİYARBAKIR
2002

ÖZ

Türk Eğitim Tarihi içerisinde üstün yeteneklilere yönelik birtakım uygulamalara rastlanmakla birlikte, genel anlamda konunun, bütüncül, planlı ve uzun vadeli olarak ele alındığı söylenemez. Bu durum üstün yeteneğin gelişme imkanı bulamaması nedeniyle körelmesi veya beyin göçü şeklinde bir kayıp olarak ortaya çıkmıştır. Üstün yeteneğe sahip çocukların belirlenerek, planlı ve sistemli bir eğitimle topluma kazandırılmaları ve toplumsal gelişmeye yönelik itici rollerinin işlevsel bir hale gelebilmesi, söz konusu çocuklara verilecek özel eğitime bağlıdır. Bu amaca yönelik temel çalışma ve düzenlemelerin ilk basamağı, erken tanılamamanın önemi açısından ilköğretim okullarıdır. Yapılacak çalışmaların ilk aşaması, varolan sistemin ne derecede üstün yetenekli bireylerin eğitimine elverişli olduğunun sorgulanması olmalıdır. Bu nedenle ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Bu araştırmanın temel amacı öğretmenlerin; ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyi konusundaki görüşleri arasında fark olup olmadığını belirlemesidir. Araştırmanın evrenini Batman il merkezindeki 35 ilköğretim okulunda çalışan 1101 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada yansız atama ile seçilen Batman il merkezindeki 25 ilköğretim okulundan toplam 456 denek örneklem grubu olarak alınmıştır. Veri toplama aracı, uzman görüşünden de faydalanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve 456 öğretmene uygulanmıştır.

Verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen sonuçlardan bazılarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Öğretmenlerin %59.2'sine göre, ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine "hiç" yer verilmemektedir. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır.
2. Öğretmenlerin %56.5'i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin %26.7'si ise "özel okul" modelinin üstün yeteneklilere yönelik eğitimde uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Sadece mesleki

kıdemlerine göre, öğretmenlerin ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu gözlenmiştir.

3. Öğretmenlerin %53.9'u üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmiştir. Cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekliler eğitimine yeterince yer verilmediği ve ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişli olmadığı yönündedir.

ABSTRACT

In the history of our education as well as we can meet there was something done to the genius but in general the subject cannot say, it was dealt with plainly, in whole and for a long time. This situation occurred as blindness for brainy people and brain migration. The genius children should be found, and they should be given a special education they should be the locomotive of the other children in society. The main study for goal, the first step for the arrangement, the first step to know these children is in the primary school. The first pace for this work, in the existence system to question whether the system is available for this kind of children or not. For this reason the teachers who are working in the primary schools, should be applied to their opinion whether primary schools are suitable for such kind of students or not. The aim of the search the teachers, is there the difference in the opinion of teachers. The investigation is done in Batman 35 primary schools among 1101 primary school teachers. In this work the ones who were chosen impartially in the centre of Batman in 25 primary schools 456 touchstones were used as examples. The givenness which was collected and it was progressed and practised among 456 teachers.

After the result analyzed it is possible to summarize like this.

1. According to %59 teachers in the primary schools it is never given any thin to the geniuses education. There's no differences among the sexes of teachers, their graduation universities, the classes they teach the place they work, the. Experience they havei they nearly all have the same opinion about the genius children.
2. Among the teachers %56.5 of them said that special class should be arranged for the geniuses. %26.7 of teachers suggest that special school like orivate school should be built for the geniuses. Only the difference among the teachers was observed according to their experience in their profession.
3. %53.9 of teachers admitted that they didn't have any idea about genius education. But according to the age, their education, experience the school they work, the class they teach there isn't a very big difference between teachers idea.

According the knowledge which acquired at the end of the search, in the Turkish Education System there isn't enough place for the genius students, and the primary schools are not suitable for the genius students.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İşbu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi
Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir

Prof. Dr. Hasan AĞÜNDÜZ
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Başkan.....

Üye...Yrd. Doç. Dr. Gülten...Fıkan...

Üye...Yrd. Doç. Dr. Hasan...Seyhan...

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2002

Prof. Dr. Abdülkâki TURAN

TEŞEKKÜR

Araştırmanın tüm aşamalarında her türlü destekte bulunan ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ'e sonsuz teşekkür ederim.

Araştırma anketinin hazırlanmasında ve anketlerin yorumlanmasında her türlü destekte bulunan ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Behçet ORAL'a, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI'ya, Yrd. Doç. Dr. Hasan ŞENTÜRK'e ve yapıcı eleştirileriyle araştırmanın gerçekleşmesinde büyük katkıları bulunan araştırma görevlisi Yunus AVANOĞLU'na teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim süresince yetişmemde büyük katkıları olan Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'ndeki öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Çalışmalarında sıkıntılarımı paylaşan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Araştırma anketlerinin uygulanmasında yardım ve katkılarını gördüğüm ilgili okul müdürlerine, anketlere cevap vererek araştırmanın gerçekleşmesine katkıda bulunan bütün öğretmenlere; araştırmanın her safhasında görüş ve önerilerinden faydalandığım öğretmen Faysal ÖZDAŞ'a ve araştırmanın yazımında emeği geçen Ahmet ALTUN'a teşekkür ederim.

Abdurrahman EKİNCİ

Kısaltmalar

Z.B.: Zeka Bölümü

a.g.e.: Adı geçen eser

c-C. : Cilt

Çev. : Çeviren

s. : Sayfa

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE ÖZ.....	I
ABSTRACT.....	III
ONAY.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
KISALTMALAR.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
ŞEKİLLER VE TABLOLAR.....	XI
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	9
Alt Problemler.....	10
Araştırmanın Önemi.....	10
Sayıtlar.....	12
Sınırlılıklar.....	12
Tanımlar.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
Araştırmanın Modeli.....	12
Evren	13
Örneklem	13
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	14
Verilerin çözümü ve yorumlanması.....	15
1.ÜSTÜN YETENEKLİLİĞİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	17
1.1. Üstün Yeteneklilik Kavramı.....	17
1.2. Zeka.....	18
1.2.1. Çoklu Zeka Kuramı.....	21
1.2.2. Çoklu Zeka Teorisinin Eğitim Ve Öğretimde Kullanılması.....	23
1.2.3. Zekayı Etkileyen Faktörler.....	24
*Zeka ve Kalıtım.....	24
*Zeka ve Çevre.....	25
*Zeka ve Beslenme.....	25
*Zeka ve Yaş.....	26

1.2.4. Zeka ve Ölçümü.....	26
1.2.5. Zekanın Nüfus İçinde Dağılımı.....	28
1.3. Üstün Yetenekli Çocuk Kimdir?.....	29
1.4. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri.....	33
*Üstün yetenekli çocukların fiziksel özellikleri.....	34
*Üstün yetenekli çocukların zihinsel özellikleri	35
*Üstün yetenekli çocukların sosyal özellikleri.....	36
*Üstün yetenekli çocukların kişilik özellikleri.....	36
1.5. Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması ve Seçimi.....	37
*Aday Gösterme.....	40
*Öğretmen Gözlem ve Kanaati.....	40
*Ana-Baba Görüşleri.....	41
*Tarama Testleri.....	42
1.6. Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Eğitim Modelleri.....	42
*Özel Okulda Eğitim Modeli.....	43
*Özel Sınıflarda Eğitim Modeli.....	44
*Erken Başlama ve Hızlı İlerleme Modeli.....	44
*Türdeş Gruplarda Eğitim Modeli.....	45
*Program Zenginleştirme Modeli	46
*Bireysel Eğitim Modeli.....	48
1.7. Üstün Yeteneklilere Yönelik Eğitim Uygulamalarında Rol Oynayan Önemli unsurlar.....	48
*Program	49
*Öğretmen.....	50
*Aile.....	52
*Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri.....	53
2. ÜSTÜN YETENEKLİLERE YÖNELİK EĞİTİM ÇALIŞMALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	56
2.1. Eğitim Düşüncesi Tarihinde Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Önemli Görüş ve Düşünceler.....	56
2.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Yönelik Çalışmalar.....	58
*Medreseler.....	58
*Tekkeler.....	

*Osmanlılarda Enderun Mektebi.....	60
*Enderun Mektebinde Öğrenci Seçimi.....	61
*Enderun Mektebinde Eğitim Sistemi.....	61
2.3. Türk Milli Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Yönelik	
Çalışmalar.....	62
*1416 Sayılı Yasa.....	63
*6660 Sayılı Yasa.....	63
*Özel Sınıf ve Türdeş Kümeler Denemesi.....	64
*Tübitak Bursları.....	64
*Fen Liseleri.....	65
*Bilim ve Sanat Merkezleri.....	66
*Özel Yeni Ufuklar Koleji.....	67
*Özel İnanç Koleji.....	67
*Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Vakfı.....	68
3. İLKÖĞRETİM OKULLARININ ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN	
EĞİTİMİNE ELVERİŞLİLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN	
GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ “Batman ili Örneği”	69
3.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular.....	69
3.2. Öğretmenlerin, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilerin	
Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	72
3.3. Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının, Üstün Yetenekli Çocukların	
Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgu Ve	
Yorumlar.....	109
TARTIŞMA, SONUÇ, VE ÖNERİLER.....	116
Özet.....	116
Tartışma.....	118
Sonuçlar.....	120
Öğretmenlerin, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilerin Eğitimine	
Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar.....	120

Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının, Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar.....	121
Öneriler.....	124
DİPNOTLAR	126
KAYNAKLAR.....	134
EKLER.....	139

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

Şekiller	Sayfa
1. Şekil 1 : Zeka bölümlerinin nüfus içindeki dağılımı.....	28
2. Şekil 2:Üstün yeteneği oluşturan yetenek alanları.....	32
Tablolar	
1. Evren ve Örnekleme Alınan Okul ve Öğretmenlerin Dağılımı.....	14
2. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Dağılımı.....	69
3. Mezuniyete Göre Öğretmenlerin Dağılımları.....	70
4. Görev Yerine Göre Öğretmenlerin Dağılımları.....	70
5. Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflara Göre Dağılımları.....	71
6. Mesleki Kıdemine Göre Öğretmenlerin Dağılımları.....	71
7. Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	72
8. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	73
9. Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	74
10. Okutulan Sınıflara Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	75
11. Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	76
12. Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	77
13. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	78
14. Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....	79

15. Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerinin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları..... 80
16. Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerinin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....81
17. Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....82
18. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....83
19. Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....84
20. Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....85
21. Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları.....86
22. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapılamamasının Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....87
23. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....88
24. Görev Yerine Göre, Öğretmenlerce, Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapılamamasının Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....90
25. Okutulan Sınıfa Göre, Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapılamamasının Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....91
26. Mesleki Kıdemlerine Göre, Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapılamamasının Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....92
27. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....93
28. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....94

29. Görev Yerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....95
30. Okutulan Sınıfa Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....96
31. Mesleki Kıdemlerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....97
32. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....98
33. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....100
34. Görev Yerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....101
35. Okutulan Sınıfa Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....102
36. Mesleki Kıdemlerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı.....103
37. Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....104
38. Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....105
39. Görev Yerine Göre Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....106

40. Okutulan Sınıflara Göre Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....107
41. Mesleki Kıdemlerine Göre Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....108
42. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Sonuçları.....110
43. Öğretmenlerin, Mezun Oldukları Kurumlara Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....110
44. Mezuniyete Göre Varyans Analizi Sonuçları.....111
45. Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflara Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile İlgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....112
46. Okutulan Sınıflara Göre Varyans Analizi Sonuçları.....113
47. Öğretmenlerin Görev Yerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....113
48. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart sapma sonuçları.....114
49. Mesleki Kıdeme Göre Varyans Analizi Sonuçları.....115

GİRİŞ

Bu bölümde problemi durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

Problem Durumu

Eğitimi; insanlık tarihi ile başlayan insanı ideale, mükemmele ulaştırma, tutarlı irade kullanımıyla doğuştan getirilen potansiyel akli işlevsel akla dönüştürme, fiziki ve sosyal çevreye uyumlu hale getirme ve bireyin kendini gerçekleştirme serüveni olarak belirtmek mümkündür. Bu açıdan eğitim, insanın içinde yaşadığı bir olgu, disiplin veya bireysel potansiyellere olabildiğince işlerlik kazandırma süreci olarak tanımlanabilir. Zira insan, varolduğu sürece öğrenmiş, öğretmiş, örnek olmuş, örnek almış ve bu süreçler üzerinde düşünme ve düşüncelerini başkalarına iletme gereği duymuştur¹. Bu çerçevedeki temel çabalar, insanın ideale ve mükemmele ulaşma çabalarının odak noktasıdır. Bu çabaların her toplum ve tarihsel dönem içerisinde artan bir öneme sahip olması da göstermektedir ki eğitim, insanlık tarihinde bireysel ve toplumsal açıdan varolmanın en temel koşullarından biri olagelmıştır. Özellikle bilgi ve teknoloji çağı gibi çeşitli nitelikle tanımlanan çağımızda; eğitimin değeri, vazgeçilmezliği, daha bir önem kazanmakta ve çağdaş dünyada varolmanın, bireysel ve toplumsal açıdan arzulanan güce sahip olabilmenin yolu, iyi bir eğitim sürecinden geçmiş olmakla mümkün olabilmektedir.

Eğitim çabalarının genel amacı; yetişmekte olan bireylerin, topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir². Bu uyumun sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için ideal olarak, bireylerin istidat ve yetenekleri eğitim yolu ile en son sınıra kadar geliştirilebilmekte ve insan davranışları, hedeflenen amaçlar doğrultusunda şekillendirilmeye çalışılmaktadır.

Medeniyetlerin gelişmesi, kuşkusuz insanın ruhen ve bedenen gelişmesiyle, fikri seviyenin ilerlemesiyle mümkün olabilmektedir. Yani ilerleme ve gelişme her safhada yetişmiş nitelikli insan gücüne dayanmaktadır. Her çağda olduğu gibi özellikle çağımızda da hemen hemen her millet bu gerçeği kavramış ve çabalarını bu çerçevede yoğunlaştırmıştır³. Drucker, bilgiyi etkin olarak kullanabilmenin, bir ülkenin dünya sıralamasındaki yerinin belirleyicileri arasında olduğunu önemle vurgulamaktadır⁴. Bilgiyi etkin olarak kullanabilecek ve üretebilecek yegane unsur ise insandır. Şu halde milletler

yarışı içerisinde varolmak için nitelikli insanı yetiştirmek zorunluluğu açık bir gerçek olarak görülmektedir.

Eğitimin en önemli vazgeçilmez işlevlerinden biri, bireyin potansiyel kabiliyetlerini açığa çıkarma ve fonksiyonel hale getirerek onu bilgili, becerili ve üretken bir duruma getirmektir. Üretkenlik, önce bireysel, sonuçta da toplumsal gelişmeye olan katkısı yönünden oldukça önemlidir. Bu iki yönlü katkı, bir ülkede görülen kalkınma hamlelerinin odak noktasını oluşturmaktadır⁵. İnsan kaynaklarının azami derecede etkinleştirilmesi ve nitelik açısından iyileştirilmesi toplumsal kalkınma açısından önkoşul niteliğindedir.

İnsan kaynaklarının bu çerçevede kalkındırılması, temelde insan gücü ve beyin gücü problemlerinin çözümlenmesi ile mümkün görülmektedir. Birincisi, faydalanılamayan insan gücünü eğitmek, ikincisi de yüksek seviyede bilgi ve hüner gücünü karşılayacak çabaları sonuçlandırmak ve uygun bir şekilde planlamakla mümkün olabilmektedir⁶. Toplumsal kalkınma ve iktisadi gelişmede gereksinim duyulan beyin gücü, bilgi birikimi ve toplumsal dinamizm, doğal olarak dikkati insan üzerine, onu; yetiştirme, bilgilendirme, ve ona beceriler kazandırma sürecine doğru çekmektedir. Bilgi ve beceriyi kazanma, bu çerçevede üretici bir nitelik edinme, bireyin yetenek ve kabiliyetleri gibi imkanların elverişliliği ölçüsünde işlevsellik kazanmaktadır. Bu açıdan, belirli potansiyel yeteneklerle dünyaya gelen bireyler, bu yeteneklerin niteliği oranında öğrenebilmekte ve öğrendiklerini toplumsal ve bireysel açıdan üretime dönüştürebilmektedirler. Bilgi edinme ve edindikleri bilgileri en iyi şekilde kullanabilme yeteneği açısından normalin üstünde bir performans gösteren bireyler, yetenekleri açısından en üst seviyede yer alan ve her toplumda varolan sınırlı sayıdaki üstün yeteneklilerdir.

Kuşkusuz, durumu ne olursa olsun her insan, üstün bir değer ve toplumun en kıymetli güç kaynağıdır. Bu kaynağın kaymak tabakası ise üstün yeteneklilerdir. Gereğince ve zamanında teşhis edilememeleri, ihtiyaçlarına en uygun eğitimlerinin sağlanamaması gibi nedenlerden dolayı bu nitelikte olan yeteneklerin ortalama bir yetenek gurubu içerisinde kaybolması her toplum için telafisi mümkün olmayan bir kayıptır. Bu tür bir durumu önlemek için yapılan çalışmalar ve gösterilen çabalardan da anlaşılmaktadır ki, bu durumdaki çocukları, güvenilir yollardan küçük yaşlarda teşhis

etmek ve durumlarına en uygun eğitim ortamında yetiştirmek, her toplumun bu gün en önemli sorunlarından biri durumundadır⁷. Çünkü; tarihsel akış içerisinde de görüldüğü gibi her başarının, her kalkınma ve ilerlemenin temelinde, insanın beyinsel, fiziksel, düşünsel ve hatta duygusal gücü bulunmaktadır. Bu gücün açığa çıkarılarak işlevsel bir hale getirilebilmesi nitelikli, planlı bir eğitimle mümkün olabilmekte ve bu süreç sonunda arzulanan istikamette, bireysel ve toplumsal kullanıma sunulabilmektedir⁸. Bu gerçeklerden hareketle, bireysel ve toplumsal açıdan büyük bir değer ifade eden üstün beyin gücünün işlenmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinin önem ve gerekliliği, bu yeteneklere sahip bireylerin eğitiminin bir ülke açısından vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu gerçeğine götürmektedir.

Eğitimin temel fonksiyonlarından biri de bireysel potansiyellere olabildiğince işlerlik kazandırmak üzere bireylerin yeteneklerini geliştirmektir. Bu durum, eğitim süreçlerinin bireylerin özel durumlarına ve yeteneklerine göre düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu açıdan; bireyin nitelik ve yeteneklerine özel olma eğitimin doğasında mevcut temel bir gerekliliktir. Bu temel gereklilik, normal eğitim ortamlarından yeterince yararlanamayan üstün yetenekli bireyleri, varolan potansiyellerini en üst düzeyde geliştirebilmelerini sağlayacak eğitim ortam ve uygulamalarına kavuşturmanın ne derece önemli olduğu sonucuna götürmektedir⁹. Çünkü; yalnızca ortalama zeka düzeyine sahip çocuklara göre düzenlenmiş eğitim süreçleri, üstün yeteneklere sahip, zeka düzeyi yüksek çocuklar için bir çok sorun çıkarabilmektedir. Bu hızlı öğrenme ve merak güdüsüne sahip çocuklar; sınıflarda sıkılabilmekte, düzeni bozarak kendilerini farklı hissedebilmektedirler. Bunun gerçekleşmesi tehlikesi, özellikle avantajsız bir çevreden gelen üstün yetenekli çocuklar için büyüktür¹⁰.

Ayrıca eğitimde sosyal adalet, eşitlik kavram ve anlayışları da süreçlerdeki tüm bireylerin bireysel ilgi, kapasite ve yetenek potansiyeli oranında eğitimden yararlanabilmelerini sağlayacak önlemlerin alınmasını gerektirmektedir¹¹. Bu çerçevede üstün yeteneklere sahip bireylere sağlanması gereken eğitim imkan ve ortamları eğitimde imkan ve fırsat eşitliğinin de temel şartı niteliğindedir. Buna göre, hangi sosyal tabaka ve gelir gurubuna ait olursa olsun, her bireyin yeteneklerini en azami ölçüde geliştirebilmesi eğitimde temel çabalardan biri olmalıdır. Bu çabalar, yetenek ve kabiliyet ölçütleri çerçevesinde işlerlik kazanacağı için alt tabakalara mensup olan bireylerden üstün

yeteneklere sahip olanların, orta ve üst tabakalara yükselmelerinin temini sağlanmış olacaktır. Bu da sosyal mobilite ve bütünleşmenin en makul ve akılcı yoludur¹². Çünkü: zeka ve kabiliyetlerin dağılımı herhangi bir zümre veya grubun tekelinde olabilecek bir olgu değildir. Bu da üstün yeteneklilere sağlanması gereken eğitim ortam ve olanaklarının aslında bireysel açıdan bir hak, toplumsal açıdan da bir kazanç olacağının temel kanıtı durumundadır. Çünkü, her toplum sahip olduğu beyin gücü ve bu gücün etkili bir şekilde işlenmesi ve kullanılması oranında kendisini toplumlar arasında kabul ettirebilmektedir.

Kendi insanları arasından üstün yeteneklerle dünyaya gelmiş dahi potansiyeli olanları seçmesini, yetiştirip geliştirmesini ve teşvik etmesini en iyi bilen ve bunu uygulayan milletler, dünya devletleri arasında çok avantajlı bir konuma sahip olacaklardır. Her toplumda sayıları sınırlı olan üstün yeteneklere sahip bireyler, bu açıdan bakıldığında bir milletin hayat damarlarından birini teşkil eder¹³. Kuşkusuz, tarihsel süreçte de görüldüğü gibi olumlu ve olumsuz yönleri ile çağdaş uygarlığın ve kültürel mirasımızın, öncelikle sayısı çok az olan bu tür insanların beyninin ürünü ve elinin emeği olduğu açık bir şekilde görülmektedir. İnsanlığın refah ve güvenliğine geniş ölçüde katkıda bulunan bütün önemli buluş ve yaratılar sınırlı sayıdaki üstün yetenekli bireylerin eserleridir¹⁴

Bu açıdan; özellikle son yıllarda, “üstün yeteneklilerin eğitimi” birçok ülkede üzerinde en çok durulan konuların başında gelmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimine bu denli önem verilmesi şu üç temel görüşe dayanmaktadır¹⁵:

1. Bugün, öğrenme yetenekleri okullardaki genel eğitimin gerektirdiğinin çok üstünde ve sayıları oldukça kabark olan bir gurup öğrenci vardır.
2. Bugünün çocuğu yarının yetişkini olacağından, böylesine yetenekli olan çocukları tanılayıp gereksinim ve yeteneklerine uygun önlemleri almak, hiç de boşuna harcanmış zaman, para ve emek olmayacaktır. Çünkü; bu niteliklere sahip bireyler çağdaş uygarlığın her yönünde yenilik ve ilerleme yapabileceklerdir. Onlar, yarının araştırma uzmanları, yaratıcı sanatçıları ve bilim adamları, teknik elemanları ve liderleri olacaklardır.
3. Bu çocuklara farklı eğitim önlemleri uygulamak ve bu çerçevede yeni yollar bulmak için harcanacak çabanın gencl eğitime katkıda bulunacağı ve ilerlemesine yardım edeceği unutulmamalıdır.

Bu gerçeklerden hareketle, toplumsal ve iktisadi kalkınma ve ilerlemede üstün yetenekli bireylerin rollerini ve önemini kavramış olan milletler gerekli tüm olanaklarını seferber ederek, en az kayıpla bu kabiliyetleri tespit etmekte, eğitmekte ve istihdam etmektedirler. Çabalarını bu çerçevede yoğunlaştıran ülkeler, günümüzde bilim ve teknoloji alanında dünya devletleri arasında hedefledikleri yerlere ulaşmada hiç de zorlanmamışlardır.

Örneğin; Amerika Birleşik Devletlerindeki çalışmalar üstün yeteneklilerin belirlenmesi, eğitimleri, izlenmeleri konusunda alana büyük katkı sağlamıştır. 1958 yılında “Sputnik Olayı” diye bilinen feza yarışından sonra çıkarılan özel bir yasayla ABD. üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda hızlı bir atılım yapmıştır¹⁶. Bu tarihe kadar eğitimi toplumun her kesimine yayarak okullaşma oranını artırma eğiliminde olan ABD.’de bu tarihlerden sonraki temel eğilim ve çaba, üstün beyin gücüne sahip üstün yetenekli bireylerin belirlenmesi ve eğitimi olmuştur¹⁷.

Birinci Dünya Savaşı öncesi, başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa’da da üstün yetenekliler için önlemler alındığı bilinmektedir. Almanya’daki denemeler üstün yetenekliler için “Özel Sınıf”lar halindeki uygulamalar olmuştur. Almanya bu konudaki çalışmaları, İkinci Dünya Savaşı öncesinde de sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşından sonra üstün yetenekliler eğitimi giderek önem kazanmıştır. Bu çerçevede değerlendirilebilecek çalışmalara değişik ad ve uygulamalarla bir çok ülkede rastlanmaktadır¹⁸.

Konuya Türk Eğitim Tarihi açısından bakıldığında, bu konuda dünyada öncü bir model uygulandığını söylemek mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulanan Enderun sistemi, üstün yeteneklilerin seçimi, eğitimi, istihdamı konusunda sistemli çalışmaların başlangıcı sayılabilir. Bu sistem içerisinde yetişenlerin birçoğu kabiliyetlerine göre devletin önemli kademelerinde yönetici olarak çalışmışlardır¹⁹. Bu uygulamayla aslında bir dönem Türk Eğitim Tarihi’nde konuya sistemli olarak yaklaşıldığını görmek mümkündür. Fakat, sistem geliştirileceğine giderek bozulmuştur. Cumhuriyet dönemi ile başlayan yeni eğitim uygulamaları arasında bazıları, bu gün için üstün yeteneklilerin özel eğitimi sayılabilecek nitelikler göstermekle birlikte, konuya kapsamlı, bütüncül yaklaşımlardan söz etmek mümkün olamamaktadır²⁰. Ancak; özellikle 1964 yılından itibaren üstün yetenekli çocukların eğitimi değişik zamanlarda alınan

önlemler ve yapılan çalışmalarla, arzulanan düzeyde olmasa da Türk Milli Eğitim tarihinde yerini almıştır²¹. Söz konusu tarihten sonra başlayan birtakım uygulamalardan olan Fen ve Anadolu liseleri ve bunlara denk meslek liseleri günümüzde üstün başarı gösterenleri eğitmeyi amaçlayan kurumlardandır. Ayrıca vakıfların yönetiminde özel öğrenim veren ve öğrencilerini sınavla seçen okullar da başarı oranı yüksek öğrencileri öğrenime almaktadır²².

Bu alandaki uygulamaları belirleyen yasal hükümler, Anayasa, ilgili yasalar (1739, 222, 6660, 2916 vb.) ile kurumların bu konu ile ilgili yönetmeliklerinde yer almaktadır. Bu yasa ve yönetmelikler, alandaki çağdaş gelişmeler ve toplumun ihtiyaçlarına göre yenilenmek durumundadır. Ayrıca, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı da bu konuda altyapı oluşturma, bilim adamı, öğretim üyesi ve öğretmen yetiştirme, yatılılık ve burs imkanı sağlama gibi önlemler alınmasını öngörmekte ve konuyu toplumsal kalkınmanın temel araçlarından biri olarak görmektedir²³.

Türk Milli Eğitim tarihi boyunca bu konuda küçümsenmeyecek hizmetler verilmesine ve gelişmeler kaydedilmesine karşın, alanda istenen düzeye ulaşıldığını ileri sürmek oldukça güçtür. Bunun temel nedeni üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitimin önem ve gerekliliğinin yeterince anlaşılabilmesidir. Bu alandaki hizmetler nitelik ve nicelik yönünden yeterli düzeyde değildir. Ayrıca, üstün yeteneklilik kavramının algılanmasında ilgili çevrelerde ve genel anlamda toplumda, bu potansiyelin toplumun gelişmesine ışık tutan doğal ve önemli bir kaynak olduğu fark edilememiştir. Bunun yanında, çağdaş bir toplumun gereği olarak, liyakat anlayışının yeterince kavranmadığı ve eşitlik kavramının ihmal edildiği dikkati çekmektedir. Üstün yeteneklilere sağlanacak nitelikli, geliştirici bir eğitimin esasında topluma ve insanlığa yapılan bir hizmet olduğu konusunda bir anlayış yetersizliği vardır²⁴.

Temelde yapılması gereken, toplumsal açıdan sahip olunan söz konusu potansiyel beyin gücünün öneminin kavranması ve sağlanacak her türlü eğitim ortam ve imkanların, sonuçta topluma daha sonraki katkıları biçiminde iyi ürün veren bir yatırım oluşturduğunun anlaşılması yönündeki çabalar olmalıdır. Üstün yetenekli bireylerin, ortalama öğrenciye göre düzenlenmiş genel eğitim program ve ortamlarından yeterince yararlanamadıkları ve kendilerini geliştiremedikleri açık bir gerçektir. O halde toplumsal açıdan bir değer, bireysel açıdan da bir hak olma özelliği arz eden üstün yetenekli

çocuklara sağlanacak özel eğitim imkanları, zaman kaybedilmeden sağlanmalı ve konu milli bir çerçevede en ince ayrıntılarına kadar uzun ve kısa vadeli planlamalarla ele alınmalıdır.

Üstün yeteneklilere yönelik özel eğitim önlemlerinin alınabilmesi ve yapılacak çalışmaların etkili olabilmesi için söz konusu çocukların en uygun yaşta tanınması gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda, üstün yeteneği tanılamada zorunlu eğitimin ilk yıllarının oldukça önemli olduğu belirtilmektedir²⁵. Yapılacak belirleme ve eğitim çalışmalarının, ilköğretimin ilk yıllarından itibaren etkili ve sistematik bir çalışma çerçevesinde yürütülmesi istenen sonucu almada oldukça etkili olacaktır.

Bu çerçevede, öncelikle üstün yetenekli çocuklar, objektif ve standart yöntemlerle, toplumun her kesimini kapsayacak bir şekilde arama, tarama çalışmaları sonucunda tespit edilmelidir. Çünkü, üstün yetenek, çoğu zaman kendini göstermez. Aranıp bulunmaz, tanılanmaz ve daha doğrusu keşfedilmeseler toplumun genel akışı içerisinde eriyip giderler. Ayrıca, keşfedilen bu yeteneklerin özel eğitim olanaklarıyla en iyi şekilde gelişmelerini sağlamak, özel eğitimden geçmiş, yetişmiş bu grubu mümkün olduğu kadar kısa bir sürede hayata atmak ve verimlerinden toplum adına yararlanmak yani istihdam olanaklarını sağlamak gerekmektedir²⁶. Bu amaçla, üstün yetenekliler ve eğitimi konularında yeterli ve nitelikli araştırmaların yapılması gerekmektedir. Yapılacak çalışmalar, söz konusu gurubun özellikleri, tanılama, eğitim ve istihdam imkanları konusunda konuya bir açılım getirecektir.

Üstün yetenekliler ve üstün yeteneklilerin eğitimi hakkında bilinenler, bu konuya farklı açılardan yoğunlaşan az sayıda incelemeye dayanmaktadır. Bu çerçevede, ulaşılabilen bazı araştırmaların sonuçlarını özetlemek faydalı olacaktır.

Özinönü, 1975 yılında gerçekleştirdiği "Fen Lisesi Mezunları Üzerinde Araştırma ve Bazı Gözlemler" konulu araştırmasında, özel olarak seçilmiş üstün yetenekliler için özel olarak hazırlanmış öğretim programlarının, öğrencilerin üniversite başarıları üzerinde olumlu etkisi olacağı varsayımını test etmiştir. Araştırmanın amacı, fen lisesi öğrencilerinin gözlenen üniversite başarıları üzerinde fen lisesinde uygulanan eğitim programlarının etkililiğini saptamak ve fen lisesini bitiren öğrencilerin lisenin kuruluş amaçları yönünden davranış geliştirip geliştirmediklerinin ortaya konulmasıdır. Araştırmada, 1967-1972 yılları arasında Ankara Fen Lisesi'nden mezun olan ve Ortadoğu

Teknik Üniversitesi'ne giren 316 öğrenciden oluşan deneme grubu ile 1967-1972 yılları arasında ODTÜ giriş puanı itibariyle ilk yirmi sıraya sahip toplam 90 öğrenciden oluşan kontrol grubu, üniversitedeki yıl sonu notları ve mezuniyet başarıları açısından karşılaştırılmıştır²⁷.

Ataman 1976 yılında Fen Lisesi'nin fen ve matematik alanında üstün yetenekli çocukları seçip seçmediği ve bu öğrencilerin amacına uygun biçimde bilim adamı ve araştırmacı olarak yetişip yetişmediğini saptamak amacıyla "Üstün Yetenekli Çocukların Eğitsel Sorunları" konulu araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmanın deneme grubunu fen lisesinin kuruluşundan itibaren ilk üç yıl fen lisesine giren 286 kişilik öğrenci grubu, kontrol grubunu ise aynı yıllarda fen lisesi ikinci basamak sınavına giren ancak kazanamayan Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde öğrenimlerini sürdürmüş olan 360 kişilik öğrenci grubu oluşturmuştur. Fen dersleri sınıf geçme notları, lise bitirme durumları, fen derslerinden bütünlemeye kalma durumları, iftihar ve teşekkür başarıları, yüksek öğrenime geçişleri ve yüksek öğrenimde fenle ilgili alanlara yönelimleri, uğraşı ve beklentileri açısından birbirleri ile karşılaştırılmış olan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmacı, fen lisesi giriş sınavının seçiciliği açısından sonucu değerlendirirken, kontrol grubu içinde de Fen Lisesi veya benzeri nitelikteki öğretimden yararlanabilecek nitelikte çok sayıda öğrencinin bulunduğunu belirterek, fen lisesi veya benzeri kuruluşların çoğaltılarak fen ve matematik konularında üstün yeteneği olan daha çok öğrencinin yetiştirilmesine olanak verilmesi; orta öğrenim düzeyinde alınacak bu önlemlerin yüksek öğretim düzeyinde de sürdürülerek bu öğrencilerin, araştırmacı ve bilim adamı olarak yetişmelerini sağlayıcı tedbirlerin alınmasına yönelik önerilerde bulunmuştur²⁸.

Callangelo (1993) üstün yetenekli olup, düşük başarılı olan lise öğrencilerinin özelliklerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Üstün yetenekli başarılı öğrencilerle karşılaştırılan, üstün yetenekli düşük başarılı öğrencilerin, sosyal açıdan daha az olgunlaşmış daha fazla duygusal probleme ve daha fazla antisosyal davranışlara sahip oldukları saptanmıştır²⁹.

Sayler and Brookshire (1993), hızlandırılmış programa katılan ve katılmayan herhangi bir okula giden üstün yetenekli çocuklarla, normal yetenekli çocukların, programa katılmayan üstün yetenekli çocuklarla normal yetenekli çocukların sosyal,

duygusal ve davranışsal düzeylerdeki farklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda programa katılan ve katılmayan üstün yeteneklilerin normal öğrencilere göre sosyal ilişkilerine ve duygusal gelişimlerine ilişkin daha iyi kavrayışları, çok daha az ciddi okul davranış problemleri olduğu görülmüştür. Yaygın biçimde inanılan aksine, okula erken başlayan ya da ilk sınıfları atlayan çoğu öğrencilerin, alışılmadık sosyal yalnızlık veya büyük duygusal zorluklar gösterdikleri bulunmuştur. Bu çocukların normal öğrencilere göre daha az ciddi davranış problemleri olduğu belirlenmiştir³⁰.

Dağlıoğlu (1995), İlkokul 2-5. sınıfa devam eden öğrencilerden üstün yetenekli çocukların belirlenmesi ile ilgili araştırmasında sırasıyla Öğretmen Gözlem Formu, Genel Yetenek Testi, WISC-R Ölçeğini kullanmıştır. Araştırma sonucunda Öğretmen Gözlem Formu'nun %22.44 oranında başarı gösterdiği belirlenmiştir³¹.

Üstün yeteneklilerin belirlenmesi ve gerekli eğitim önlemlerinin alınması, hem toplumsal kalkınma açısından, hem de her bireyin eğitim sistemi içerisinde yeteneklerini en son sınırına kadar geliştirebilmesinin bir hak olması bakımından oldukça önem taşımaktadır. Bu açıdan, günümüzde artık üstün yeteneklilere yönelik eğitsel çalışmaların gerekliliğinden çok, en erken ve etkili yöntemlerle bu bireylerin nasıl tespit edilerek yetenekleri istikametinde eğitilebilecekleri, eğitim süreçleri içerisinde ne gibi sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar tartışılmaktadır. Günümüzde, Türk Eğitim Sistemi içerisinde söz konusu grubun yeterince göz önünde bulundurulmadığı, gerekli önlemlerin alınmadığını gözlemek mümkündür. Özellikle üstün yeteneğin erken yaşlardan itibaren tanınmasının önem ve gerekliliği, ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine uygun bir tarzda, süreçteki tüm unsurların gözden geçirilerek düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu açıdan, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyinin öğretmen görüşleri çerçevesinde belirlenmesine gerek duyulmuştur.

Problem Cümlesi

İlköğretim öğretmenlerinin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri nasıldır?

Alt Problemler

I. Öğretmenlerin;

- a. Cinsiyetlerine,
- b. Mezun oldukları eğitim kurumlarına,
- c. Okuttukları sınıflara,
- d. Görev yerlerine,
- e. Mesleki kıdemlerine göre,

Türk Eğitim Sistemi'nde, üstün yetenekli çocuklara sağlanan eğitim olanaklarına ilişkin görüşleri nasıldır?

II. Öğretmenlerin;

- a. Cinsiyetlerine,
- b. Mezun oldukları eğitim kurumlarına,
- c. Okuttukları sınıflara,
- d. Görev yerlerine,
- e. Mesleki kıdemine göre,

İlköğretim okullarının, üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda zaman zaman kamuoyunun ilgilendiği sorunların başında üstün yetenekliler gelmektedir. Üstün bir yeteneğe sahip olan bireylerin toplum içerisindeki varlığı göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Üstün yetenekli bireylerin eğitimi özellikle iki açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Birincisi, eğitim süreçlerinden her bireyin yeteneklerini en son sınıra kadar geliştirebileceği ortam ve imkanların oluşturulması olarak açıklanabilecek olan "bireysel hak"tır. İkincisi ise, her toplumda sayısı sınırlı olan söz konusu bireylerin yeteneklerini uygun eğitim ortam ve imkanları çerçevesinde geliştirerek toplumsal gelişim ve ilerlemeye imkan sağlamasıdır. Unutulmamalıdır ki günümüzde bilim, teknik ve güzel sanatlarda ulaşılan düzeyin kaynağı, üstün yetenekli bireylerdir.

Günümüzde, gelişimlerini tamamlamış ve bu çerçevede geleceğe güvenle bakabilen toplumlar bireylerini olabildiğince erken yaşlarda tespit ederek, yeteneklerini geliştirme imkan ve ortamlarını sağlamış olan, çalışmalarını sistemli bir şekilde yürüten toplumlardır. Bu nedenle, üstün yetenekli bireylerin toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel gelişiminde önemli bir kaynak olduğu kavranmalı ve bu bireylere dönük özel eğitim ve öğretim fırsatları geliştirilerek uygulamaya geçirilmelidir.

Üstün yetenekli bireylere yönelik olarak yapılacak çalışmaların olabildiğince erken yaşlardan itibaren, belirleme ve uygun eğitsel ortam ve imkanların sağlanması şeklinde yapılması gerekmektedir. Bu amaçla, eğitim sisteminin ilk basamaklarının bu bireylerin eğitim ve gelişimine ne derece elverişli olduğunu belirlemek oldukça önemlidir.

Bu araştırma, temelde ilköğretim okullarının, üstün yetenekli öğrencilerin gelişimine ne derece uygun olduğu ve imkan sağlayabildiğini sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde belirlemektedir. Yine bu araştırma, üstün yeteneklilere yönelik olarak yapılacak çalışmalarda ilköğretimin yeterlilik düzeyi hakkında bir fikir vermesi açısından oldukça önemlidir.

Kısaca bu araştırma;

1. Üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak, eğitim alanında yapılması gereken çalışmaların gerekliliğini tartışmaya açacağı, konu üzerinde düşünme ve araştırma imkanı sağlayacağı,
2. Türk Eğitim Sistemi'nde, üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik olarak ne tür çalışmalar yapıldığı konusunda daha gerçekçi değerlendirmelerin yapılmasına imkan sağlayacağı,
3. Türk Eğitim Sistemi'nin bir alt sistemi olarak ilköğretim okullarının, üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyinin belirlenerek, varolan durum hakkında ilgililere konu üzerinde düşünme ve değerlendirme imkanı sağlayacağı
4. Üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik, neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi ve bu konuda yapılacak özel eğitim çalışmalarında elde edilecek ayrıntılardan ilgililere ışık tutabileceği umulmaktadır.

Sayıtlar

Bu araştırmada, aşağıdaki temel sayıtlardan yola çıkılmıştır.

1. Araştırmada kullanılacak veri toplama aracının geçerliliği için uzman kanısı yeterlidir.
2. Öğretmenler, veri toplama aracını cevaplandırırken görüşlerini içtenlikle yansıtmışlardır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, Batman ili Merkez ilköğretim okullarında çalışan sınıf ğretmenlerinin “İlköğretim okullarının, üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere geliştirilen ve 2001-2002 eğitim-öğretim yılında uygulanan veri toplama aracına verdikleri görüşlerle sınırlıdır.
2. Araştırma, örnekleme alınan ğretmen sayısı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Üstün yetenekliler : “Genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir”³².

Özel eğitim: “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile özel eğitim gerektiren bireylerin bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda eğitilmelerini ifade eder”³³.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Modeli

Araştırma genel tarama modelinde yapılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir³⁴. Bu yöntemeye dayanan araştırmalarla durum nedir? Neredeyiz, ne yapmak istiyoruz? Nereye, hangi yöne gitmeliyiz? gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünölen verilere dayanılarak cevap bulmak istenilir³⁵.

Araştırma konusu olan “Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi,” uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen görüşler ve literatürden elde edilen bilgilerin değerlendirilmesiyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Betimsel nitelikteki bu araştırmada, araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin, “İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşleri” bağımlı değişken; aynı öğretmenlerin cinsiyet, mezun oldukları okul, okuttukları sınıf, görev yeri ve mesleki kıdemleri, bağımsız değişken olarak kabul edilmiştir.

Evren

Araştırmanın evrenini, 2001-2002 eğitim-öğretim yılında Batman ili merkez ilköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Batman Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi’nden alınan bilgilere göre 2001-2002 eğitim-öğretim yılında il merkezindeki okulların sayısı 35’tir. Bu okulların 32’si resmi, 3’ü özel okuldur. Bu okullarda 1101 sınıf öğretmeni görev yapmaktadır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Batman ili merkez ilköğretim okullarından random yöntemi ile seçilen 25 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Bu okullardan 22’si resmi, 3’ü de özel okuldur. Örneklem alınan ilköğretim okullarında, toplam 635 öğretmene veri toplama aracı uygulanmıştır. Uygulanan veri toplama araçlarından 456’sının yönergeye uygun olarak doldurulduğu anlaşılmıştır. Evren ve örneklem alınan okul ve öğretmenlerin dağılımları Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1

Evren ve Örneklem Alınan Okul ve Öğretmenlerin Dağılımı

Evren		Örneklem	
Okul Sayısı	Öğretmen sayısı	Okul Sayısı	Öğretmen sayısı
35	1101	25	456

Kaynak: Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. “Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi” konulu çalışmada kullanılan veri toplama aracının ilk taslağını oluşturmak için ilgili literatürden yararlanılmıştır.

Veri toplama aracının taslağı oluşturulduktan sonra Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü’ndeki öğretim elemanlarının görüşleri alınarak yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra veri toplama aracı, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerince dil, anlatım ve içerik yönünden incelendikten sonra, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü’nde görevli alan uzmanı öğretim elemanlarına tekrar incelettirilmiştir. Bu incelemeden sonra gerekli düzeltmeler yapılarak veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

Araştırmada veriler, üstün yeteneklilerin eğitimi hakkındaki öğretmen görüşlerinin alınması amacıyla 28 maddelik veri toplama aracıyla elde edilmeye çalışılmıştır. Soruların bir kısmı “Evet”, “Hayır”, “Kararsızım”; bir kısmı “Çok”, “Orta”, “Az”, “Hiç”; son kısmı da “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir.

Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır.

1. Birinci bölümde, örneklem giren öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilere ait 5 madde bulunmaktadır.

2. İkinci bölümde, öğretmenlerin ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin görüşlerini yansıtacak 7 maddeye yer verilmektedir.
3. Üçüncü bölümde ise, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilere yönelik olarak yapılması gerekenlerin ne derecede uygulama alanı bulunduğunu saptamaya yönelik 16 madde yer almaktadır.

Veri toplama aracı araştırmacı tarafından örneklemdaki öğretmenlere bizzat ulaşılarak uygulanmıştır. Veri toplama aracı üzerinde istatistiksel değerlendirmeler yapılmadan önce, veri toplama aracının öğretmenler tarafından tam olarak cevaplandırılıp cevaplandırılmadığını belirlemek amacı ile tek tek gözden geçirilmişlerdir. Bu inceleme sonucunda bazı veri toplama araçlarının yanlış cevaplandırıldığı görülmüştür. Böylece cevaplandırılmayan, eksik ve yanlış cevaplandırılan veri toplama araçları çıkarıldıktan sonra, toplam geçerli veri toplama aracı sayısının 456 adet olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmacı tarafından toplanan veriler kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistiksel tekniklerden yararlanılarak analiz edilmiştir. Veri toplama aracının I. bölümünde yer alan kişisel bilgilere ilişkin maddelerin yüzdeleri hesaplanmıştır. Veri toplama aracının II. bölümünde yer alan “Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin görüşleri” maddelerinin önce frekans dağılımları çıkarılmış, yüzdeleri hesaplanmış ve daha sonra bu araştırma için belirlenen değişkenlere göre, öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin görüşleri arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla X^2 (kay kare) tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracında yer alan her soru için ayrı bir tablo oluşturulmuş ve Tabloların altına X^2 (kay kare), “S” (significance) değerleri, serbestlik derecesi (SD) ve kabul edilen (.05) anlamlık düzeyine göre X^2 değerlerinin anlamlı olup olmadığı yazılmıştır. X^2 (kay kare) testi için anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Bütün tablolarda önce genel bulgular yüzde (%) olarak belirtilmiş daha sonra ele alınan görüş açısından, aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olan değişkenlerin alt gruplarına ilişkin sonuçlar incelenmiştir. İncelenen görüşe göre, istatistiksel olarak anlamlı fark göstermeyen değişkenler sadece belirtilmiş olup, bu değişkenin alt gruplarına göre sonuçlar üzerinde ayrıca durulmamıştır. Bütün tablolardaki istatistiksel analizler, ilgili soruya verilen cevap sayısına göre yapılmıştır. Ancak X^2 (kay

kare)'nin uygulanmadığı tablolar ayrıca yüzde yöntemi ile açıklanmıştır. Bu bölümde X^2 (kay kare) ve genel yüzdeler esas alınarak yorumlar yapılmıştır.

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde ise, beşli dereceleme sistemine göre belirtilen görüşlerin önce değişkenler açısından frekans dağılımları, ortalamaları ve standart sapmaları belirlenmiş, daha sonra ortalamalar arasında oluşan farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla varyans analizi (one-way) yapılmıştır. Varyans analizi yapılmadan önce, beşli dereceleme göre yazılan her olumlu görüş ifadesi için; “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneği 5, “Katılıyorum” seçeneği 4, “Kararsızım” seçeneği 3, “Katılmıyorum” seçeneği 2, “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneği için 1 puan takdir edilmiştir. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00-1.79 arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılmıyorum”; 1.80-2.59 arasındaki ortalama değerlerin “Katılmıyorum”; 2.60-3.39 arasındaki ortalama değerlerin “Kararsızım”; 3.40-4.19 arasındaki ortalama değerlerin “Katılıyorum”; 4.20-5.00 arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılıyorum” derecelerinde yer aldığı kabul edilmiştir. Bu bölüm, bütün değişkenler açısından analiz edilmiştir. Varyans analizi için oluşturulan tabloların altında “F” değerleri verilmiş ve sonucun anlamlı olup olmadığı belirtilmiştir. Bu bölümdeki yorumlar, ortalamalar, varyans analizi ve Scheffé testine göre yapılmıştır. Araştırma ile ilgili tüm hesaplamalar ve çözümler Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç.Dr. Behçet ORAL tarafından SPSS for WINDOWS 6.01 programından yararlanılarak yapılmıştır.

1. ÜSTÜN YETENEKLİLİĞİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Üstün Yeteneklilik Kavramı

Yeteneğin nesnel, üzerinde uzlaşılabilir bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Zira, konuyla ilgili araştırma ve çalışmalar, bir takım ortak noktalardan hareket etmelerine rağmen, ortaya genel geçer bir tanım koyamamışlardır. Ancak, üstün yetenek kavramını açıklamak için kullanılan terimler, genel olarak akıl, kavrayış, algılama gücü, anlık, anlık, deha gibi hızlı öğrenme ve normalin üstünde bir kavrayış gücünü ifade edecek kavramsal ifadelerle açıklanmaktadır³⁶.

Temelde üstün yeteneklilik ortalamayı aşan bir kapasiteye sahip olma durumu olarak belirtilmektedir³⁷. Bu, ortalamayı aşan kapasitenin ifade edilmesi literatürde “gifted” ve “talend” terimleri ile belirtilmekte ve bu ifadeler genellikle “üstün yetenekli-istidatlı, hünerli” gibi ifadelerle nitelendirilebilecek bireyleri belirtmede kullanılmaktadır³⁸.

Üstün yetenekliliği açıklamada kullanılacak genel geçer bir tanımlamanın güçlüğü, bu kavramın birçok etken ile şekillendiği ve karmaşık bir yapı arz ettiği sonucunu doğurmaktadır. Üstün yeteneklilerle ilgili ilk tanım ve soyutlamalar, temelde üstün zeka ve belirgin özel yeteneklerin kendini göstermesi ile yapılmakta iken, bu alanda yapılan araştırmalarla, esasında konunun hiç de sanıldığı gibi tek boyutlu bir açıklama ve belirleniminin yapılamayacağı anlaşılmıştır. Bu açıdan üstün yetenekliliğin tanımının “kültür” ile sınırlı olduğu, üstün “yetenekli” ile üstün “hünerli” arasında ayırım yapılmadığı, yeteneğin çok yönlü tabiatına daha fazla ilgi gösterildiği, zeka testlerinin belirlediği ve zeka bölümünün temsil ettiği tek yönlü yeteneğe, daha az ilgi gösterilmekte olduğu dikkat çekmektedir. Bu çok yönlü yeteneğe, genelleştirilmiş yetenek de denilmektedir. Genelleştirilmiş yetenek fikri, öğrencilerdeki çeşitli yetenekleri beslemeye, teşvik etmeye olanak sağlamaktadır. Böylelikle nüfusun daha büyük bir kısmını, çeşitli hüner ve yetenekler yönünden, birçok öğrencinin eğitimle zenginleştirilebilecek belirli gücü olduğu kabulünü yaparak beslemek ve teşvik etmek olanağı doğar. Bu yaklaşım bir bireyselleştirme olup, öğrencinin bulunabilen yeteneğini geliştirmeyi kapsamaktadır³⁹.

Belirli bir çerçevede farklılıklar gösteren üstün yeteneklilerle ilgili tanımlamalarda eğitimciler üstün yetenekliliği, ortalamayı aşan genel bir zihinsel yeti olarak tanımladıkları gibi, sanatta, müzikte, mekanikte veya sosyal liderlikte belirli bir yetenek, beceri, olarak

da tanımlamakta ve bu çerçevede değerlendirmelerde bulunmaktadır. Üstün bir zihinsel yeteneğe sahip, sanatta, müzikte ve sosyal liderlikte üstün yetenekli, becerili olan çocuklar, gereksinimleri ve özellikleri yönünden normal akranlarından belirgin farklılıklar göstermektedirler.

Bugün “üstün yetenek” bir devamlılık içinde anlamlı, yararlı bir yaşam uğraşısında göze çarpan olağanüstü performans gösterme durumu olarak tanımlanabilmektedir⁴⁰. Bu tanım “üstün yetenekliliğin” geniş bir yetkinlik ve üstünlük alanını kapsadığını göstermektedir. Zira, günümüzde bu çerçevede bireysel kapasitelerdeki üstünlüğü ifade eden “üstün zekalı” ve “üstün yetenekli” kavramları ayrı olarak düşünülmemekte ve üstün zekanın üstün yetenek içerisinde tanımlanabileceği belirtilmektedir⁴¹. Bu açıdan üstün yeteneklilik, üstün zekalılığı ve üstün özel yetenekliliği kapsar şekilde kullanılmalıdır. Üstün zeka, üstün yetenekliliğin temel belirleyicilerinden olduğundan bu konu üzerinde de yeterince durmak gerekmektedir.

1.2. Zeka

Zekanın biyolojik olarak yerinin beyin olduğunu söylemek, yeterli değildir. Çünkü; bugün zekayı somut bir varlık olarak görüp, kesin hatlarla ölçebilmek yetisinde değiliz. Ancak çeşitli davranış ve düşünce görüntüleriyle zekayı tanımlamak mümkün olabilmektedir. Örneğin, günlük konuşmalarımızda; ne zeki öğrenci, dahice bir buluş, zekadan yoksun, zeka eseri vb. gibi sık sık kullandığımız cümlelerin anlamları açıktır. Bu durum, yapılan bir işin yetkinliği, özgünlüğü veya ortaya konmuş bir yapının üstün bir yaratıcılık ürünü olduğunun ifadesi durumundadır. Böylece soyut bir kavram ortaya koydukları ürün ve görünümlerle somutlaştırılmaktadır.⁴² Zekanın varlığını ve kendini farklı niteliklerle bireyden bireye değişen ifade şekilleriyle gösterdiğini belirttikten sonra, teorik olarak tanımlamak ve yapılmış olan tanımlamaları anlamlandırmak kolaylaşacaktır.

Psikologlar ve bilim adamları zekayı, bağlı oldukları psikoloji ekollerine, uzmanlık alanlarına veya zaman içerisinde alandaki araştırma ve bu çerçevedeki etkileşimin niteliğine göre tanımlamışlardır. Üzerinde tam bir anlaşma sağlanamamakla birlikte genel olarak zeka; bir genel zihin gücü⁴³ ve bireyin fiziksel, sosyal ve psikolojik çevresiyle uyumlu bir etkileşim içerisinde olmasında önemli rol oynayan genel ve özel yeteneklerden

bilgiyi kazanma, depolama ve geri çağırma, soyut akıl yürütme, deneyimlerden öğrenme, sezgi ve yeni durumlara uyum sağlama kapasitesi⁴⁴ olarak tanımlanabilmektedir.

Bilim adamları, ağırlıklı olarak uzmanlık alanlarına göre zekanın belirli bir yönüne ağırlık veren tanımlamalar yapmışlardır. Örneğin; biyologlar zekayı, çevreye uyum yeteneği olarak görürlerken, eğitimciler öğrenme, psikologlar ilişkileri anlama ve bilgisayar bilimcileri de bilgiyi işleme yeteneği olarak görmektedirler⁴⁵. Tarihsel süreçte farklı yaklaşımlar çerçevesinde yapılan tanımlamalara bakıldığında; İspanyol doktor Joan Huarte; zekanın tanımını, öğrenme, yargıya varma yeteneği ve yaratıcılık olarak yapmıştır⁴⁶.

İngiliz Psikolog Charles Sperman; yaptığı araştırmalar sonucunda bir tip zeka testinde başarılı olanların diğerlerinden de iyi sonuçlar aldığını saptamıştır. İnsanların farklı testlerden elde ettiği sonuçları karşılaştıran Sperman, iki değişik sözcük arasındaki ilişkiyi bulmanın, bir dizi sayıyı tersten söylemenin, ya da bir geometrik şeklin tersten neye benzeyeceğini önceden kestirebilmenin ortak bir zeka türüne karşılık geldiği sonucuna varır. Buna göre zekanın, deneyimlerden ilişkiler çıkarsama ve bunları uygulama kapasitesi olduğunu ileri sürmüştür⁴⁷.

Fransız Psikolog Alfred Binet; analogiler, örneklemeler ve akıl yürütme ile ilgili ilk zeka testlerini geliştirmiştir⁴⁸. Binet, zekayı, verilen yönergeyi anlama, saklayabilme istenen sonucu alacak şekilde davranışı düzeltme ve yöneltme, yapılmakta olan bir işi yönsüz olarak eleştirebilme ve açıklayabilme olarak tanımlar⁴⁹.

Gelişim psikologu Jean Piaget, zeka gelişiminin hiyerarşik ve takvim yaşıyla paralel bir olgunlaşma sonucunda kendiliğinden oluştuğunu deneysel kanıtlarıyla göstermiş⁵⁰ ve zekânın gelişimini biyolojik bir modelle açıklamıştır. Ona göre zeka, organizma ile çevresi arasındaki kendine uydurma ve kendini uydurma (uyum süreci) ile ilgili etkileşimlerin olduğu kadar, tüm duyuşsal-hareketsel ve bilişsel nitelikteki ardışık uyumların yöneldiği denge durumudur⁵¹.

E.L. Thorndike göre zeka görüşü, atomistik bir görüştür. Ona göre zeka bir birinden ayrı faktörlerden meydana gelir. Faktörler birbirinden bağımsızdır. Bu duruma göre genel bir zekadan söz edilemez. Zeka değil, zekalar vardır. Bir zihni problemin çözümünde birden fazla faktör rol oynar. Thorndik'e göre zekanın mekanik, sosyal ve soyut olmak üzere üç şekli vardır. Mekanik zeka, alet, cihazat kullanma ve makine

işletebilmede kendini gösterir. Sosyal zeka, insanları anlamâ, kişiler arası ilişkileri görüp bunlara göre davranabilme gücüdür. Soyut zeka ise sözcükler, sayılar, formüller gibi sembollerle düşünmede, bilimsel ilkeleri kavramada kendini gösterir⁵².

Thorndike, zekanın seviye, genişlik ve sürat terimleri ile ifade edilebilecek üç yönü bulunduğunu ve bunlardan yalnız bir tanesinin bilinmesi ile zekanın tanınamayacağını iddia etmiştir. Seviye, zekanın yapabileceği işlerin zorluk derecesini gösterir. Kolaydan zora doğru sıralanmış işlerde, bireyin yapabildiği en zor iş o bireyin zeka seviyesidir. Bireyler yapabildikleri işlerin güçlük derecelerine göre farklılaşırlar. Daha zoru yapan da yüksek zeka seviyesine sahiptir. Aynı zeka seviyesine sahip bireyler; güçlük derecesi aynı fakat muhteva yönünden farklı olan işleri yapabilmekte de fark gösterirler. Bu farklılık zekanın genişliği terimi ile ifade edilmiştir. Güçlük dereceleri bir fakat mahiyetleri yönünden değişik çok sayıda iş başarılarının sayısı, bireyin zeka genişliğini meydana getirir. Bireyler belli güçlük ve değişiklikteki işleri yapabilmek için farklı zamana ihtiyaç duyarlar. Zihni işlerin başarılmasındaki çabukluk veya ağırlık, zekanın sürat yönünü meydana getirir. Thorndike bu çerçevedeki görüşleri ışığında zekayı; gerçek ya da olgular açısından iyi tepkilerde bulunabilme yeteneği olarak tanımlar⁵³.

Weschler'e göre zeka; bireyin gayeli davranma, mantıklı düşünme ve çevresiyle ilişkilerinde etkili olma kapasitesinin tümüdür⁵⁴.

Therman; zekayı “soyut düşünme yeteneği” olarak belirtir. Bundan, sayılar ve sözcükler gibi bir takım fikirsel sembollerle düşünme yeteneği anlaşılır. Therman'a göre birey soyut düşünebildiği oranda zekidir⁵⁵

Stoddort'a göre zeka, zor, karmaşık, soyut, ekonomik, amaca uygun, sosyal değer taşıyan, özgün, yaratıcı etkinliklerde bulunma ve bu çeşitten etkinlikleri, enerjiyi bir noktada toplamayı ve heyecansal güçlere dayatmayı gerekli kılan durumlarda, sürdürme yeteneğidir⁵⁶.

Yörükoğluna göre ise zeka; zihnin öğrenme, öğrenilen bilgileri kullanma, yeni durum ve şartlara uyum sağlayabilme ve yeni çözüm yolları bulabilme yeteneğidir⁵⁷.

Zekanın bu birbirinden az çok farklı tanımları, zekanın ne kadar çok yönlü ve karmaşık bir yapılanma arz ettiğini göstermektedir. Zeka, kompleks ve soyut bir nitelik arz eder. Bu açıdan, son zamanlarda zekayı tanımlamada güçlük çeken bazı psikologlar

zeka tanımlamaları için daha geniş bir çerçevede değerlendirilebilecek genel bazı tanımlamalar yapmaktadırlar⁵⁸.

Zekanın çok yönlü, karmaşık bir yapıya sahip olduğu ve yüzeysel bir bakışla açıklanmasının mümkün olamayacağı gerçeği üzerinde düşünen Gardner, 1983'te çoklu zeka kuramı ile zeka konusunda tümüyle yeni bir düşünce biçimi ortaya koymuştur⁵⁹.

1.2.1. Çoklu Zeka Kuramı

Kaza ya da hastalık sonucu hasar görmüş beyinleri inceleyen Prof. Gardner, bir bölümü hasar gördüğünde, çoğu kez tümüyle sağlıklı kalacak şekilde birbirinden bağımsız çalışan ayrı ayrı yetenekler gözlemlemiştir. İnsan beyninin farklı bölümlerden oluştuğu ve her bir bölümün özel işlevlere sahip olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Beyin hasarlarından doğan zeka bozuklukları üzerine elde edilen araştırma bulguları sonucunda, insanların beyinlerinin belli bir bölümü zarar gördüğünde bile, beynin kalan bölümü ile insanların belli alanlarda performans gösterebildiği ve yaşamlarına devam ederek yeteneklerini geliştirebildiklerini farkederek Gardner, zeka konusunda tümüyle yeni bir düşünce biçimi ortaya koymuştur⁶⁰.

1983'te, her birinin birbirinden az ya da çok bağımsız bir biçimde işlediği yedi farklı zeka alanı öneren Gardner 1995'te yedi zeka türüne bir de doğa zekasını eklemiştir. Böylece Gardner'in 1983'te ortaya koyduğu "Çoklu Zekâ Kuramı" zekanın toplumlar ve eğitim üzerinde yıllardır sürüp giden etkisini, yani yalnızca dil ve matematik zekasını hesaba katan klasik zekâ testi ve zekâ tanımlamasını geride bırakmıştır.⁶¹

Gardner, bu görüşler ışığında zekayı yeniden tanımlamıştır. Ona göre zeka, değişen dünyada yaşamak ve değişimlere uyum sağlamak amacıyla her insanda kendine özgü bulunan yetenekler ve beceriler bütünü, yaşadığınız toplumda faydalı şeyler yapabilme kapasitesidir. Her insan, sahip olduğu zekalarla birlikte farklı bir öğrenme, problem çözme ve iletişim kurma yöntemine sahiptir. Zekayı, yaşam boyu karşılaşılan, farklı durumlarda problemleri çözme ve yeni ürünler ortaya çıkarma kapasitesi olarak tanımlayan Gardner, zekaya ilişkin eski anlayışları yıkmıştır.

Zekaya ilişkin eski ve yeni anlayışların karşılaştırılması:

ZEKAYA İLİŞKİN ESKİ ANLAYIŞLAR	ZEKAYA İLİŞKİN YENİ ANLAYIŞLAR
1. Zeka doğuştan kazanılır, sabittir ve bu nedenle de asla değiştirilemez.	1. Bir bireyin kalıtımla birlikte getirdiği zeka kapasitesi iyileştirilebilir, geliştirilebilir, değiştirilebilir.
2. Zeka, niceliksel olarak ölçülebilir ve tek bir sayıya indirgenebilir.	2. Zeka, herhangi bir performansta, üründe veya problem çözme sürecinde sergilendiğinden, sayısal olarak hesaplanamaz.
3. Zeka, tekildir.	3. Zeka çoğuldur ve çeşitli yollarla sergilenebilir.
4. Zeka, gerçek hayattan soyutlanarak (yani, belli zeka testleri ile) ölçülür.	4. Zeka, gerçek hayat durumlarından veya koşullarından soyutlanamaz.
5. Zeka, öğrencileri belli seviyelere göre sınıflandırmak ve onların gelecekteki başarılarını tahmin etmek için kullanılır.	5. Zeka, öğrencilerin sahip oldukları gizil güçlerini veya doğal potansiyellerini anlamak ve onların başarmak için uygulayabilecekleri farklı yolları keşfetmek için kullanılır ⁶² .

Gardner'in çoklu zeka kuramında yer alan zeka alanları ve öğrenmeye etkileri⁶³:

Doğa Zekası: Doğal çevre ve canlılar dünyasına ilgi ile kendisini gösterir. Özellikle, farklı özelliklerin sınıflandırılması yöntemi öğrenme etkinliğini artırabilir.

Müzikal Zeka: Müzik ve ritme ilgi ile kendisini gösterir. Özellikle müzik eşliğinde çalışmak veya ritim tutmak öğrenme etkinliğini artırabilir.

Mantıksal-Matematik Zeka: Sayılara ve bilimsel konulara ilgi ile kendisini gösterir. Araştırma, karşılaştırma ve kavramlar arasında ilişkiler kurmak gibi bilimsel yöntemler ile öğrenme etkinliği artırılabilir.

Kişilerarası (Sosyal Zeka) Zeka: İnsan ilişkilerine, görüş ve düşüncelerin başkaları ile paylaşılmasına ilgi ile kendisini gösterir. Ekip çalışması veya öğrenme gruplarında yer almak öğrenme etkinliğini artırabilir.

Bedensel/Duyudevimsel Zeka: Hareketlilik, yerinde duramamak şeklinde kendisini gösterir. Öğrenilecek konuda uygulama yapmak ve denemek yoluyla öğrenme etkinliği artırılabilir.

Sözel Zeka: Güzel konuşma ve yazma becerileri ile kendisini gösterir. Okuma, dinleme, anlatma ve yazma yöntemleri ile çalışmak öğrenme etkinliğini artırabilir.

İçsel (Öze Dönük) Zeka: Yalnız kalma ve içine kapanma eğilimi ile kendisini gösterir. Bağımsız çalışma ve hayal kurmak öğrenme etkinliğini artırabilir.

Görsel Zeka: Resim ve şekillere veya üçboyutlu nesnelere ilgi ile kendisini gösterir. Şekiller çizerek veya modeller yaparak çalışmak öğrenme etkinliğini artırabilir.

Çoklu zeka teorisinin savunduğu en önemli görüşlerden biri, bütün insanların göreceli olarak, bütün zeka alanlarını yeterli bir uzmanlık düzeyinde geliştirebilme yeteneğine sahip olduğudur. Çoklu zeka teorisine göre kişiye güçlü veya zayıf zekası gibi tanımlama yapmak sakıncalıdır. Çünkü, bir insanın zayıf zeka diye ölçülen zekası, eğer onu geliştirme fırsatı tanınırsa, belli bir süre sonra o kişinin en güçlü zekası haline gelebilir⁶⁴.

1.2.2. Çoklu Zeka Teorisinin Eğitim Ve Öğretimde Kullanılması

İnsanlarda baskın olan zeka bölümlerini ya da farklı bir deyişle her insanın kendine özgü kolay öğrendiği öğrenme yolunu kullanarak, o insana öğrenmede zorlandığı pek çok şeyin öğretilmesi bu teori ışığında mümkün olabilmektedir⁶⁵. Daha açık bir ifadeyle, insanların kendilerine en yakın gelen, en çok zevk aldıkları ilgi ve yetenek alanlarını etkili birer araç olarak kullanarak, onlara farklı alanları tanıma ve öğrenme için kapılar açmak imkanı doğmuş olmaktadır⁶⁶.

Örneğin, görsel yanı güçlü, resimler, şekiller yoluyla düşünen, çizmekten zevk alan bir öğrenci için, matematik gibi soyut bir dersi öğrenmede zorlandığı durumlarda, matematikteki öğrenme sürecini anlamasını kolaylaştırma amacıyla, o öğrencinin görsel yanı bir araç olarak kullanılabilir. Bu öğrenciye okuduğu problemlerin şekiller ve resimlerini yapma fırsatı sunulduğunda ya da sayılar yerine resimler yerleştirildiğinde ona zor gelen matematik dersine karşı bu öğrencinin tutumları da değişmeye başlar.

Olumlu duyguların öğrenme sürecine pozitif katkıları olduğu bilimsel gerçeğini kabul ettiğimizde, eğer öğrenciler zevk aldıkları yollarla çalışırlarsa, zorlandıkları

alanlarda bile zevkle çalışıp kolaylıkla öğrenebileceklerdir. Örneğin, müziksel zekası güçlü olan bir öğrencinin müziksel zekası, tarih dersindeki bilgileri öğrenmede bir araç olarak kullanılabilir. Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri dörtlüklere dönüştürmelerini ve onlardan bir şarkı hazırlamalarını istediğimizde, bu işi zevkle yapacaklar, kendi hazırladıkları şarkıları unutmayacakları için, şarkının sözlerindeki bilgileri de bu yolla öğrenmiş olacaklardır. İnsanların zevkli çalıştıkları bilim alanlarının diğer bilim alanlarında kullanımı ile pek çok alanda çalışmak ve öğrenmek kolaylaşabilir⁶⁷. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki eğitim-öğretim programlarında disiplinler arası geçişlerin hızlanması, öğretim araçlarının zenginleştirilmesi ile öğrenme ortamları farklı kişisel özellikler gösteren öğrenciler için zevkli ve eğlenceli hale gelirken öğrenme oranı da yükseltilebilir, eğitim öğretimin etkinliği artırılabilir.

Her öğrencinin kolaylıkla öğrenebildiği bir yol mutlaka vardır ve yine her öğrencinin ne kadar çok öğrenme zorluğu çekse de mutlaka yetenekli olduğu bir beceri alanı vardır. Önemli olan, eğitimcilerin ve ailelerin çocuklarının ilgi ve yetenek alanlarını dikkatle gözlemleyerek, onların kendilerini güçlü hissettikleri yollarla bu çocuklara güven desteği vererek öğrenme süreçlerine yardımcı olabilmektir.⁶⁸

1.2.3. Zekayı Etkileyen Faktörler

Zekanın niteliğini ve gelişimini belirleyen temel bir takım faktörler vardır. Bunlar; kalıtım, çevre, beslenme, eğitim ve bu çerçevedeki uyarımlardır. Bu açıdan zeka belirli koşullar çerçevesinde olgunlaşmakta ve kendisinden beklenecek performansı gösterebilmektedir.

Zeka ve Kalıtım: Her insan, farklı yeti ve potansiyellerle dünyaya gelir. Bu potansiyel, gizil güçlerin niteliği ve yapısı, türü, geniş ölçüde kalıtım yoluyla belirlenen bir durum arz eder. Zekanın kökenine ilişkin birçok araştırma sonuçları da göstermiştir ki, zeka düzeyi yüksek olarak belirlenen kişilerde ebeveynlerinin zeka seviyesinin de yüksek bir nitelik arz ettiği. Fakat, zekanın kalıtsal ölçümlerini yapma çabaları, kültür ve eğitimin etkisinden tam olarak arındırılmış bir nitelik kazanamamıştır⁶⁹.

Zeka ve Çevre: Bireyin doğuştan getirilen gizilgüçleri ve zeka unsurları, dış etkenler tarafından gerçekleştirilen uyarım ve etkileşimler neticesinde belirli bir nitelik kazanır. Yapılan çalışmalar neticesinde varılan genel kanı; kültürel yoksunluğun, zekanın gelişmesi ve sürdürülmesinde olumsuz yönlerinin bulunduğu, ayrıca çevrede oluşturulan olumlu değişkenlerin ve uyarımların da faydalı etkileri olduğu yönündedir⁷⁰.

Yapılan kapsamlı araştırmalarda da öğrenim uyarımlarının (örneğin; daha üst derecede öğrenim görmek) daha yüksek bir zeka düzeyine yol açtığını göstermiştir. Örneğin; Amerikalı psikolog Newman'ın yaptığı bir araştırmada; ikiz A, ancak dört yıl düzenli olarak okula gitmiştir. Oysa ikiz B, üniversiteye girebilmiştir. Newman; her ikisine de bir zeka testi uygulamış ve üniversiteli ikizin 24 puan daha ileride olduğunu saptamıştır⁷¹. Benzer bir araştırma Öztürk tarafından yapılmış ve araştırma sonucunda; çocuklarda Z.B.'leri puan artışlarında erken çevresel uyarımlar ve zenginleştirilmiş çevrenin katkısının olumlu yönde olduğu sonucuna varılmıştır. İlgilenilen, zengin uyarımlar ve sosyal bir ortamla karşı karşıya getirilen çocuğun zekasında bir ilerleme olduğu tespit edilmiştir⁷².

Zeka ve Beslenme: Hamilelikte annenin veya yeni doğmuş bir bebeğin beslenmesinin, çocuğun zihinsel gelişimi ile ilişkisi son yıllarda en çok tartışılan konulardan biridir⁷³. Yapılan araştırmalar, beslenmenin zeka gelişimi üzerindeki etkilerinin doğum öncesinden başladığı ve bebeklik döneminde de büyük önem taşıdığı sonucunu ortaya koymuştur. Örneğin; ABD'li bilim adamları tarafından beslenmenin zeka gelişimi üzerindeki etkileri çerçevesinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırma yaklaşık 3500 çocuk üzerinde yapılmıştır. Araştırmada beslenme ve diğer faktörlerle zeka arasındaki muhtemel bağlantıların yaratacağı farkın asgari seviyede tutulması için sadece kardeş çocuklar denek olarak kullanılmış ve ağırlıkları 1500 ile 4000 gram arasında değişen çocuklar seçilmiştir. Çocuklar 7 yaşlarına geldiğinde zeka testlerine tabi tutulmuşlardır. Buna göre normalden iri doğan bebeklerin zeka düzeyleri daha yüksek çıkarken, 2500 gramın altındaki bebeklerle, 4000 grama kadar olan bebeklerin ortalama IQ (zeka) farkının 10 olduğu sonucuna varılmıştır⁷⁴.

Zeka ve Yaş: Yeni doğmuş bir çocukta gizilgüç olarak bulunan zeka, ancak zamanla çeşitli etkenlerin etkisi altında gelişir. Zihinsel yetenekler genel anlamda fizyolojik, anatomik ve nörolojik gelişme sonunda olgunlaşma eğilimi gösterir. Bu açıdan, zekanın gelişmesi beyin ve sinir sisteminin olgunlaşmasına dayanır⁷⁵. Hızlı bir gelişim ve oluşum gösteren beyin ve sinir sistemine paralel olarak zekanın şekillenmesi de hızlı bir hal alır.

Zekanın gelişimi bu açıdan çok erken yaşlarda gelişmektedir. Örneğin; 1964'te ruhbilimci Bloom, zeka kapasitesinin % 50'sinin henüz dört yaşında iken, % 80'inin sekiz yaşına kadar gelişmiş olacağını saptamıştır. Geriye kalan % 20, sekiz ile on yedi yaşları arasında gelişmektedir. Bloom'un araştırmasına göre, ana-babaların uyarımlarıyla ve zenginleştirilmiş bir çevrenin etkisiyle sekiz yaşına kadar zeka gelişimleri desteklenmiş olan çocukların avantajlı bir duruma kavuşacakları anlaşılmaktadır⁷⁶.

Bireyin zeka düzeyini belirleyen ve etkileyen bu temel faktörlerin yanında farklı birtakım etkenlerin de zihinsel süreçleri etkilediği bilinmektedir. Örneğin; Bireyin duyu organlarının sağlıklı, duyu dünyasının zengin olması, bireysel ve toplumsal yaşamda uyum sağlayıcı bir nitelik göstermesi, bireyin zihinsel süreçlerinde dolayısıyla iç ve dış çevre ile etkileşiminde, başarısında önemli rol oynamaktadır. Çocuğun eğitiminden sorumlu ebeveyn ve eğitimcilere düşen görev, bireyin var olan potansiyellerini en iyi şekilde geliştirebileceği psikososyal ve eğitimsel çevreyi kurgulamak ve bireyi bu niteliklerinin farkına vardırarak kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır.

1.2.4. Zeka ve Ölçümü

Bireyde potansiyel olarak varolan zekayı ölçmek, bireyin geleceğe dönük olarak kapasitesini belirlemede önemli bir veri elde etme imkanı sağlamaktadır. Ancak, zihnin değişme ve yeni yapılar meydana getirme gücünü doğrudan doğruya ölçme imkanı mümkün olamamıştır⁷⁷. Zekanın, bireyin ilerdeki fikirsel başarısını bugünden tahmin edebilmemizi sağlayan bir gizilgüç olduğunu dikkate alan psikologlar, bugünkü başarıdan ilerdeki başarıyı yordama yolunu tutmuşlardır. Bireyin bugünkü başarısı, kendi yaşında ve aynı koşullar içerisinde olan öteki kişilerin ortalama başarıları ile karşılaştırılmaktadır.

Kendi yaş ve durumuna göre başarısını ölçmek yolu ile insan zekası orta, üstün ya da düşük olarak değerlendirilmektedir⁷⁸.

Bu değerlendirmelerimizde temel araç konumundaki zeka testleri zihnin bütün fonksiyonlarını ölçme yeterliliğinde değildir. Zira zihni kabiliyetler ve fonksiyonlar çok kapsamlı ve yönlüdür. Zeka, insan kabiliyetlerinin önemli bir bölümünü teşkil eder⁷⁹.

Zeka testleri zihnin bu karmaşık, çok yönlü fonksiyonları içerisinde zekanın o zamana dek ne ölçüde geliştiğini ortaya koyar. Fakat zekanın tümünün ne olduğunu, hangi yönlerinin gelişmeye elverişli olup olmadığını saptamakta güçlük çeker⁸⁰. Tüm bu yetersizliklere rağmen, zeka bölümünü belirlemede objektif temel ölçütler yine zeka testleridir. Zeka testleri ile zihnin aşağıdaki yönlerini ölçmek mümkün olabilmektedir⁸¹.

1. Görsel malzeme ile zihnin optimal çalışma kabiliyeti
2. Pratik ve teknik malzeme ile zihnin pratik olarak optimal çalışma seviyesi
3. Sözel malzeme ile zihnin optimal çalışma kabiliyeti
4. Sayısal malzeme ve aritmetik kurallarıyla zihnin optimal çalışma kabiliyeti

Zeka testleri yardımıyla zihnin ölçülebilen bu yönleri, kişinin zihinsel yetenekleri ve alabileceği eğitimin niteliği hakkında temel bir veri olacaktır.

Zekayı değerlendirmede bir kaç türlü ölçü birimi varsa da bugün için yaygın olarak kullanılan zeka bölümü (Z.B.) birimidir. Herhangi bir kişinin zeka bölümü; zeka yaşının doğum yaşına bölünmesi ve bu bölümün yüz ile çarpılmasından elde edilir. Zeka bölümünü hesaplamada kullanılan formül şu şekilde ifade edilmektedir⁸².

$$(IQ) \text{ Zeka Bölümü} = \frac{\text{Doğum Yaşı}}{\text{Zekâ Yaşı}} \times 100$$

Zeka testleri sonucunda hesaplanan zeka bölümü "0-200" arasındaki değerlerle derecelendirilmiştir. Bu derecelendirmeyi de üç gurup altında inceleyebiliriz⁸³.

1 – Geri Zekâlılar :

a – İleri derecede geri zekâlılar (idiot)	Z.B.	0-25
b – Eğitilebilir geri zekâlılar (Embecilité).....	Z.B.	25-50
c – Öğretilebilir geri zekâlılar (Debilité)	Z.B.	50-75
d – Ağır öğrenenler (Borderline).....	Z.B.	75-90

2 – Normal Zekâlılar :

a – Normal zekâlılar.....	Z.B.	90-110
---------------------------	------	--------

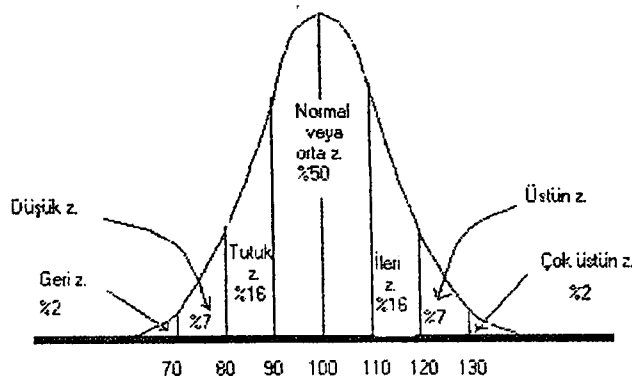
**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

b – Normal üstü zekâlılar.....Z.B.	110-120
3 – Üstün Zekâlılar:	
a – Üstün zekâlılar.....Z.B.	120-140
b – Çok üstün zekâlılar.....Z.B.	140-160

1.2.5. Zekanın Nüfus İçinde Dağılımı

Zeka, aslında bireye özgü bir özelliktir. Belirli bir grup insanın, topluluğun, ırkın zeka düzeyinden söz edildiğinde, zekanın bir bireyden diğerine geçebildiği varsayılır. Böyle bir aktarımın ise tek yolu kalıttır. Bugüne kadar, bu çerçevede yapılan araştırmaların tümünde ortak sonuç olarak kalıtımın zeka oluşumunda kesinlikle etkili olduğudur. Kalıtımın zeka üzerindeki etkisinin oranı % 40 ile % 80 arasında değiştiği kabul edilmektedir⁸⁴. Kalıtımla birlikte zeka üzerinde çevre, beslenme, yaş gibi etmenlerin etkisi çeşitli araştırmalar sonucunda kanıtlanmıştır. Zekanın gelişimi, seviyesi ve kapasitesini şekillendiren bu etmenlerin dışında ırk, sosyal statü, meslek, dini etkenler ve çeşitli gruplar arasında dengesiz bir dağılım söz konusu değildir.

Bir yeteneğin herhangi bir kimsede tamamıyla eksik olduğu ileri sürülemez. Her yetenek her insanda farklı düzey ve niteliklerde az çok kendini göstermektedir. Ancak bunların miktarı, düzeyi farklılık arz eder. Çeşitli yetenekler, ayrı kişilerde farklı düzeylerde kendini ifade eder⁸⁵. Zeka düzeylerinin toplumlardaki dağılımları oldukça düzgün bir "çan eğrisi" oluşturmaktadır.

Şekil 1 : Zeka bölümlerinin nüfus içindeki dağılımı(Sorenson'dan akt. Baymur).

Çan eğrisine göre nüfusun %50'si ortalama alanına, %23'ü düşük ve yüksek alanlara, % 2'si ise olağanüstü derecede düşük ve çok üstün yetenekliler alanlarına girmektedir⁸⁶. İnsanların çoğunun zeka bölümü ortalama 100 olmak üzere 90 ile 110 arasında değişir. Şekilde de görüldüğü gibi herhangi bir toplumda, büyükçe bir grupta zeka bölümü, normal olasılık eğrisine uygun bir dağılım gösterir.

Her toplumda bu şekilde bir görünüm arz eden zeka ve yetenek dağılımı, zekanın ırk, toplumsal sınıf veya çeşitli gurupların tekelinde değil, toplumsal yapı içerisinde uyumlu bir dağılım gösterdiği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

1.3. Üstün Yetenekli Çocuk Kimdir ?

Üstün yetenekli çocuklar için bir çok tanım önerilmiş ve konu çok farklı boyutlarda tartışılmıştır. Konunun karmaşık, çok yönlü olması nedeniyle, son biçimini almış, üzerinde uzlaşılabilmiş kesin olan bir üstün yetenekli çocuk tanımına ulaşmak güç ve esasında gerekli de değildir⁸⁷. Çünkü yeteneğin ve yeteneği etkileyen unsurların neler olduğu ve karmaşık yapısının aydınlatılması mümkün olamadığı için söz konusu alan sürekli yeni tartışma ve tanımlamalara konu olmuştur. Bu durum da konuya ayrı bir dinamizm ve hareketlilik kazandırması yönünden oldukça olumlu bir katkı sunmaktadır.

Üstün yetenekli çocuklara ilişkin olarak bazı araştırmacılar, konuya dar kapsamlı bir şekilde yaklaşmakta, sadece geçerli ve güvenilir zeka testlerinde sürekli olarak 140 Z.B. ve yukarıdaki çocukları ele alarak tanımı sınırlandırmaktadırlar. Ele alınan bu Z.B. tabanını araştırmacılar genel olarak kendi amaç ve araçları çerçevesinde düzenlemektedir. Ancak üstün yeteneği belli bir Z.B. ile tanımlamanın çeşitli sakıncaları olduğu artık ortaya çıkmış ve konunun birtakım araçlarla tam olarak ölçülebilirliğine ilişkin inanç yıkılmıştır. Üstün yetenekliliğin tek boyutta ele alınıp tanımlanamayacağı inancı konunun birçok etken tarafından etkileşimle kendisini ifade ettiği gerçeğinin kavranılmasıyla yerleşmiştir⁸⁸. Örneğin; Thurstan ve Guilford zekanın en az 7-12, en çok 50-120 arasında çeşitli temel yeteneklerden oluştuğunu belirtmektedirler⁸⁹.

Bu açıdan üstün yeteneklilik temelde, bir çok alanda, optimum düzeyde yeterliliğin bir görüntüsüdür. Konuya bu şekilde, geniş bir perspektifle yaklaşan araştırmacılar da bu gerçeği dile getirerek, anlığın çeşitli boyutları yanında anlaksal olmayan alanlardaki yeterliliği de üstün yeteneklilik kapsamı içerisine almaktadırlar.

Böyle bir yaklaşımla, çocuğun akademik ve anlksal alanlardaki yeteneği kadar toplumsal ilişkiler, yaratıcılık, önderlik, özel yetenek vb. alanlardaki yetenekleri de dikkate alınmaktadır⁹⁰.

Böylece, yalnız “yüksek zeka bölümü” gibi tek ölçüte bağlanan tanımlamaların yetersizliği anlaşıldıkça yeni yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Esasen, zekanın ne olduğu konusunda koşt olarak sürdürülen bu tartışmalar, giderek daha önceki satırlarda vurgulandığı gibi ölçüm ve betimlemelerdeki güçlük ve tartışmalar nedeniyle, “zeka” kavramı yerine “yetenek” kavramını literatürde ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan günümüzde çoklu ölçüte dayanan tanımlamalara ağırlık verilmektedir. Böyle bir geçişin gerçekleşmesinde ABD. eğitim komisyonunun önerdiği tanım oldukça önemlidir. Bu tanıma göre; seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu, bu alanda profesyonel olarak bilinen kimseler tarafından belirlenmiş çocuklar üstün yetenekli çocuklardır. Bu çocuklar saptanan alanların biri, birkaçı veya bunların bileşiminden oluşan bir bütünlük içerisinde yüksek başarı gösterirler ve gizilgüçlere sahiptirler⁹¹. Yine ABD, de 1972 yılında konuyla ilgili olarak toplanan bir komisyon, özel bir eğitime tâbi olacak üstün yeteneklileri; okulöncesi, temel eğitim veya orta derecedeki eğitim kurumlarında saptanan çocukların sahip oldukları potansiyel yetenekleri, entelektüel, yapıcı, özel akademik yetenek veya görsel sanatlar gibi alanlarda yüksek performansı görülen ve normal eğitim kurumlarında yeteneklerini yeterince geliştiremeyen, özel yardıma ihtiyaç duyan çocuklar olarak tanımlar.⁹² Bu tanımlarda da üstün yeteneğin geniş bir yetenek ve yeterlilikler alanını ifade ettiği görülmekte ve böyle bir yaklaşımın daha sağlıklı bir yaklaşım olduğu gittikçe daha bir kabul görmektedir.

Üstün yetenekli çocuğu tanımlamaya yönelik ifadeler incelendiğinde, tanımlamaların genel olarak tek boyutlu zeka düzeyi etkeninden, çoklu etken ve etkileşimlerin, yetkinliklerin göz önüne alındığı bir durumu izaha yöneldiği görülmektedir. Zeka bölümleri (Z.B.) ölçüt veya dayanak alınarak yapılan sınıflamada genel olarak Z.B.’leri 130 ve daha yüksek olan çocuklar üstün yetenekli ve zekalı çocuk olarak kabul edilmektedir⁹³.

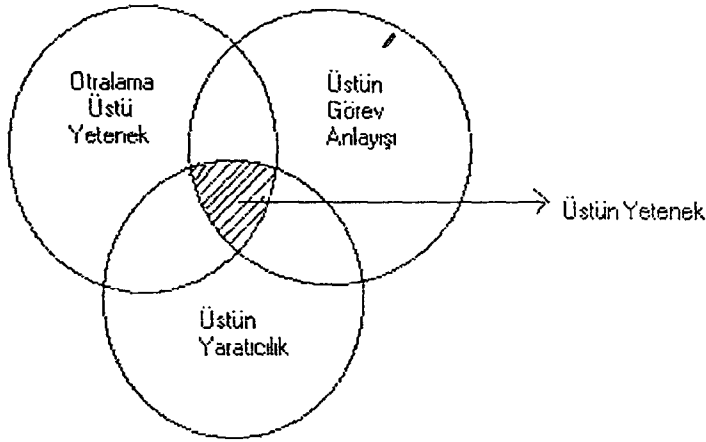
Akranları ile kıyaslama ölçüt olarak alındığında ise, güvenilir ve geçerli zeka testlerinde akranlarının %98’inin üstünde başarı gösteren üst %2’lik grup içerisinde bulunan çocuklar, üstün zeka ve yeteneğe sahip olarak kabul edilmektedir⁹⁴.

Bir başka tanımda üstün yetenekli çocuk, aşağıda belirtilen 6 alandan ya da bunların biri veya birkaçının birleşiminden oluşan bir bütünde başarı gösteren çocuklar olarak belirtilmektedir. Bu alanlar da⁹⁵;

1. Genel zihin yeteneği,
2. Özel akademik yetenek,
3. Yaratıcı ve üretici düşünme yeteneği,
4. Liderlik yeteneği,
5. Görme ve performansa dayalı sanat yeteneği,
6. Psiko-devimsel yetenek,

olarak belirtilmektedir. Alanda yapılan yeni araştırma ve çalışmalarla, son on yıl içerisindeki gelişmeler sonucu denilebilir ki, üstün yeteneği tanılamada artık tek başına bir Z.B. değerine bakılmamakta ve bir önceki tanımlamada da görüldüğü gibi kişinin yapısına önemli biçimde eşlik eden ve en azından gizil güç olarak gösterdiği yeterlikleri ve özel yetileri de kapsamına almaktadır. Şüphesiz bu gizil gücün varlığı ancak, kişide olağanüstü bazı değerleri gösterdikten sonra birtakım tanılama metotları ve eğitimle belirlenip ortaya çıkarılabilmektedir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, kişinin hangi alanlardaki yeterlik ve başarı durumlarının dikkate degecek nitelikte olduğu sorunu ortaya çıkacaktır⁹⁶.

Renzulli, yaratıcı hizmetler vererek başarı gösteren bireyler üzerinde yapılan incelemelerin, birbirleriyle etkileşim halinde olan üç özellik kümesine sahip olduklarını gösterdiğini belirtmektedir. Bu kümelerden birincisi, genel ve özel üstün yetenek düzeyi; ikincisi, yeni düşünceler oluşturup bunları yeni sorunların çözümünde uygulayabilme yeteneği olan yaratıcılık; ve üçüncüsü de, bir işi başından sonuna kadar götürecekt üstün motivasyon ve görev anlayışıdır. Buna göre herhangi bir alanda gerçek üstün başarının sağlanabilmesi için yukarıda belirtilen bu üç özellik kümesi arasındaki etkileşime gereksinim vardır. Eğer çocuk, bu ölçütlerin hepsinde yaştlarının %85'in den veya en azından birinde %98'in den daha başarılı ise üstün yetenekli olarak kabul edilebilmektedir⁹⁷. Bu tanımlamayı grafiksel olarak şöylece belirleyebiliriz⁹⁸.

Şekil 2:Üstün yeteneği oluşturan yetenek alanları⁹⁹.

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'nca da şu iki tanım kullanılmaktadır¹⁰⁰.

Üstün zekalı çocuk, zeka bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 ve daha yukarı olandır. Diğer tanım ise; üstün özel yetenekli çocuk, zeka bölümü çeşitli ölçeklerle sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşıtlarından belirli ölçüde üstün olandır.

Milli Eğitim Bakanlığınca kullanılan bu iki tanımdan ilkinde, yeteneğin zeka üstünlüğü ölçüt alınarak belirlenebileceği kabul edilmiştir. Ancak daha önceki paragraflarda da belirtildiği gibi üstün yetenekliliğin belirleyici ölçütü sadece zeka değildir. Yetenek, zekayı temel alan ve bu temel alanda kapsayıcı, karmaşık, genel ve özel yetilerden oluşan bir görüntü özelliği göstermektedir. Yapılan ikinci tanımda ise yeteneklerden “özel üstün yetenek” kavramı vurgulanmış, zeka ile ilişkisi daha düşük bir sınır ile yeterli görülmüştür.

I. Özel Eğitim Konseyinde, üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri komisyonunca geliştirilen tanım, üstün yetenekliliği daha geniş bir perspektifle açıklamaktadır. Buna göre üstün yetenekliler; genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan guruptur.¹⁰¹

Üstün yeteneklilere yönelik yapılmış olan tanımlamaları artırmak mümkündür. Fakat tanımlamalarda kısmen farklılık olması, üstün yetenekli çocuğu tanılamayı, belirlemeyi farklı önceliklerle gerçekleştirme ve bu çerçevede konuya açıklık getirme amacı taşımaktadır. Bu açıdan tanımlamalarda bir durulma olmadığını, her zaman yeni bazı yaklaşımların olacağını akıldan çıkarmamakta yarar vardır. Yeni yaklaşımlarda ise daha önce de belirtildiği gibi üstün yeteneklilerin tanımı için sadece “zeka bölümü” veren ölçeklere dayanma yerine diğer bazı özelliklerin dikkate alınması gerektiğinden söz edilmektedir. Böylece, üstün yeteneklilerin tanımlanması ve tanılanmasında “çoğul ölçüt” diye adlandırabileceğimiz bir kavram ortaya çıkmış görünmektedir. Üstün akademik başarı, üstün yaratıcılık, çok özel yetenek, herhangi bir etkinlikte arkadaş grubunun çok ilerisinde bir başarı, üstün yetenek ölçütlerinin herhangi birinde arkadaş grubunun üst yüzde onu içinde olma gibi ölçütlerin kullanılmasından söz edilmekte ve son araştırma ve çalışmalarda da bu yönde tanımlama ve tanılama yollarına başvurulmaktadır.

Söz konusu ölçütler genel olarak, üstün (genel veya özel) yetenek, üstün yaratıcılık, üstün iş-görev yükleme ve motivasyon gibi üç alana indirgenebilmektedir. Üstün yeteneklilik, bu üç alanda akran kümesi içinde bireyin performansı, yetkinliği göz önüne alınarak belirlenebilmektedir¹⁰².

Sonuç olarak, “üstün yetenekli” çocuklardan söz edildiğinde genel anlayış, onların potansiyellerinin “üstün zekalı” olanlarından daha büyük olduğudur. Bu açıdan “yetenekli” sözü edildiğinde, akademik bir başarı dışında olağanüstü bir başarı gösteren ve ait oldukları özel alanda daha ileri eğitim almaktan yararlanabilecek öğrencilerden söz edilmektedir¹⁰³.

1.4. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri

Üstün yetenekliler konusunda pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaktadır. Yapılmış olan araştırmaların bir kısmı üstün yeteneklilerin özellikleri ile ilgili çalışmalardır. Onların beden, zihin gelişimleri, bu gelişmede cinsler arasındaki farklılıklar, toplumsal gelişimleri, ilgileri, öğrenme özellikleri, okul başarıları ve uyum özellikleri, aile ve etnik özellikleri gibi pek çok özellik inceleme konusu yapılmış ve yapılmaktadır¹⁰⁴.

Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili yapılmış olan araştırmaların birçoğunda üstün yeteneklilerin özellikleri üzerinde durulmuş ve özellikle bu çerçevede bir çok araştırma

yapılmıştır. Konu oldukça kapsamlı olduğu için bu araştırmada sadece üstün yetenekli çocukların ortak özelliklerinin neler olduğu belirtmeye çalışılacaktır. Çünkü; her bireyin başarısının ilk adımı, uğraştığı nesnenin (konunun, varlığın) bütün özelliklerini tanınmasına bağlıdır. Özellikle, anlaşılması en güç ve kompleks bir varlık olan insanla ilgili bu tür çalışmaların temeli, bu varlığın ilgilenilen özelliklerini en ince ayrıntıları ile ortaya koymak olmalıdır.

Genel olarak üstün yetenekli çocukların normal yeteneğe sahip çocuklardan farklı bedensel, zihinsel, sosyal, kişilik ve mesleki üstün özelliklere sahip oldukları düşünülmektedir. Bu konuda araştırmalar yapan psikolog ve eğitimciler de bu temel hipotez ile işe başlamışlardır. Bu çerçevede uzun yıllar yapılan çalışmalar sonunda üstün yetenekli çocukların normal çocuklardan farklı ve üstün bazı özelliklere sahip oldukları saptanmıştır. Bu farklı özellikler zamanla geliştirilen ve gittikçe hassaslaşan test ve ölçeklerle, bu konuda ihtisas yapmış uzmanlar tarafından da büyük oranda ölçülebilir ve gözlemlenebilir bir duruma gelmiştir¹⁰⁵.

Bu çerçevede yapılan araştırma bulguları göz önüne alındığında, üstün yetenekli çocukların ortak ve belirgin özelliklerini genel olarak şu dört ana başlık altında toplamak mümkündür¹⁰⁶;

1. Üstün yetenekli çocukların fiziksel özellikleri,
2. Üstün yetenekli çocukların zihinsel özellikleri,
3. Üstün yetenekli çocukların sosyal özellikleri,
4. Üstün yetenekli çocukların kişilik özellikleri,

Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel Özellikleri: Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan araştırmalarda, bu tür çocukların doğumdan ölüme kadar her yaş ve seviyede bedeni gelişim ve sağlık açısından normal çocuklardan daha üstün oldukları saptanmıştır. Bu tür çocukların fiziksel gelişim yönünden genel olarak aşağıdaki hususlarda belirgin üstün özelliklere sahip oldukları saptanmıştır¹⁰⁷.

1. Normal çocuklardan kilo olarak daha ağır ve boyca daha uzun olarak doğarlar.
2. Her yaşta, bedeni gelişim ve sağlık açısından akranlarından daha üstündürler.

- 3 . Akranlarından ve normal çocuklardan daha erken yürür ve konuşurlar.
- 4 . Omuz ve kalçalarının daha geniş olduğu, ciğerlerinin daha kuvvetli olduğu tespit edilmiştir.
- 5 . Üstün nitelikte sinir sistemine sahiptirler.
- 6 . Duyu organları keskindir.
- 7 . Enerjik, atletik ve ritmik bir yapıya sahiptirler.

Üstün Yetenekli Çocukların Zihinsel Özellikleri: Üstün zekalı çocukların normal akranlarına kıyasla, nitelik ve nicelik olarak farklı ve üstün zihni özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Çeşitli araştırmaların ortak bulgularına göre bu özellikleri aşağıdaki hususlarla özetlemek mümkündür¹⁰⁸;

1. Mutad dışı bir zihni enerjiye sahiptirler. Zihnen daima faal olmayı şiddetle arzu ederler.
2. Bir faaliyete kendi kendine başlama ve devam ettirmede üstün bir kabiliyete sahiptirler
3. Çabuk ve kolay öğrenirler.
4. Sözcük dağarcıkları oldukça zengindir.
5. Görsel ve gösteri sanat alanlarında üstün başarı gösterirler.
6. Genelleme yapmada, ilişkileri görmede, bilgilerin transferinde, mantıksal çağrışımda oldukça ileridirler.
7. Soyut konulara karşı ilgileri fazla ve dikkatleri sürekli dir.
8. Birçok olayın neden ve niçinlerini öğrenmede istekleri fazla olduğu için çok soru sorarlar.
9. Kolayca ezberleme ve ezberlediklerini de uzun süre belleklerinde koruyabilme özelliğine sahiptirler.
10. Okumaya erken yaşta başlarlar. Çok ve çeşitli alanlarda eserler okurlar.
11. Kendilerine yüksek standartlar belirleme ve bu standartları gerçekleştirmeye dönük yüksek bir motivasyona sahiptirler.
12. Çok faal, açık göz, uyanık ve çabukturlar. Dikkat alanları geniş ve süresi uzundur.

13. Estetik ve teorik oryantasyonları yüksektir. Estetik zevkleri erken gelişir. Güzeli ve iyiyi kolayca anlar ve takdir ederler.

Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Özellikleri: Üstün yetenekli çocukların sosyal özellikleri, üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitim ve sosyal çevrenin ne denli önemli bir yere sahip olduğunu bize göstermektedir. Zira üstün yetenekli çocuklar, sosyal özelliklerini yaşadıkları çevrede kazanmakta ve bu çevre içerisinde kalıtımla getirdikleri potansiyel yeteneklerini geliştirmektedirler. Bu gerçek bize üstün yetenekli çocukların erken yaşlara doğru bir takım yöntemlerle tanınmaları ve olumlu, uygun bir eğitime tabi tutulmalarının ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Olumlu bir çevreden mahrum olan ve eğitim olanaklarından yeteri kadar yararlanma imkanı bulamayan üstün yetenekli çocukların, ileriki yaşamlarında birçok kişisel ve sosyal sorunlara yol açabilecekleri gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir. Bu gerçeklerden hareketle üstün yetenekli çocuklar erken yaşlarda tanınmalı ve uygun eğitim imkanlarına kavuşturulmalıdır.

Üstün yeteneklilerle ilgili yapılan araştırmalarda elde edilen bulgulara göre, üstün yetenekli çocuklar normallerine kıyasla farklı, üstün birtakım sosyal özelliklere sahiptirler. Bu özellikleri aşağıdaki hususlarda görmek mümkündür¹⁰⁹;

1. Başkaları ile anlaşma ve geçinmeyi becerirler.
2. Genel olarak yaşça kendilerinden üstün olanlarla arkadaşlık ederler.
3. Genellikle kendilerini kapsamına alan sosyal teşebbüslerde olumlu, yapıcı ve verimli katkılarda bulunurlar.
4. Yeni sosyal durumlara kolayca uyabilirler. Çevrenin sosyal değerlerini çabuk kavrar, davranışlarını ona göre uydurmayı kolayca başarırlar.
5. Üstün liderlik özelliklerine sahiptirler. Bu özelliklerini sosyal hayatta uygun bir şekilde kullanmaya can atarlar.
6. Espri yetenekleri ve mizahi anlayışları oldukça gelişmiştir

Üstün Yetenekli Çocukların Kişilik Özellikleri: Üstün yetenekli çocuklara ilişkin çalışmalar ve bu konudaki otoriteler, üstün yetenekli çocukların normallere kıyasla üstün bazı kişilik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Esasında kişiliği belirleyen, şekillendiren temel etkenler bireyin zihinsel, sosyal ve fiziki yönleriyle oldukça

ilişkili ve örtüşür durumdadır. Bir başka ifadeyle kişilik bu üç alanın birleşimi, örgüsü niteliğindedir.

Bu etkenler göz önünde bulundurularak üstün yetenekli çocukların belirgin kişilik özelliklerini şu hususlarda sıralamak mümkündür¹¹⁰:

1. Bağımsız olma eğilimindedirler. Bu özellikleri öğrenme etkinliklerinde de görülür.
2. Yüksek amaç ve ideallere sahiptirler.
3. Faaliyetlerini başlatmak için bir dış kuvvete ihtiyaç duymazlar, yani içten denetimlidirler.
4. Mükemmeliyetçi bir yapıya sahiptirler.
5. Yaratıcılık yetenekleri gelişmiştir. Orijinal eser ve düşünceler geliştirebilirler.
6. Eleştirel muhakeme yetenekleri oldukça gelişmiştir.
7. Sabırlı ve kararlıdır.

Üstün yeteneklilere ilişkin yukarıda belirtilen hususların tümü üstün yetenekli bir bireyde gözlemlenmeyebilir. Çünkü her birey, çevre ile etkileşimi ve potansiyel yetileri çerçevesinde, belirtilen alanlardaki niteliklerden payını alır. Ayrıca, üstün yetilere sahip bireyin aile ve okulda aldığı nitelikli bir eğitimin, onun sosyal, zihinsel ve kişisel gelişiminde beklenen olumlu davranış ve tutumları geliştirmesine katkıda bulunacaktır. Bu açıdan üstün yetenekli çocukların arzu edilen gelişimi gösterebilmeleri için erken tanı ve düzeyli bir eğitimin gerekliliği temel bir zorunluluk arz etmektedir. Üstün yetenekli çocukların özelliklerinin bilinmesi, tanılama, eğitim ortam ve süreçlerinin düzenlenmesinde oldukça önemli veriler sunmaktadır.

1.5. Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması Ve Seçimi

Üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak eğitim ve planlama çalışmaları yapılmadan önce, bu kapsama girenlerin tanılanması gerekmektedir¹¹¹. Genel anlamda eğitim araştırmaları ve bu çerçevede programlara ilişkin tahsis edilen kaynak ve imkanların aksine, yetenekler üzerine yapılan çalışmalar ve ayrılan kaynak ve imkanlar yetersiz kalmaktadır. Oysa; eğitim sürecinde bireylerin arzulanan istikamette kendi yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlamanın ilk basamağı, verilecek eğitimin niteliği ve kapsamını belirlemek amacıyla, varolan yetenekleri tanıma ve bireyleri bu çerçevede tanılama çabaları olmalıdır.¹¹² Tanılama çabalarının temel amacı; üstün

yeteneklileri belirli ölçütlerle tespit ederek, bunlara yönelik yeterli ve gerekli eğitim tedbirlerinin alınmasıdır. Yapılacak belirleme sonucunda bireyin, varolduğu tespit edilen üstün yetenekleri doğrultusunda gerekli yöntemlerle eğitime olanakları sağlanır.

Üstün yeteneklilerin belirlenmesinde temel prensip, çocukların devamlı ve sistematik bir şekilde gözlemlenmesidir¹¹³. Eğer çocuktaki yetenek düzeyi olağanın çok belirgin bir şekilde üzerindeyse, tanılamak oldukça kolaylaşmaktadır. Herhangi türden bir ölçüm yapılmaya gerek duyulmadan çocuğun genel özellik ve davranışlarından yola çıkılarak kabataslak bir değerlendirme yapılabilir. Örneğin; çocuk, üstün yetenekli bireylerin, çeşitli araştırmalar sonucunda belirlenmiş genel özelliklerine sahipse veya somut olarak, üç yaşındayken temel dört işlemi yapabiliyor, dört yaşında kendiliğinden okuyabiliyorsa bu çocuğun üstün bir zeka ve yeteneğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Buna benzer üç-dört yaşında birçok müzik aleti çalabilen ya da olağanüstü resimler yapabilen bir çocukta da olağanüstü müzik veya resim yeteneği bulunduğu apaçık ortadadır. Bu türden çocuklar, okulöncesi dönemde veya okul sistemi içerisinde de kolaylıkla tanılanabilir. Bunlara uygulanacak tanılama teknikleri ve ölçümler, tanılamadan çok, varolduğuna inanılan yeteneği kanıtlama, nesnel ölçütlerle ifade etme niteliğinde olacaktır. Üstün yeteneklilerin büyük bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenleri tarafından kolayca fark edilemeyebilir veya yanlış yorumlanabilirler. Yapılan araştırmalar, böylesi çocukların bazılarının belirli alanlarda üstün başarı gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bunlar çoğunlukla öğretmenleri ve arkadaşlarınınca mantık dışı davranan ya da acayip fikirleri olan kişiler olarak görülebilmektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı üstün yetenekli çocuğun kesin bir tanılmasının güç olmasına karşın gösterdikleri belirgin bazı özellikler bu çocukları yaşdaşlarından ayırmaktadır¹¹⁴. Bu açıdan, üstün yeteneklilerin belirlenmesinde önemli derecede kaynaklık edecek öğretmen ve ailelerin, üstün yetenekli çocukların genel özellikleri hakkında yeterince bilgilenmiş olmaları gerekmektedir.

Tanılama konusunda belirtilmesi gereken en önemli konulardan biri de erken tanılamamanın önemidir. Zira, ilgili araştırmalarda da yaratıcı ürünlerin, yaşamın ilk yıllarındaki yaratıcı atılımların desteklenme ve geliştirilmesine bağlı olduğu ileri sürülerek, okulöncesi eğitimin oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır¹¹⁵. Bu açıdan, üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline gelebilmeleri için,

olabildiğince erkenden tespit edilmeleri ve yapılacak çalışmalar neticesinde doğru tanı konularak bunlara ilişkin gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Üstün yetenekli bireyin varolan kapasitesinin iyi bir şekilde değerlendirilebilmesi için bireyin kapsamlı bir değerlendirme sürecinden geçirilmesi gerekmektedir¹¹⁶. Bu çerçevede ilk yapılması gereken, üstün yetenekli olma olasılığı olanlar veya üstün özellik ve belirtiler gösterenlerle bu özellikleri göstermeyenleri birbirinden ayırt edebilmektir. Dolayısıyla üstün yetenekliler normallerden çok daha az olacağı için üstünlük gösterenleri belirlemede yapılacak işlemler daha azalmış olacaktır¹¹⁷. Üstün yeteneklileri belirlemede bu ön eleme ve sonrasındaki çeşitli kaynak ve araç-gereç kullanımında disiplinlerarası bir yaklaşım ve bir çok değerlendirme aracının bir arada kullanılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu amaçla yapılacak bu çok yönlü ve sistematik araştırma ve çalışmalarda yine disiplinlerarası yaklaşımla bir değerlendirme ekibinin kurulması zorunludur. Kurulacak bu ekipte öğretmen, ebeveyn ve ilgili uzmanlar işbirliği içinde birçok kaynaktan birey hakkında detaylı bilgiler edinerek bir belirleme yoluna gidecektir¹¹⁸.

Ülkemizde, 1991 yılında özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik olarak eğitim gereksinim ve çalışmalarını değerlendirmek üzere toplanan I. Özel Eğitim Komisyonu bünyesindeki üstün yetenekliler komisyonu, “üstün yeteneklilerin tanılanmasına yönelik bir model taslağı” geliştirmiştir. Buna göre üstün yetenekli bireyleri tanılama çalışmalarında aşağıda belirtilen alanlardan sistematik ve bilimsel tekniklerle, çeşitli uzmanlar aracılığıyla bilgiler toplanarak değerlendirilmelidir¹¹⁹.

- I- Gözlemler ve bilgi toplama, bireyin erken gelişimi, yetenekleri, şimdiki durumuna ilişkin ana-babanın, yakınlarının, öğretmenlerinin görüş ve düşünceleri,
- II- Bu amaca göre geliştirilmiş, ülke şartlarına uygunluğu sürekli olarak gözden geçirilen, yenilenen grup testleri,
- III- Bireysel incelemeler.
 1. Tıbbi
 2. Psikolojik (Bu amaçla geliştirilmiş, bireysel zeka, ilgi, yaratıcılık, uyum ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi, ölçeklerin uygulanması.)
 3. Sosyal incelemeler.
 4. Psikodevimsel incelemeler
- IV- Çeşitli alanlarda hazırlanmış başarı testleri.
- V- Vak'a toplantıları ve sonuçların değerlendirilmesi.

Üstün yetenekli çocukları tanılama amacıyla geliştirilen bu modelin uygulanması elbette gerekli uzman ve materyalin de teminini zorunlu kılmaktadır. Üstün yeteneği aday gösterme ve çeşitli özellikleri hakkında bilgi edineceğimiz aile, öğretmen, ve diğer kişilerin üstün yetenekliler hakkında yeterli bir bilgi ve duyarlılığa erişmiş olmaları gerekmektedir. Ayrıca; yeterli ve ülke şartlarına uygun hale getirilmiş grup ve bireysel testler ile bunları uygulama, değerlendirme yeterliliği olan uzmanlara da gerek duyulduğu için, bu konuda yapılacak çalışmalar çok boyutlu ve kapsamlı bir temele dayanmak durumundadır.

Üstün yeteneklilerin belirlenmesinde başvurulacak bilgi kaynaklarından en önemlileri öğretmen, aile kanaatleri, çeşitli grup ve bireysel testlerdir. Bu açıdan belirtilen alanlarla ilgili gerekli açıklamaların yapılması oldukça önem kazanmaktadır.

Aday Gösterme: Üstün yeteneklileri belirleme çalışmalarında, ilk aşamalardan biri aday göstermedir. Aday gösterme; okulun yönetici, öğretmen ve varsa psikologu tarafından, üstünlük özellikleri belirgin ve çeşitli alanlarda başarı gösteren, üstün yetenekli olduğuna inanılan çocuğun, tanılama amacıyla çeşitli ölçüm ve araştırmalarla yeteneğinin ölçülmesidir. Varolanlar arasından üstün yetenekli olduğuna kanaat getirilen kişiler üzerinde tanılama çalışmalarının yapılması, bu amaçla yapılacak çalışmalarda en az zaman, enerji ve maddi çabayla daha fazla tarama yapılabilmesine olanak sağlaması açısından oldukça önemlidir¹²⁰. Aday göstermede en önemli rol sınıf öğretmenine aittir. Bu açıdan, öğretmenlerin üstün yetenekliler ve özellikleri hakkında yeterli bilgiye ve duyarlılığa sahip olmaları oldukça önem kazanmaktadır.

Öğretmen Gözlem ve Kanaati: Öğrencilerin zihinsel güçlerini kestirebilmekte öğretmenler; ana-babalar, doktorlar, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları gibi çocuklarla ilgili kişilerden daha başarılı olmaktadır¹²¹. Özellikle ilköğretim I. kademe düzeyinde sınıf öğretmenliği uygulaması olduğundan, öğrenciyi daha çok tanıyan veya tanıma şansına sahip olan öğretmendir. Bu bakımdan okula devam eden çocuklar arasından yapılacak taramalarda öğretmenlerin gözlem ve kanaatleri yararlı olmaktadır¹²². Öğretmen görüşlerine başvurma, üstün yeteneklileri tanılama çalışmalarında genellikle %93 oranında kullanılan bir tanılama yöntemi olarak görülmektedir¹²³. Ancak

öğretmenlerin üstün yeteneği tahminde, gösterdikleri isabet oranı büyük değişkenlik göstermektedir. Bir yanda yaptığı tahminlerde tesadüften öteye isabet sağlayamayanlar, öteki uçtaysa yaptığı tahminler %65 oranında doğru çıkanlar bulunmaktadır¹²⁴. Bu farklılaşmayı temelde öğretmenlerin üstün yeteneklilerin özellikleri ve üstün yetenek konusundaki bilgi düzeyleriyle açıklamak mümkündür. Üstün yetenekli çocuğun özellikleri, gösterecekleri davranış ve öğrenmeye ilişkin tutumları hakkında yeterli bir bilgi düzeyine sahip olamayan öğretmenden isabetli bir tahminde bulunmasını beklemek mümkün olmayacaktır.

Öğretmenlerin üstün yeteneklileri tahmin edebilme durumunu etraflı olarak inceleyen Varner; öğretmenlerin kanaatlerinde büyük oranda yanılma sebeplerini iki noktada özetlemektedir. Birincisi; öğretmenlerin tahminde öğrencilerin takvim yaşını dikkate almamaları, ikincisi ise; çocuğun anlık düzeyiyle pek ilişkisi olmayan beden ve kişilik özelliklerini yetenek belirtisi saymalarıdır¹²⁵. Her iki yanlış tutum da üstün yetenekliler konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlere konu ile ilgili verilecek hizmet-içi eğitim programları ile üstün yeteneklilerin tanılanması konusundaki öğretmen kanaatleri ve belirlemeleri çok daha etkin bir hale gelecektir.

Ana-Baba Görüşleri: Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında görüşlerine başvurulması gereken bir diğer kurum da ailedir. Aile, çocuğun geçmiş yaşantısı ve aile içerisinde gösterdiği davranışlar hakkında önemli bilgilerin alınabileceği bir alandır. Ancak ailenin üstün yetenek ve üstün yetenekli çocuklarda görülebilecek farklı özellikler ve bu üstünlüğü geliştirme, destekleme konusunda bilgili olması çocuğun gelişimi ve yapılacak tanılamada önemli yararlar sağlaması açısından oldukça önemlidir.

Çocuklarda sağlıklı bir gelişimin gerçekleştirilebilmesinde, ailelerin rolü oldukça büyüktür. Özellikle yaşlılarından farklı özellikler gösteren ve zekâca üstün ve yetenekli çocuklara sahip ailelerin, bu çocukların gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları tanılamada oldukça faydalı bir kaynak sağlamış olacaktır¹²⁶.

Çocuğun özelliklerini ve kapasitesini en iyi değerlendirebilecek iki unsur aile ve öğretmendir. Dolayısıyla, ev ve okulun işbirliği içerisinde çalışması gerektiği gerçeği öncelikle her öğrenciden çok, üstün yetenekli çocuklar için anlam kazanmaktadır. Doğru bir erken tanılama; zenginleştirme programı, motivasyon, zihin sağlığı, eğitimsel ve

mesleki danışma, ancak ebeveyn ve öğretmenlerin elbirliği ile çalışmalarını sonucu sağlanabilir¹²⁷.

Tarama Testleri: Taramalarda genellikle grup ve bireysel zeka testleri kullanılmaktadır. Grup zeka testleri ilk ayırım için en çok başvurulan uygulamalardan biri olmaktadır. Uygulanacak bu testlerin standart olması, norm grupları, güvenilirlik, geçerlilik ve varsa faktör analizlerinin bilinmesi gerekmektedir. Birden fazla yerde test uygulanacaksa uygulama koşullarına dikkat edilmesi ve birbirine eşit hale getirilmesi uygulamanın sağlıklı sonuçlar vermesi açısından oldukça önemlidir¹²⁸. Zaman alıcı ve pahalı da olsa tek bir grup testi yerine, özenle seçilmiş bir test bataryasının uygulanmasının daha doğru olacağı belirtilmektedir. Grup zeka testleri sonuçları, bir kümeyi yetenekler düzeyi açısından sıralamaya yaramakla birlikte kesin tanı açısından yeterli sayılmamaktadır. Bu nedenle, ön adaylardan seçilen üst % 5-10 arasındaki bir oranın bireysel testlerle değerlendirilmesi yapılmalıdır. Ayrıca, anlaksal olmayan ve daha önce üzerinde durulmuş olan özellikler de dikkate alınmalıdır¹²⁹.

Grup testleri sonuçları, bir kümeyi yetenekler düzeyi açısından sıralamaya yaramakla beraber, kesin tanılama aracı olarak sayılmamaktadır. Bu yüzden ön adaylardan ayrılacak en yüksek başarılı bir oranın kesin teşhis için bireysel testlerle değerlendirilmesi zorunluluğu vardır. Bunların uygulanmasında da tek bir araca güvenmekten çok, beyin gücünün çeşitli boyutlarını ölçmeye ağırlık veren çeşitli testlerden oluşmuş bir bataryanın kullanılması daha uygundur. Kullanılan çeşitli ölçme araçlarının sonuçlarının birbiriyle yeterli korelasyon gösterdiği hallerde teşhis daha güvenilir bir nitelik kazanır. Ayrıca bu, özel yetenekler ya da yetenek salkımları açısından gösterdiği özellikleri de tanımamıza yardımcı olur. Bundan başka gerek adayların tümüne, gerekse özel yetenek adaylarına bunu ölçmek için geliştirilmiş olan özel yetenek testlerini de uygulamak gerekecektir¹³⁰.

1.6. Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Eğitim Modelleri

Üstün yeteneklilere yönelik olarak, tarihsel süreç içerisinde birbirinden oldukça farklı özel eğitim uygulamaları gerçekleştirilmiştir¹³¹. Günümüzde tartışılan ve geliştirilerek uygulama alanı bulan yöntemlere benzer ilk özel eğitim uygulamaları

ondokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında ABD. ile Almanya'da uygulama alanı bulmuştur. Bunlar, üstün yeteneklilere yönelik olarak kurulan "özel sınıflar" ya da "özel okullar" şeklinde kendini göstermiştir. Daha sonraki yıllarda ve zamanımıza kadar da söz konusu modeller tartışılarak geliştirilmiş ve farklı bir çok model ortaya konmuştur. Bu açıdan, süreç içerisinde benimsenip yaygınlaşan, genel kabul gören bir modelden söz etmek mümkün olamamaktadır¹³². Üstün yetenekli bireylere yönelik olarak geliştirilen bu modellerden amaç; üstün yetenekli olarak belirlenen çocukların yetenek, ilgi ve seviyelerine göre varolan potansiyellerini en iyi şekilde geliştirebilmelerini sağlamaktır.

Üstün yetenekli çocukların normal akranlarından farklı olan öğrenim gereksinimlerini karşılamak ve üstün beyin gücünden bireysel ve toplumsal açıdan yararlanabilmek için çeşitli eğitim modelleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bugüne kadar uygulanmış veya uygulama imkanı bulan eğitim modellerini 6 başlık altında açıklamak mümkündür¹³³.

1. Özel Okulda Eğitim Modeli
2. Özel Sınıflarda Eğitim Modeli
3. Erken Başlama ve Hızlı İlerleme Modeli
4. Türdeş Gruplarda Eğitim Modeli
5. Program Zenginleştirme Modeli
6. Bireysel Eğitim Modeli

Özel Okulda Eğitim Modeli: Üstün yetenekli olarak belirlenen çocukların belirli amaçlar taşıyan ve özel bir sistemle kurgulanmış okullarda eğitilmesidir. Tarihte ilk örneği; Enderun Mektebi'dir. Ülkemizde Fen Liseleri bu çerçevede anılabilecek okullardandır¹³⁴. Bu tür okullarda fiziki ortam, araç-gereç, personel ve program belirlenen amaçlara uygun olarak nitelikli ve özel olmak durumundadır. Aksi takdirde istenen, beklenen sonucun alınması mümkün olmayacaktır. Bu tür okulların program, araç ve yöntemleri öncelikle program zenginleştirmeyi andırır. Öğrenim süresi içerisinde verilen muhteva daha yoğundur. Ayrıca deneme, araştırma, inceleme, yaratma çabalarını geniş ölçüde desteklemek mümkün olabilmektedir. Bütün öğrenciler yetenek açısından oldukça türdeş bir kitle oluşturdukları için aralarında geliştirici bir yarışma durumu

sağlamak mümkün olabilmektedir. Bu olumlu ve avantajlı yönlerine karşın özel okul uygulamalarını üstün yeteneklilerin toplumdaki tecrit edilmeleri, eğitimde imkan ve fırsat eşitliğine aykırı bulmaları vb. yönlerden eleştirenler de vardır¹³⁵.

Özel Sınıflarda Eğitim Modeli: Üstün yeteneklilere yönelik özel eğitim çalışmalarının en eski uygulamalarından biri de “özel sınıf” uygulamasıdır¹³⁶. Dünyada ve ülkemizde bu uygulama ana hatlarıyla; yapılan tarama, inceleme ve tanılama çalışmaları sonucunda özellikle Z.B. düzeyi esas alınarak üstün düzeyde bulunan öğrencilerin normal okullar bünyesinde, özel sınıflarda, özel öğretmen ve programla yetiştirilmeleri biçiminde oluşmuştur¹³⁷. Üstün yetenekli bireylerin genel nüfusa oranı ve tarama çalışmaları dikkate alınır, özellikle büyük kentler için uygun bir model olarak görmek mümkündür. Bir çok avantajları olan bu modele yönelik eleştiriler olmakla birlikte ABD. ve Avrupa’da uygulanan en yaygın modellerden biridir¹³⁸. Söz konusu model Türkiye’de 1964-1971 yılları arasında, önce Ankara’da, sonra İstanbul, Eskişehir ve Bursa’da uygulanmıştır. Uygulama ilköğretim 2. sınıfta başlatılmış ve 5. sınıftan sonra uygulama kapsamındaki öğrenciler yarışma sınavı ile girilen okullarda eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Bu öğrencilere yönelik olarak yapılan iki izleme çalışması sonuçlarına göre, bu sınıf öğrencilerinin seçimleri ve programlarının uygulanmasında başarılı olduğu görülmüştür. 1971 yılından sonra bu uygulamalara son verilmiştir¹³⁹.

Erken Başlama ve Hızlı İlerleme Modeli: Üstün yetenekli çocuklar için özel eğitim tedbirlerinin düzenli olarak denenip geliştirilmesine girişilmeden önce de uygulamaya geçilmiş olan tedbir hızlandırmaydı. Hızlandırma ile birbirinden farklı iki işlem kastedilmektedir. Erken başlama olarak da adlandırılan bu işlemlerden birincisi; üstün yetenekli olduğu tespit edilen çocuğun okula olağan sayılan yaştan önce alınmasıdır. İkincisi ise; ya okul yaşına giren çocuğu girişte bir yoklamaya tabi tutarak, başarı gösterirse birinci sınıf yerine bir ya da iki sınıf yukarısına yükseltmek veya okula devam başladıktan sonra üstün yeteneğini okul başarısı ile ortaya koymuşsa, onu belirli sınıflarda olağan ders yılı süresince tutacak yerde, ders yılı içinde atlatmaktır¹⁴⁰.

Uygulamaya, çocukların zihinsel yetenekleri uygun olsa bile duygusal, bedensel ve sosyal özellikleri açısından, geldikleri üst sınıflara uyum sağlamalarının sorun yaratacağı

gerekçesiyle eleştiriler getirilmiştir. Ancak, bu modelin uygulanmasına ilişkin yapılan araştırmalarda uygulamanın olumlu sonuçlar verdiğiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Örneğin; ABD'de Terman; “Üstün Yetenekli Çocuk Büyüyor” (The Gifted Child Grows-Up) adlı kitabının tüm bir bölümünü, "Okulda Hızlandırma Problemi" ne ayırmıştır. Terman, okullarında en az bir yıl hızlandırma programına katılmış ve dolayısıyla erken mezun çocuklarla, normal olarak mezun olmuş öğrencileri kıyaslamıştır. Hızlandırmanın pek fayda sağlamayacağına inananlarca bile, erken mezun olan öğrencilerin ötekilerden daha yüksek notlar aldığı, üst eğitim basamaklarına daha kolay ve niceliksel olarak daha yüksek oranla girdikleri, daha nitelikli meslekler seçtikleri ve sosyal hayatta hiç olmazsa normal gruptakiler kadar iyi ve düzgün bir şekilde uyum sağladıkları saptanmıştır. Yine ABD'de yapılan diğer araştırmalarda da, Terman' ın araştırmalarına benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bunların en önemlileri, Noel Keys'in “Küçük Yaştaki Ortaokul ve Kolej Öğrencileri” ve Sidney L. Pressey'in “Eğitimin Hızlandırılması: Değerlendirme ve Temel Sorunlar” makaleleridir¹⁴¹.

Ülkemizde ilköğretim kurumları yönetmeliğinin 50. maddesi bu konu ile ilgili gerekli düzenlemeleri belirlemiştir. Buna göre ilköğretim kurumlarının ilk beş sınıfına devam eden öğrencilerden beden ve zihince gelişmiş olup bilgi ve beceri bakımından sınıf düzeyinin üstünde olanlar, sınıf öğretmeninin önerisi ile öğretim yılının ilk iki ayı içerisinde sınıf yükseltme sınavına alınırlar. Başarı sağlayanlar bir üst sınıfa yükseltirler¹⁴².

Türdeş Gruplarda Eğitim Modeli: Üstün yetenekliler eğitiminde uygulanan yöntemlerden biri olan bu modelin uygulanmasında iki tutum belirmektedir. Bunlardan birincisi; sınıfta öğrencilere çeşitli ölçekler uygulayarak, onları uygun öğrenim alanlarında yetenek düzey ve özellikleri birbirine yakın, aynı çalışma grubunda toplama biçimindedir¹⁴³. Böylece yetenek düzeyi birbirine yakın olan öğrencilerin, konuların işlenişi veya verilecek projelerin hazırlanmasında, kendilerine daha uygun üst düzeylerde çalışma olanakları bulacakları savunulmaktadır. İkinci türdeş gruplaşma yöntemi; birinci sınıfa yeni alınacak öğrencilerin yine yapılacak incelemeler sonucunda üstün ve orta yetenekliler ile ağır öğrenenler olarak (A,B,C) üç gruba ayrılması ve durumlarına uygun farklı müfredat programların uygulanmasıdır¹⁴⁴.

Ülkemizde, 60`lı yıllarda Ankara`da üç ilkokulda denenen yönteme daha sonra herhangi bir değerlendirme yapılmadan ve gerekçe gösterilmeden özel sınıf uygulamasıyla son verilmiştir. Modelin uygulamasında özellikle dikkat edilmesi gereken konu, yeteneklerin tanınmasının çok yönlü, yeterli kaynak ve uzman yardımıyla yapılmasıdır. Modelin uygulamasında hedef kitle genel yetenek düzeyinden ziyade, çocukların özel yetenek ve ilgilerinin ortaklığını ortaya koyan araştırma bulgularına dayanarak, gruplarda öğrencilerin ilgilerinin temel alınması, grupların süregelen bir öğretim grubu olarak değil, ilgi ve özel yeteneklere dayalı mobil gruplar olarak düzenlenmesi uygun olacaktır¹⁴⁵.

Uygulamaya yönelik olarak getirilen eleştiriler genel olarak, çocukların belirlenmesinde kullanılan zeka bölümü düzeyinin çocuğun gerçek anlamda yeteneğini ortaya koyamadığı, yeteneğin çok boyutlu olduğu ve sınırlı tanılama işlemleriyle çocukların bir derecelendirmeye tabi tutulamayacağı noktalarında yoğunlaşmaktadır¹⁴⁶.

Program Zenginleştirme Modeli: Günümüzde en çok benimsenen model program zenginleştirmedir¹⁴⁷. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda “müfredatın zenginleştirilmesi” Üstün yetenekli çocukların eğitiminde kullanılabilecek en iyi yaklaşımlardan biri olarak önerilmektedir. Bu yönüyle zenginleştirme, üstün yetenekli çocuğun, üstün olduğu yanları ve belirli anlaksal becerileri daha çok geliştirmeyi hedef alan bir etkinlik olarak görülmektedir¹⁴⁸.

Üstün yeteneklilerin kendi yaşları arasında ve normal sınıflarda tutularak, çalışmaların ve etkinliklerin çeşitli yöntemlerle daha zengin hale getirilmesi yoluyla biçimlenen¹⁴⁹ zenginleştirmeyi, Mosseley ve Cutts¹⁵⁰ kişinin gelişimini sağlayacak öğrenilmiş bilgilerin, gereksiz yinleme ya da faydasız bilgiler yerine bir “yedek” (veya çok erdemli bir seçenek) kullanımı olarak tanımlamaktadır.

Program zenginleştirme çalışmaları temelde dikey ve yatay olarak iki ayrı türde yapılmaktadır. Örneğin; normal bir sınıfta 6 ders varsa, üstün yetenekliler için ilgi ve yetenekler göz önünde bulundurularak, bir iki ders daha ilave edilebilir. Bu tür bir değişiklik yatay zenginleştirme olarak ifade edilmektedir. Bir başka anlatımla etkinliklerin sayısının artırılması söz konusudur. Dikey zenginleştirmede ise ders ve etkinlik sayısı aynı olmakta fakat üstün yetenekli öğrenci normallerin işlediği konuda daha derin çalışma yapmaktadır¹⁵¹. Dikey zenginleştirme çalışmalarıyla kısa süreli inceleme gezileri

düzenlenerek, çalışma gücü gelişimine destek sağlayacak özel konu ve araştırmalar belirlenerek, kişisel problemlerini çözmesini ve dünya sorunları üzerinde düşünmesini, zihinsel yetenek ve ilgilerini tanımasını sağlayacak bireysel okuma programları hazırlayarak, kulüp etkinlikleri arttırılarak, özel dersler için ayrı sınıflar hazırlanarak program zenginleştirilmekte ve eğitim süreci bireysel, sosyal gelişime en uygun, dinamik bir yapıya kavuşturulmaktadır¹⁵².

Esasında zenginleştirme, her tür eğitime ve yüksek yeteneklilere hizmet sunan her planlama çalışmasına esas olabilecek sağlam bir temeldir. Zira yetenekli kimseler ne kadar gruplaşırlarsa gruplaşırlar, kişisel olarak değişik ilgi ve yetenekler taşırlar. Bu farklılaşmaya cevap verebilecek en etkin model zenginleştirme modeli olarak görülmektedir.

Zenginleştirme modelinin genel amaçlarını başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür¹⁵³.

1. Yetileri tümüyle kullanabilmek.
2. Bilgi bazını geliştirmek.
3. Anlamayı derinleştirmek.
4. Yeti düzeylerini yükseltmek.
5. Bir öğrenme aşkı geliştirmek.
6. Arzu edilebilecek eğitim, düşünme ve paylaşma yöntemlerini aşlamak
7. İnişiyatifi cesaretlendirmek
8. Yaratıcılığa şans vermek.

Türk Eğitim Sistemide daha önce denenen özel sınıf uygulamasındaki program, bir ölçüde zenginleştirmeyi de içermesine rağmen, yöntemin esprisine uygun olarak, normal sınıflar içerisinde sistemli olarak uygulanabilmesi sağlanamamıştır. Zenginleştirme modelinin uygulanabilmesi ve yukarıda sayılan hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle, sınıf mevcutlarının azaltılması, okullarda yardımcı derslik, kaynak oda ve eğitim araç- gereçlerinin sağlanması, yeterli uzman ve konu ile ilgili eğitim almış öğretmenlerin yetiştirilmesi, müfredat programlarının bu çerçevede yeniden düzenlenmesi vb. gibi temel önlemlerin alınması, gerekli araştırma ve çalışmaların yapılması gerekmektedir¹⁵⁴.

Bireysel Eğitim Modeli: Bireysel eğitim modeli; zeka düzeyi oldukça yüksek, resim, müzik veya güzel sanatların diğer branşlarından birinde olağanüstü özel bir üstün yeteneğe sahip çocuklara verilen bireysel yetiştirme amaçlı eğitim modelidir¹⁵⁵.

Bireysel eğitim modeli uygulamalarına tarihsel açıdan bakıldığında ilk tecrübeleri Osmanlı medrese sistemi geleneğinde görmek mümkündür. Bireysel kabiliyetler çerçevesinde, eğitim hızı, türü ve düzeyinin belirlenmesi gerçeğini pratik olarak tespit etmek, bize modelin niteliği hakkında önemli bir kaynak olarak gözükmektedir¹⁵⁶. Bu çerçevede, bireysel öğretim, bir grup ya da sınıftan ziyade, tek tek öğrencilerin sahip olunan “özel üstün yetenek” alanında eğitim ve gelişim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla uygulanmaktadır¹⁵⁷.

Zamanımızdaki uygulama genel olarak özel bir alanda olağanüstü yeteneğe sahip bireyin, devlet hesabına özel öğretmenlerce veya yurt dışında yetiştirilmeleri şeklindedir. Türk Eğitim Sistemi’nde uygulama alanı bulan bu modelin, günümüzde bu tarz herhangi bir uygulamasına rastlanmamaktadır. Ancak konu, eğitimin niteliği, türü ve şeklinin bireylerin varolan potansiyelleri çerçevesinde şekillenmesinin gerekliliği açısından sürekli gündemde kalmış bir özellik göstermektedir. Bu yönüyle, her eğitim kademesinde bireysel özelliklerin belirleyici ve temel bir hareket noktası olarak dikkate alınması oldukça önem arz etmektedir.

1.7. Üstün Yeteneklilere Yönelik Eğitim Uygulamalarında Rol Oynayan Önemli Unsurlar

Üstün yeteneklilere yönelik eğitimde çalışmaların temel yapı taşlarını oluşturan bir takım öğeler vardır. Her şeyden önce, bir ilke olarak kabul edilmesi gereken; üstün yeteneklilere yönelik eğitimde rol oynayan her unsur (program, öğretmen, psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışmaları, fiziki ortam, araç- gereçler vb.) ortalama eğitim çalışmaları çerçevesinde uygulananlardan üstün ve özel nitelikler taşımalıdır. Amaca ulaşmayı belirleyecek bu temel ölçüt çerçevesinde konuya yaklaştığımızda, bir çok alanda nitelikli, bilimsel çalışma ve etkinliklere ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmektedir. Üstün yeteneklilere yönelik eğitimi geliştirme çabalarında üzerinde durulması gereken ve yeterli niteliksel gelişime ihtiyaç gösteren birçok alan mevcuttur. Ancak burada çalışma ve uygulamalarda belkemiği durumunda olacak program, öğretmen, aile eğitimi ve süreç

içerisinde hayati derecede önem taşıyan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri ele alınmıştır.

Program: Üstün yeteneklilere yönelik eğitimde önemli unsurlardan biri, uygulanacak müfredat programıdır. Normal okullarda uygulanan standart programlar genel anlamda ortalama öğrenci kapasiteleri göz önünde bulundurularak düzenlenmiş ve bu çerçevede uygulanmaktadır. Normal bir yetenek düzeyine sahip çocuk ile üstün yetenekli çocuğun özellikleri öğrenme hız ve kapasiteleri, ilgileri farklı olacağından üstün yeteneklilere yönelik eğitimin modeline uygun bir programın hazırlanması zorunludur¹⁵⁸.

Esasında eğitimin temel ve nihai amacı, bireyin potansiyellerini açığa çıkarma ve geliştirmektir. Bu amaç, her bireyin yeteneklerini en üst sınıra kadar geliştirmesini hedeflemektedir. Dolayısıyla üstün yetenekli bireylerin varolan zengin potansiyellerini açığa çıkarma eğitim çabalarının ana işlevlerinden biri olmak durumundadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi de yeni öğretim yöntemleri ve müfredatların hazırlanıp uygulanmasına bağlıdır¹⁵⁹.

Üstün yetenekli bireylere yönelik uygulanacak programın türü ve şeklini belirleyecek unsur, söz konusu gruba uygulanacak özel eğitim modelidir. Her model, farklı tarz müfredatlara gereksinim duyacaktır¹⁶⁰. Fakat üstün yetenekli bireylerin ortak özellikleri gibi bu gruba yönelik programlarında genel bir takım özellikleri mevcuttur.

Üstün yetenekli bireylere yönelik olarak hazırlanacak eğitim programları aşağıda belirtilen özelliklere sahip olmalıdır¹⁶¹.

1. Programlar nicelik açısından yetenek alanlarına göre çok çeşitli içeriklerle zenginleştirilmiş bir yapıya sahip olmalıdır.
2. Bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır.
3. Programda yaratıcılığı geliştirmeye dönük etkinlikler planlanmalıdır.
4. Program, öğretmen, aile ve öğrencilerin entelektüel düzeylerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.
5. Programlarda uzmanlaşmış rehberlik servislerine yer verilmelidir.
6. Otonom öğrenme konusunda öğrenciler yönlendirilmeli ve derinlemesine proje çalışmalarısıyla özel alan bilgisi edinmeye imkan tanınmalıdır.

7. Genel akademik yeteneğin yanında, özel yeteneklerin gelişimine fırsat verilmelidir.
8. Program, “öğrenmeyi öğrenme” ilkesi çerçevesinde yapılanmalı ve araştırma, problem çözme, keşfetme yöntemlerine yer verilmelidir.
9. Zihinsel gelişimin yanı sıra duygusal, sosyal etkileşim ve gelişime imkan tanınmalıdır.
10. Farklı alanlardan seçmeli derslerle sosyal etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Öğretmen: Çağdaş eğitim uygulamalarında olduğu gibi üstün yeteneklilerin eğitiminde de söz konusu insan unsurunun seçme, yetiştirme ve istihdamında, profesyonel meslek yaşamına uygun bir yaklaşım izlenmeli ve hizmet götürmede takım çalışması esas alınmalıdır¹⁶². Kuşkusuz, nitelikli olması bir zorunluluk arz eden takım çalışmasında en önemli unsur öğretmen olacaktır. Varolan hammaddeyi işleyecek ve arzulanan kalitede bir ürüne dönüştürecek olan yine öğretmendir.

Üstün yetenekli çocukların, hangi eğitim modeli uygulanırsa uygulansın öğretmen problemi en çok üzerinde durulması gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Müfredat programının gerektirdiği bilgi ve becerilere ilişkin, özellikle sınıf öğretmenlerinden bilimin her dalında, matematik, dilbilgisi, güzel sanatlar, sosyal bilimler ve daha bir çok kültürel ve ayrıntılı konularda gelişme çağındaki genç kafaların kendisine yönelteceği soruları rahatlıkla cevaplayabilecek kadar iyi yetişmiş olması beklenmektedir¹⁶³. Öğretmen farklı alanlara ilgi duyabilen üstün yetenekli öğrencileri yeterince tanıyabilecek ve varolan potansiyellerinin ilgileri doğrultusunda gelişimine rehberlik edebilecek yeterlilik düzeyine sahip olmalıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin niteliklerinin başında, kapsamlı bir meslek deneyimi ve hataları kabul edebilme özelliği gelmektedir. Üstün yetenekli çocuğun öğretmeni, çocuğa üstünlüğünü değerlendirebilmesinde ve gelişimini sağlayabilmesinde yardım etmelidir. Çocuk gibi, öğretmenlerinin de üstün olması gerekmemektedir. Ancak, öğretmen çocuğa yol göstermede ve yönlendirmede üstün olmalıdır¹⁶⁴.

Her şeyi bildiğini sanan ve kendisinin tüm bilgilerin kaynağı olduğunu iddia eden bir sınıf öğretmenin, üstün zekalı çocuklar arasında çok geçmeden başarısızlığa uğrayacağı açıktır¹⁶⁵. Bu açıdan öğretmenin temel işlevi, kabiliyet keşfedici ve en iyi şekilde gelişimlerini sağlayabilecekleri eğitsel ortamı oluşturmak olmalıdır.

Üstün yeteneklere sahip öğrenci kümelerinin ilgi ve yaratıcı yeteneklerini, sorun çözme becerilerini geliştirecek şekilde yönlendirip eğitebilmek kolay değildir. Bunu başarabilmek için ortalama bir öğretmenden çok daha bilgili, sabırlı, itidalli, uyanık ve dengeli kişiliklere ihtiyaç duyulmaktadır¹⁶⁶. Bu üstün niteliklerin bir kısmı kişilik özellikleri olabileceği gibi, genel anlamda istenen çerçevede bir öğretmen, yeterli bir özel eğitimden geçmiş olmalıdır.

Üstün yetenekli bireylere eğitim verecek öğretmenlerin nitelikleri üzerinde duran çeşitli araştırmacıların belirttikleri hususları maddeler halinde şu şekilde özetlemek mümkündür¹⁶⁷.

1. Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde rol alacak öğretmenler özel eğitime inanmış, zeki, bilgili, ve hareketli olmalıdırlar.
2. Öğretmenlerin, hizmet öncesi eğitimleri sırasında teorik ve uygulamalı olarak gerekli konularda yetiştirilmiş olmaları gerekmektedir.
3. Öğrencilere karşı sabırlı ve olumlu davranışlar sergilemeli ve mizah güçlerinin kuvvetli olması gerekmektedir.
4. Anlıksal yetenekleri ve zihinsel güçleri, normal bir öğretmeninkinden oldukça yüksek olmalıdır.
5. Kapsamlı bir meslek tecrübesine ve yapılan hataları kabul edebilme yetisine sahip olmalıdır.
6. Öğrencilere değer vermeli ve onları önemsemelidir.
7. Esnek, yeni fikirlere açık, entelektüel, edebi ve sanatsal konulara karşı ilgili, bilgilerini geliştirme ve arttırmaya hevesli olmalıdırlar.
8. Demokratik, işbirliğinden yana, yenilikçi ve deneyimlerini paylaşmak, zenginleştirmekten yana bireyler olmalıdırlar.
9. Çok çeşitli öğrenme aktiviteleri kullanabilmelidirler.
10. Öğrencilere yaratıcılıklarını geliştirmede rehber konumda olmalıdırlar.
11. Yeteneğin belirtilerini anlamalı ve bu belirtileri eğitim sürecinde kullanmalıdırlar.

Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde rol alacak bu özelliklere sahip öğretmenlerin, ayrıca bu özelliklerini geliştirici, yeni program ve teknolojilerle bilgilenmelerini sağlayıcı etkili ve sürekli bir hizmet-içi eğitime tâbi tutulmaları gerekmektedir.

Aile: Üstün yetenekli çocukların tanınması ve eğitimlerindeki temel boyutlardan biri ailedir. Ancak, bundan da önemli ve konuyu derinden etkileyen yönü ise, ailenin üstün yeteneğin oluşma olasılığını belirleyen sosyal, kültürel ve biyolojik rolüdür. Zira üstün yeteneğin oluşma olasılığı açısından, çevre veya kalıtım faktörlerinin etkisini inceleyen pek çok araştırma vardır. Bu araştırmaların çevre olarak büyük oranda, kalıtım olarak da temel aldıkları unsur ailedir¹⁶⁸.

Örneğin; çağımızda konuya damgasını vuran Piaget ve Vigotsky gibi düşünürler, özellikle küçük yaşlarda aile ile etkileşimin çocuğun yaşantıları yoluyla onun zihinsel yapıları üzerine ne denli kritik etkilerinin olduğunu gündeme getirmiştir. Son yıllarda, özellikle batı ülkelerinde büyük bir hızla artan beyin araştırmaları ve sinirbilim çalışmalarının bulguları büyük ölçüde sözü edilen zihinsel gelişim kuramlarını destekler niteliktedir. Bu durumda ailenin, özellikle erken yaşlarda üstün yeteneğin ortaya çıkışındaki belirleyiciliği iki noktada belirginleşmektedir: Birincisi; kalıtım özelliklerinin aktarılması, ikincisi ise; zihinsel gelişimin en hızlı olduğu 0-3 yaşları arasında uygun ve zengin etkileşim ortamının yaratılmasıdır¹⁶⁹. Üstün yetenekliliğin oluşumu ve eğitimi sürecinde üzerinde duracağımız temel nitelik ailenin, çocuğun gelişimi süresince yeteneklerini geliştirebileceği zengin bir çevre oluşturması ve çocuğun yeteneklerinin farkında olarak, en uygun eğitim ortam ve olanaklarını sağlaması yönünde olacaktır.

Çocuklarda sağlıklı bir gelişimin sağlanabilmesinde ailenin rolü oldukça önemlidir. Genelde sorunlu çocuklar sorunlu ailelerden geldiği gibi, sıhhatli bir şekilde gelişen çocuklar da kendi aralarında olumlu bir etkileşim içerisinde olan ve çocuk yetiştirme kurallarını doğru uygulayan, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilen ailelerden gelmektedirler. Bu nedenle ailelere çocuk yetiştirme konusunda rehberlik edilmesinde yarar vardır¹⁷⁰. Çünkü; ailelerin büyük bir kısmı üstün yeteneğin ne demek olduğunu, çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve aile olarak neler yapmaları gerektiğini bilmemektedirler. Fark edebildikleri tek durum genel anlamda çocuğun farklı olduğudur.

Bu farklılık ailenin konu hakkındaki bilgisizliği nedeniyle genel olarak bir avantaj değil, dezavantaj olarak ortaya çıkar ve ailenin çözmesi gereken bir dizi sorun haline alır¹⁷¹.

Üstün yeteneklilere yönelik eğitim çalışmalarında, süreçte rol oynayan tüm öğeler göz önünde bulundurularak yeterli niteliksel seviyeye çıkarılmalıdır. Süreçteki söz konusu unsurların en önemlilerinden biri olan aile, çocuğun yeteneklerinin oluşumu ve gelişimi açısından belirleyici bir durum arz eder. Aile tüm diğer öğelerle birlikte, merkeze çocuğu olarak koordineli bir şekilde bilinçli hareket etmelidir¹⁷². Üstün yetenekli çocuğun gelişiminin arzulanan düzeyde gerçekleşebilmesi için ailelerin, üstün yetenekli çocukların özellikleri ve eğitimleri hakkında yeterli düzeyde bir bilgi seviyesine erişmiş olmaları gerekmektedir. Ailelere bu nitelikte bir bilgiyi kazandıracak seminer türü etkinlikler üstün yeteneklilere yönelik çalışmalarda önemli bir yer tutmalıdır.

Gerçekleştirilmesi gereken eğitim etkinlikleri çerçevesinde üstün yetenekli çocuklara sahip aileler, aşağıda belirtilen maddeler çerçevesinde aydınlatılmaya oldukça fazla gereksinim duyarlar¹⁷³.

1. Çocukların meraklarının giderilmesi
2. Anne-babalar olarak iyi dinleyiciler olunması
3. Çocukların tepkilerine karşı duyarlı olunması
4. Gelişim hızlarının aynı anda gelişmediği gerçeğinin kavranması
5. Mükemmeliyetçilikle baş edilebilmesinin öğretilmesi
6. Çift işlevli sosyal etkileşim ortamlarının oluşturulması
7. Her alanda üstünlük gösterilemeyeceği gerçeğinin kabul edilmesi
8. Yaratıcılığın geliştirilmesi ve tutarlı bir disiplin uygulanması
9. Üstünlüğün anlam ve özelliklerinin açıklanması

konularında, üstün yetenekli çocuklara sahip ailelerin yeterince bilgilendirilmesi, üstün yetenekliler eğitiminde oldukça önemlidir. Çocuğun gelişimi üzerinde büyük bir öneme sahip aile kurumunun hesaba katılmayacağı her eğitim etkinliği kendisinden beklenen verimi gösteremeyecek ve amaca ulaşmak da bu açıdan mümkün olamayacaktır.

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri: Üstün yetenekli çocuğun zihinsel kapasitesinin olduğu kadar, duygusal ve sosyal gelişimi, zihinsel ile duygusal olgunlaşması arasındaki dengenin kurulması, ele alınması gereken önemli bir konudur¹⁷⁴.

Benliği gerçekleştirme sürecinde diğer öğrencilerden zihinsel ve psikolojik olarak farklılıklar gösteren üstün yeteneklilerin benlik-durum bağdaştırmasında karşılaşacakları güçlükleri ele almalarında ve onları zmlenmelerinde yardıma ihtiyaçları vardır. Söz konusu yardımı, eğitim sistemi içerisindeki sıradan öğretimle sağlamak mümkün olamamaktadır. Bunu, ancak nitelikli ve konu hakkında yeterli bir bilgi donanımına sahip rehberlik ve psikolojik danışma uzmanları ile sağlamak mümkün olabilecektir¹⁷⁵.

Bireyin, gizilgüçlerini ve niteliklerini anlaması ve bunların toplumsal gerekliliklerle ve fırsatlarla daha etkili biçimde ilişkiler kurması, toplumsal ve moral değerlerle uyum halinde yaşayabilmesi için, bireye eğitim ve yorumlama yolu ile yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım¹⁷⁶ olarak tanımlanabilen rehberlik hizmetlerinin etkililiği ve niteliği, bireyin eğitimsel başarısında temel bir belirleyicilik özelliği göstermektedir. Özellikle normal öğrencilerden farklı olarak kendilerine özgü gereksinimleri olan üstün yetenekliler sınıfı söz konusu olduğunda rehberlik hizmetlerinin önemi bir kat daha artmaktadır. Ortalama ğrenciler göz önünde bulundurularak düzenlenmiş eğitim sürecinde, vresi ve kendisi ile sürekli bir çatışma halinde olabilecek, farklı beklentiler ve tepkiler gösteren üstün yetenekli öğrencilere dönük olarak yeterli ve etkili P.D.R hizmetleri sunulmalıdır.

Üstün yetenekli öğrencilerin bir çok acıdan normal öğrencilerden farklı zihinsel ve duygusal özelliklere sahip oldukları bilinen bir gerçektir. O halde üstün yeteneğe sahip bireylerin kendilerine özgü, psikolojik danışma hizmetlerini gerektiren sorunları vardır¹⁷⁷.

Bu sorunları şu maddelerde özetlemek mümkündür:

1. Üstün yetenekli bireyler yeteneklerinin zenginliği nedeniyle gerçekçi eğitimsel ve mesleki seçimleri yapmakta zorluklarla karşılaşabilirler.
2. Toplum içerisinde, st sınıflara çıkmalarına bağlı olarak, uyum sorunları yaşayabilirler.
3. Gelişim dev ve işlevlerini, bunları zebilecek, fiziksel yeterliliğe ulaşmadan fark etmeleri değişik problemler yaratabilmektedir.
4. Çevrelerinde kendilerine uygun, model olabilecek yetişkinlerin eksikliğinden doğabilecek sorunlarla karşılaşabilirler.
5. Kolay ve hızlı ğrenebildiklerinden dolayı, normal eğitim ortamlarında uyum güçlüğü ekerler.

Bu maddeler çerçevesinde, belirtilen noktalarda akranlarından farklı özellikler gösteren üstün yetenekli öğrencilere, bu farklılıkların bilincinde olarak düzenli bir rehberlik sunulmalıdır. Ayrıca, üstün yetenekliler ikili norm gurubuna sahip kişiler olarak ilgileri, fikirleri, düşünceleri akranlarının normlarından farklılıklar gösterdiği zaman kendilerini yabancılaşmış halde hissedebilir veya güdülenme eksikliğinden ötürü kendilerini yeterli, hünarlı görmeyebilirler. Bu çerçevede, kendisini yeterli görmeyen üstün yetenekli öğrenciye yeteneklerini görmede, kendisini olduğundan fazla gören bireye de gerçek ilgi ve yeteneklerini kabul etmesinde psikolojik danışma ve rehberliğe ihtiyaç duyulmaktadır¹⁷⁸.

Söz konusu ihtiyaca yeterli olarak hizmet sunabilecek psikolojik danışmanların yetiştirilmesi ve sistem içerisinde etkili bir şekilde işlevsel hale getirilmesi oldukça önemlidir. Her şeyden önce danışmanların üstün yeteneklilerin psikolojik, zihinsel gelişim ve özellikleri hakkında etraflı bir bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Uzman bir danışman, çeşitli dallardaki işlerin başarılmasında gerekli olan görevleri ayrıntılarıyla tanımlatan bilgiye sahip olmalıdır. Aynı zamanda başarı, yetenek ve ilgi testlerini uygulayacak ve değerlendirecek olan psikolojik danışman, öğrencilerin ilk görüşmelerini yapmada ve değerlendirmede yeterli deneyime sahip olmalıdır. Öğrencileri yetilerine göre ve kendi avantajlarına hizmet edecek şekilde değişik uzmanlık dallarına yönlendirebilir ya da yetisizlik ve seçeneklerini beğenmeme durumlarında nasıl acı çekeceklerini en objektif bir şekilde kestirebilir. Bu şekilde bir rehber danışman, öğrenciyi kendi seçeneğini yapması yolunda yönlendirir. Kişi, seçeneği için sorumluluğu üzerine alır¹⁷⁹.

2. ÜSTÜN YETENEKLİLERE YÖNELİK EĞİTİM ÇALIŞMALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Eğitim Düşüncesi Tarihinde Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Önemli Görüş Ve Düşünceler

Tarihsel süreç içerisinde eğitim çabalarının genel amacı, toplumdaki potansiyel yetenekleri amaçlanan hedefler doğrultusunda yetkinleştirmek, bireysel ve toplumsal kullanıma sunarak gelişimi, ilerlemeyi bu yolla sağlamak olmuştur. Bu amaçla eğitimin şekli, niteliği ve eğitilecek bireylerin özellikleri, söz konusu sürecin temel tartışma alanları olmuştur. Farklılaşabilen görüşlerin temel ortak noktası, doğuştan getirilen sınırlı üstün kabiliyetlerin ne şekilde ve hangi öncelikler çerçevesinde eğitime tabi tutulacağı noktasında kendini göstermektedir.

Antik Yunan'da toplumdaki mevcut tabakalaşmaya uygun olarak eğitim alanında da şu iki ayırım kendisini göstermiştir. Asiller eğitimi ile köylüler eğitimi. Bu devrin asilzade, seçkinler eğitimini "kahramanlık" ideali teşkil etmektedir. Bu beceriler Yunanlıların görüşlerine göre kuşaktan kuşağa devredilen esas unsurlardır. Eğitimin görevi, bu yetenekleri olabildiğince geliştirmek olmuştur.

Atina şehir devletlerinde ise demokratik bir yapıdan önce, bir insanın sahip olması gereken "dirayet" babadan oğula geçen bir biçimdeydi. Eğitim; her vatandaşa bu çerçevede erdemlerin kazandırılması temelinde entelektüel bir formasyon kazandırmayı amaçlamıştır. Yetenek ve yeterliliklerin, eğitimin türü ve düzeyini belirlediği ve sosyal hayatta statü sahibi kıldığı bir ortam oluşturulmuştur¹⁸⁰.

Socrates, uygarlığın geleceğinin tüm çocukların eğitimine ve üstün yetenekli olanların toplumda öncü bir rol üstlenmelerine bağlı olacağına inanmış ve bu yönlü bir eğitimi öngörmüştür¹⁸¹.

Üstün yeteneklilerin toplum düzeni ve yönetimi açısından önemini belirten ve ilk kez felsefe sistemi içerisinde işleyen, Eski Yunan düşünürlerinden **Eflatun** olmuştur. Eflatun, "ülkusal devlet" adlı eserinde, üstün anlıksal gücü olan kişilerin erken yaşlarda seçilerek bilim, felsefe ve metafizik konularında yetiştirilmeleri gerektiğini savunmuştur¹⁸².

Eflatun toplumdaki bireyleri yeteneklerine göre dört sınıfa ayırmaktadır¹⁸³.

- 1- Bunlardan birincisi, tabandaki en kalabalık sınıf olan, bakıra benzettiği, yurttaşlık yetenek ve yeterlilikleri bulunmayan “köle sınıfı”dır. Bu sınıfın çocukları, beden ve kas gücüne dayanan el sanatları ve tarım gibi işlerle ilgili beceriler edinirler. Bunların okul eğitiminden yararlanmaya güç ve hakları yoktur.
- 2- Yapısında tunç ve demir bulunan ikinci gruptakileri ise, beden gücü ile çalışan esnaf, sanatkar ve tüccarlar oluşturmaktadır. Bu bireylere verilecek eğitim sadece kendi alanlarına yönelik olmalıdır.
- 3- Üçüncü gruptaki, yapılarına gümüş karışmış olan savaşçılar, devleti korumakla görevli olanlardır. Bu sınıftaki bireylere bu çerçevede bir eğitim verilmelidir.
- 4- Seçilerek, eğitim düzeninin doruğuna kadar yükselmeleri uygun ve gerekli görülenler dördüncü gruptaki “altın yaratılışlı” geleceğin yönetici filozoflarıdır. Bütün eğitim düzeni, bu altın yapıyı seçkin devlet yöneticilerini eğitim basamaklarında eleyerek bulmak ve iyi, etkili bir eğitim vermek üzere yapılandırılmalıdır.

Eflatun’un üstün yeteneklilere yönelik bu görüşlerinden beş-altı yüzyıl sonra Romalıların, Eflatun’un plan ve önerilerinin bir bölümünü uyguladıklarını görmekteyiz. Üstün anıksal ve bedensel özellikleri olanları çeşitli yarışmalarla seçerek, özel programlarla yetiştirdiklerini belirten kaynaklar vardır¹⁸⁴.

Aristoteles’e göre de insanlar tabiattan yana eşit değillerdir. O bu farklılığın temel göstergesi olarak yetenekleri gösterir. Ona göre eğitim, temelde farklılıklara göre düzenlenmelidir.

Roma devri düşünürlerinden **Cicero**, insanı akla sahip bir varlık olarak, yani eğitime eğilimli bir varlık olarak kabul eder. Ona göre eğitim; insana tabiat tarafından verilmiş yetileri özenle mükemmelleştirmekten ibarettir.

Hümanist eğitim görüşü çerçevesinde değerlendirilen **Erasmus** ve **Vivese’e** göre; çocuğun bireysel yetenekleri ve eğilimleri çok erken yaşlardan itibaren tanılanmalı ve eğitimde bunlar göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitimin düzey ve şeklini bireysel farklılıklar ve yetenekler belirlemelidir.

Fichte göre; “Eğitim; çocuğa tüm yeteneklerinin hakimi ve ustası olması için, imkan vermektir.” Böylece eğitim, insanları belirli özel yeteneklerini kullanabilmeye hazırlamalı ve bu yeteneklerin gelişim düzeyine uygun tarzda düzenlenmelidir¹⁸⁵.

İnsanın estetik eğitimi üzerinde ısrar eden **Schiller**, insanın gelişiminin amacını, yeteneklerinin tüm yönlü geliştirilmesinde, şahsiyetin yetenekler çerçevesinde harmonik bir bütün olarak geliştirilmesinde görmektedir¹⁸⁶.

Pozitivist eğitim düşüncesine sahip **Herbert Spencer**'a göre eğitim, insanların tüm yeteneklerinin gerek kendileri, gerekse diğer insanlar için en yüksek fayda sağlayacak şekilde geliştirilmesini ileri sürer. Ona göre eğitim ancak bunu gerçekleştirince görevini yapmış olur.

Üstün insan eğitimini savunan Alman filozof **Nietzsche**'ye göre eğitimin kitlelere yayılmasını öngören görüş yanlıştır. Ona göre gerçek eğitim, kitlelerin eğitilmesi yetiştirilmesi değil, büyük eserler yaratacak olan "seçkin"lerin yetiştirilmesini amaç edinmiş olan eğitim olmalıdır. Ona göre büyük insanlar yetiştirmek, insanlığın en yüksek görevini teşkil eder. Dolayısıyla, eğitimde temel işleyiş üstün yeteneklilerin tespiti ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlamak olmalıdır¹⁸⁷.

İbn-i Sina, her insanın doğuştan getirdiği zeka ve yeteneklerin farklı olduğu ve bu açıdan eğitimde bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiğini belirtir. Ona göre her bireyin yetenekleri ölçüsünde kendisini geliştirebileceği ortamı sağlayacak bir eğitim sisteminin tesis edilmesi gerekmektedir. Eğitim programlarının temelde ferdi farklılık prensibi üzerinde temellendirilmesi gerektiğini ısrarla vurgulayan İbn-i Sina, her fert için de ilimde bir branş, sanatta bir dal olduğu ve bu yeteneklerine göre insanın mesleğini seçip uzmanlaşmasını sağlayacak eğitim sistemi önermektedir¹⁸⁸.

2.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Yönelik Çalışmalar

Medreseler: Osmanlı medrese geleneği içerisinde, ders sürecinde eğitim-öğretim teorik olmakla birlikte her insanın farklı kabiliyetlerle yaratıldığı ve ona göre bir yaklaşımda bulunmak gerektiği gerçeği, pratikte uygulanmıştır¹⁸⁹. Bu amaçla öğretim, öğrencilerin farklı kabiliyetlerini dikkate alarak her öğrenciye öğrenme hızına göre imkan tanıyan bir ilerleme ve gelişme ortamı sağlamıştır.

Osmanlı medrese sisteminde öğretim etkinlikleri, basitten- karmaşığa, kolaydan-zora, genelden-özele, somuttan-soyuta doğru düzenlenerek günümüz çağdaş öğretim öğrenme yaklaşımına kaynaklık edecek ve bireyin gelişim sürecini dikkate alacak şekilde düzenlenmiştir. Bu durum, medrese pratiğinde öğretimin bireysel yeteneklerin gelişim farklılıkları ve öğrenme hızı dikkate alınarak yapılmasını elverişli hale getirmiştir. Bu çerçevedeki işleyiş ve düşüncelere ilişkin olarak Akgündüz şu ifadelerle yer vermektedir¹⁹⁰:

“Öncelikle alt medreselerin somut içerikli alet ilimleri, üst medreselerin ise soyut içerikli amaç bilgi kadrosundan oluşan program düzeni, medrese geleneğinde ferdi başarı ve yetenekleri destekleyici eğitim anlayışının sistem ölçeğinde yansımalarıdır. Öte yandan muhtevanın genelden özele ve somuttan soyuta doğru, muhtasarat, mukaddemat-ı ulum ve ikmal-ı ulum-ı murettebe şeklinde yığılmalı dizilimi bireysel kabiliyetlerin eğitime elverişli bir başka karakteristiktir. Daha çok sahn tahsili için altyapı mahiyetindeki bu sıra dersleri dışında, her eğitim düzeyinde ve bilhassa üst medreselerde tahassus ve seçimlik koltuk derslerine yer verilmiş olması da ayrıca bireysel ilgi ve yeteneğe göre yöneltme anlayışının medrese pratiğinde karşımıza çıkan önemli göstergeleri veya yansımalarıdır.”¹⁹¹

Osmanlı medrese geleneğinde öğretimin amacı belirli kitapların belli bir sıra takip edilerek bitirilmesidir. Bundan ötürü medrese geleneğinde eğitim kademeleri fazla bir önem arz etmemektedir. Çünkü, önemli olan belirlenen kitapların belirli bir hiyerarşik sıraya göre bitirilmesidir. Şüphesiz bu durum bireysel başarı ve kabiliyeti ön plana çıkarmaktadır¹⁹². Buna göre, aynı sınıfları paylaşan farklı ilgi ve istidatlara sahip öğrencilerden iyi çalışan ve derslerini iyi yapanların bir üst kitaba geçme olanağı bulunmaktadır.

“Tarihi bir eğitim tecrübesi olarak medrese geleneğinin modernliğini koruyan özelliklerinden biri, ders ve kitap geçme modelidir. Çünkü gerek Selçuklu, gerekse Osmanlı medrese tecrübesi -bireysel başarı ve kabiliyet artış hızını önc çıkaran- ders veya her dersle özdeşleşmiş kitap geçme modeline temellenmiş; böylece -örgütsel sağlığını ve dirikliğini koruduğu sürece- Avrupa eğitim geleneğinde fabrikasyon yaklaşımın ortaya çıkardığı sıkıntılar, medrese için söz konusu olmamıştır... Medreselerde ders ve kitap geçme modelini bireysel öğretim stratejisine elverişli hale getiren bir başka destek uygulama; her eğitim kademesinde icazetname için gerekli mürettep dersler yanında ilgi ve yeteneklere göre ikinci dersleri olarak bilinen seçimlik öğrenme tecrübelerine yer verilmiş olmasıdır.”¹⁹³

Bireysel kabiliyetlerin göz önünde bulundurulması fikrinin medrese sistemi içerisinde pratiğe dökülüş biçimlerinden biri de türdeş yeteneklere ve birbirine yakın öğrenme hızına sahip bireylerin bir grupta toplanarak daha hızlı gelişimlerine imkan

sağlama amacı güden uygulamadır. Bu şekildeki uygulamalarda gruplar oluşturulurken öğrencilerin farklı yetenek, ilgi ve öğrenme biçimleri dikkate alınmış ve grupta yer alan her öğrenci, grup başarısını etkilediği için; öğrencilerin birbirleriyle olumlu etkileşimde bulunmaları sağlanabilmiştir.¹⁹⁴

Tekkeler: Medreselerin temel işlevi; entelektüel yönetim çerçevesinde zahir ilimleri üreterek, beceri ve inancın bilişsel alt yapısını sağlamaktır. Tekke sistemi, çözümün temelde bir parçası olarak medrese kesimi de dahil olmak üzere, toplumun kalp dinamiklerini oluşturan bir alt sistem fonksiyonu üslenmiştir. Bu açıdan tekke modeli sistemin diğer unsurlarından farklı değil ana gövdeyi bütünleyici bir role sahip olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.¹⁹⁵

Kalbi-ruhi etkileşimler çerçevesinde toplumun insan kaynağını kendine özgü yöntemlerle sosyo-kültürel üretim yaptırarak birer halk eğitim örgütlenmesi olan tekkeler, temelde tasavvufi öğreti ile özdeşleşmiş ve süreçte en iyi ve en kötü arasında farklı kişilik kalitelerinden geçmeyi, arınma, olgunlaşma ve nihayet en üst kalite olan insan-ı kamil kıvamına yükseltmeyi hedeflemektedir. Tasavvuf kültürünün belirli bir program dahilinde periyodik eğitim aşamaları niteliğinde uygulanmasını gerektiren bu özgün yaklaşım, başlıca üç unsurdan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla, daha çok medrese geleneği ile özdeşleşmiş akademik kültürel temelli teorik eğitim, şeyh-mürid etkileşimi temelinde gelişen yaşantıya dayalı öğretme-öğrenme tecrübeleri ve kalbin arınmasını sağlayan bireysel ve grup halindeki duygusal tecrübelerdir.¹⁹⁶

Duygusal zeka kavramı çerçevesinde ifade edilebilecek temel, içsel duygu yoğunluğuna sahip bireylerin, bu yetenek ve potansiyel birikimlerini yetkinleştirebilecekleri temel eğitim ortamlarını teşkil eden tekkeler, bu açıdan kendine özgü yapı ve işleyişiyle önemli bir açığı kapatmış ve toplumsal eğitimde diğer kurumsal yapılanmalarla bir bütünlük teşkil etmiştir.

Osmanlılarda Enderun Mektebi: Eflatun'un görüşlerinin büyük ölçüde uygulamaya aktarıldığı yer, 16. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Enderun okuludur. Enderun'un kuruluşunu I. Murat zamanına kadar götürülenler olmakla beraber,

okul olarak ilk kurucunun II. Murat olduğu ancak okula örgüt ve program açısından gerçek kimliğini kazandırmanın ise, Fatih Sultan Mehmet olduğu kabul edilmektedir¹⁹⁷.

Enderun Mektebinde Öğrenci Seçimi: Enderun okullarının öğrenci seçimi “devşirme” yoluyla gerçekleştirilmiştir. “Devşirme” kavramı toplama anlamına gelmektedir. “Devşirme Kanunu” tebaadan olan Hıristiyan çocuklarının yeniçeri yapılmak üzere toplanmalarını ifade etmektedir. Fakat bu yalnızca yeniçeriliğe de bağlı kalmamış ve toplanan çocuklardan bazıları yetiştirildikten sonra saraya alınmıştır. Buradan da kapıkulu süvarisi ocağına verilmişler ve bir kısmı da sarayda yükselerek “Yeniçeri Ağası” “Beylerbeyi” ve “Vezir” olarak üst düzey hizmetlerde bulunmuşlardır¹⁹⁸.

Okula devşirme usulüyle seçilen öğrenciler, çok titiz bir elemenden geçirilerek belirli ölçütlere uygunlukları çerçevesinde bu okullara kabul edilmekteydi. Buna göre; öğrenci seçiminde göz önünde bulundurulmuş temel esaslardan bazıları şunlardı¹⁹⁹.

1. Devşirilecek oğlanlar 8-18 yaşlar arasındaki çocuklardan seçilirdi.
2. Bu yaşlar arasındaki çocukların yüz güzelliği ve vücut yapılarının uygunluğuna özen gösterilirdi. Ayrıca, tam sıhate sahip olmaları şarttı.
3. Köşeler, bedenen özür ve çarpıklığı olanlar devşirme dışı bırakılırdı.
4. Devşirmede zeka ve yeteneğe önem verilmiş, çeşitli yöntem ve taktiklerle bu yöndeki yetiler belirlenmeye çalışılmıştır.
5. Devşirme, ihtiyaca göre ve memleketin her tarafında, veya tespit edilen sınırlı bir bölgede yapılmaktaydı.

Enderun Mektebinde Eğitim Sistemi: Yukarıda sıralanan ölçütler çerçevesinde seçilen çocuklar bir yıl kadar Anadolu ve Rumeli'nin önde gelen ailelerinin yanına verilir, Türk dilini Müslüman örf ve adetlerini öğrenmeleri sağlanırdı. Daha sonra altı yıl süreli hazırlık okullarına verilen bu çocuklar, burada Türkçe'nin okunup yazılması, Arapça, Kur'an, din bilimi gibi derslerin yanında matematik, musiki gibi bilgi ve beceriler de edinirlerdi. Bu eğitimin sonunda en seçkin ve başarılı olanlar ayrılarak Topkapı sarayı içindeki Enderun okuluna gönderilirdi²⁰⁰.

Enderun; Büyük, Küçük, Seferli, Kiler, Hazine ve Has odalarından oluşurdu. Bu odalar belirli bir hiyerarşik yapı içerisinde eğitim-öğretim açısından belirli bir düzende

kurulmuş sınıflar veya okullar olarak görülebilmektedir. Her sınıf ayrıca bir eleme, ayıklama basamağı sayılırdı. Enderun'a girebilenlerin en seçkinleri hükümdarın kişisel hizmetlerine bakan Has Oda'ya kadar yükselirdi. Vezir, sadr-ı azam, beyler beyi, kaptan-ı derya gibi önemli görevlere atamalar bu düzeyden yapılmaktaydı. Osmanlı tarihi boyunca ünlü devlet adamları ve komutanlarının çoğu bu okuldan yetişmiştir²⁰¹.

Enderun okulunda uygulanan programlarla ilgili yapılan araştırmalar, programların içerik ve zenginlik bakımından oldukça nitelikli olduğunu belirtmektedir. Programlarda, anlak, duygu ve beden eğitime aynı oranlarda değer verilmiştir. Türkçe okuma-yazma, Arapça, Kur'an, tecvit gibi konu ve alanların öğrenilmesi herkes için zorunlu iken Acemce, matematik, el sanatları, musiki ve edebiyat gibi konular öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre seçtiği yetiştiği alanlardır. Görüldüğü gibi bireyin yetenekleri çerçevesinde bireysel bir eğitim-öğretim modeli söz konusudur. Bu durum, bireyin yetenekli olduğu alanda ayrıca derinlemesine bir bilgilenme olanağı sunmaktadır. Program içerisinde ayrıca teorik öğrenimin yanında uygulamaya da yeterince ağırlık verildiği belirtilmektedir²⁰².

Osmanlı İmparatorluğu'nun Sultan Süleyman önderliğinde başlayan ve gittikçe güçlenerek istikrarlı bir büyüme, gelişme sağlayabilmesindeki temel etmenlerden biri de kuşkusuz Enderun okullarıdır. Bu okul sistemi ile fen, san'at, din ve savaş alanları için yetişmiş bireyler alanlarında gösterdikleri başarı ve üstünlükler ile toplumda öncü bir rol üstlenmişlerdir. Bu açıdan, üstün yetenekli çocukları yeteneklerini göz önünde bulundurarak istenilen amaca göre eğitmenin mümkün olabileceğini tarihsel açıdan en iyi biçimde gösteren örneğin Enderun Okulu olduğu söylenebilir²⁰³.

2.3. Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Yönelik Çalışmalar

Özel eğitim çerçevesinde sistematik çalışmalar olarak sayılamasa bile, yurdumuzda yetenekli çocuklara olanak yetersizliği yüzünden, öğrenimden yoksun kalmalarını önleyebilmek düşüncesi ile oldukça uzun bir geçmişe dayalı çeşitli tedbirler uygulanmaktadır. Uygulama alanı bulan söz konusu çalışmalardan kimi kısa süreli uygulamalar çerçevesinde neticelenirken kimi uygulamalar da günümüze kadar geliştirilerek devam etmektedir. Elbette bu tedbirleri nicelik ve nitelikleri yönünden değerlendirip eleştirmek mümkündür. Fakat bu çerçevede yapılacak bir değerlendirmenin

vereceği sonuç ne olursa olsun, eğitim örgütümüz içerisinde bu tür tedbirlere ihtiyaç duyulmuş olması ve birtakım olanakların sağlanması olumlu ve verimli bir yaklaşım olarak görülmelidir²⁰⁴.

Ülkemizde üstün yeteneklilere yönelik resmi ve özel birtakım çalışma ve uygulamalardan bazılarını şu şekilde belirtmek mümkündür.

1416 Sayılı Yasa: 8 Nisan 1929'da yürürlüğe girmiştir. Yasa gereği her yıl M.E.B. lise mezunları ve yüksek öğrenimin çeşitli dallarını bitirenler için Batı ülkelerinde devlet ya da iktisadi devlet teşekkülleri hesabına ihtisas görmek isteyenleri seçme sınavı ile seçerek bunlara burs imkanı sağlamaktadır. Batı ülkelerine gönderilen bu öğrenciler, yoğunluk devir devir değişmekle beraber en çok “ABD, Almanya, Fransa” gibi ülkelere eğitim görmeleri amacı ile gönderilmişlerdir²⁰⁵.

Söz konusu yasanın uygulamadaki başarısı ile ilgili yapılan araştırmalara göre, öğrencilerin seçiminde yabancı dil önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden öğrenim süresi en az bir yıl uzamaktadır. Başarısızlık oranı genel olarak yüksektir. Bu durum öğrenci seçiminin yetersizliğini göstermektedir. Sınavı kazananların büyük çoğunluğu büyük kent liselerinden mezun öğrencilerdir. Ayrıca, yapılan araştırmalarda bu yolla yurtdışına gönderilenler arasında, gittikleri ülkelere yerleşenlerin oranları oldukça yüksektir. Bu durum ülke açısından büyük bir kayıptır²⁰⁶.

6660 Sayılı Yasa: Bireysel yetiştirmeye giren bu önlem, Cumhuriyet döneminin özel üstün yeteneklilere yönelik en eski uygulamalarından biridir²⁰⁷. 1948 yılında “Suna Kan” ve “İdil Biret” için özel olarak çıkarılmış kanun 1956 yılında değiştirilerek daha yaygın bir uygulamaya dönüştürülmek istenmiştir. Ancak bu uygulama umulan yaygınlaşmayı sağlayamamıştır. Yasa, genellikle adayların başvuruları ile işlemlere başlamayı gerektirmektedir. Bir arama tarama faaliyeti söz konusu olmadığı gibi tanılama ve belirleme yöntemleri de yetersiz kalmıştır²⁰⁸. Ayrıca bakanlık örgütlenmelerinde sık sık değişikliklere gidilmesi sonucu kanunun gerektirdiği başvuru makamını bulma zorluğu da doğmuştur. Böylece söz konusu yasanın bu gün için gözle görülür bir uygulaması yoktur²⁰⁹.

Özel Sınıf ve Türdeş Kümeler' Denemesi: Üstün yetenekli çocukların tanımlanması ve uygun bir program dahilinde eğitilmelerine yönelik uygulamalar, diğer özel eğitim alanlarındaki atılımlara koşut olarak 1960 yılında başlamıştır²¹⁰. Bu nedenle, önce Ankara'da 1960 yılında özel sınıf ve türdeş yetenek sınıfları biçiminde iki denemeye girişilmiştir. Bunlardan biri üç ilkokulun birinci sınıflarına alınan öğrencilerin grup yetenek ölçekleri ile A-B-C kümelerine ayrılarak yeteneklerine göre kümelenecekleri ile oluşturulmuştur. Bu kümelerden A kümesi ortalamanın üstündekileri, B kümesi ortalamayı, C kümesi ise ortalama yetenek düzeyinin altındakileri kapsamaktaydı. Ayırma kesin değil esnek bir guruplandırma tarzında düzenlenmiştir. Öğrencilerin gelişme düzeyine göre kümeler arası geçiş olanağı sağlanmış, programlar da öğrencilerin yeteneklerine göre düzenlenerek zenginleştirilmiş veya yalınlaştırılmıştır²¹¹. Bu uygulama yaklaşık olarak beş yıllık bir çalışmadan sonra gerekli değerlendirmelerin yapılmasına gerek duyulmadan sona erdirilmiştir²¹².

Bir diğer uygulama özel sınıf uygulamasıdır. Buna göre Ankara'da Ergenekon İlkokulu'nda, o okul çevresindeki öteki okullarda yapılan taramalarla seçilen ve zeka bölümleri Stanford-Binet testinde 120 ve daha yukarı olan bir grup öğrenci ile bir özel sınıf kurulmuştur. Öğrenci sayısı 24'tür. Zenginleştirilmiş özel programla çalışan bu sınıfın devamı olarak çevre ortaokullardan birinde bu özel sınıfın programa devamı tasarlanmış fakat ortaokul sınıfı gerçekleştirilememiştir. Fakat bu sınıfı bitiren öğrencileri Ankara Maarif Koleji kabul etmiştir²¹³. İlkokuldaki deneme sona ermeden önce, İstanbul ve Eskişehir'de de benzer üst sınıf uygulamalarına geçilmiştir. Böylece 1964-1971 yılları arasında Ankara'da on, İstanbul'da iki ve Eskişehir'de de üç üst özel sınıf uygulaması gerçekleştirilmiştir. Belirlenemeyen birtakım nedenlerle aralıklı olarak kaldırılan bu uygulamalara 1971 yılında tümüyle son verilmiştir²¹⁴.

Tübitak Bursları: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri arasından, fen ve matematik alanlarında olağanüstü başarı gösterenleri seçerek burslar vermektedir. Bu uygulama, üstün yetenekli ve başarılı öğrencilere destek vererek teşvik etmekte ve eğitimlerine devamda bir katkı sağlamaktadır²¹⁵.

Fen Liseleri: Türkiye’de 1962 şubatında toplanan VII. Milli Eğitim Şurası’nda bir fen lisesi açılması konusu incelenmiştir. Aynı şurada, bu çerçevede üstün yetenekli öğrencileri kabul edecek parasız yatılı yeni bir ilim lisesi açılmasının gerekliliği konusunda görüş birliğine varılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın 3.4.1962 gün ve 675 sayılı yazısı ile memleketimizde bir “fen lisesi” açılması konusu incelenmek üzere toplantıya çağrılan komisyon Orta Öğretim Genel Müdürlüğü’nün başkanlığında toplanmıştır. Bu toplantı sonucunda fen lisesi açılması ile ilgili birtakım gerekçeler belirlenmiş ve gerekliliği üzerinde ortak bir karara varılmıştır. Fen lisesinin kuruluş amaçlarını “Fen Lisesi Açılması Konusunu İnceleme Komitesi’nin Raporu” ve 15 Nisan 1975 tarihli Resmi Gazete’deki yönetmeliğinin ışığında şu şekilde özetleyebiliriz²¹⁶.

1. Memleketimiz matematik ve fen alanında kabiliyetli çocuklarını, kıt kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak, günümüzün eğitim program ve metotlarıyla kabiliyetleri yönünde hazırlamak ve böylece yurdumuzun ihtiyaç duyduğu yüksek seviyeli ilim ve fen adamlarının yetişmesine kaynaklık etmelidir.
2. Diğer orta öğretim kurumlarımızın, matematik ve fen programlarının, günümüzün gerektirdiği yeniliğe kavuşturulması konusundaki çalışmalara laboratuvarlık etmelidir.
3. Okulun bütün çalışmalarında “demokratik anlayış” hakim olmalı, gençlerde olumsuz anlamda bir üstünlük ve ayrılık duygusunun kökleşmesine yer verilmemelidir.

Fen lisesi kuruluşunu sağlamak üzere bir iş sırası ve zamanlama programı düşünülmüştür. Bu program, oluşturulan komite tarafından hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Buna göre²¹⁷:

- Fen lisesinde görev alacak öğretmenler seçilmiş ve yurt dışına eğitime gönderilmiştir.
- Bir yandan ders programları geliştirilmiş, bazı ders kitapları Türkçe’ye çevrilmiştir.
- Öğrenci seçimini gerçekleştirmek üzere ABD’den testler getirilmiş ve Türkçe’ye çevrilmiştir.
- Okul binası, araç-gereç, laboratuvar malzemeleri hazır hale getirilmiştir.

Bu çalışmaların sürdürülmesinde ve desteğin sağlanmasında yurt içi ve yurt dışından bazı kuruluşlar Milli Eğitim Bakanlığı’na destek vermişlerdir. Bunlar; Ford Vakfı, ABD’de Florida State Üniversitesi, TÜBİTAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve AID (Milletler Arası Kalkınma Teşkilâtı) gibi kuruluşlardır²¹⁸.

Bu kuruluşların da desteği ile fen ve matematik alanlarında üstün kabiliyetli çocuklar için eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmek üzere 1964 yılında Ankara'da bir Fen Lisesi açılmıştır. Okulun yönetmeliği de 15 Nisan 1975 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir²¹⁹.

Fen liselerine öğrenci kabulü, eğitim-öğretim ve fen derslerinin ağırlığı, seminer çalışmaları ve görevlendirilecek öğretmenlerin seçimi özel esaslara bağlanmıştır²²⁰.

1964-1987 yılları arasında toplam 7 fen lisesi açılmışken, 1989-1995 yılları arasındaki 6 yıllık bir sürede toplam 20 fen lisesi açılmıştır. Fen liselerinin kuruluş amaçlarını gerçekleştirmede yetersiz kalan öğretim programları gözden geçirilmeden, günün koşulları ve öğrenci isteklerine cevap verir hale getirilmeden, eğitim-öğretim sürecinde büyük rolü olan öğretmenler özel olarak yetiştirilmeden, fen lisesi programları yeni açılan fen liselerinde uygulamaya konulmuştur. Plansız ve altyapısız bir niceliksel gelişmenin, niteliksel açıdan olumsuz bir durum arz etmesi kaçınılmazdır. Bu açıdan okul ve öğrenci sayısı arttıkça seçkin olma özelliğini yitiren fen liselerinin gelişiminde, nicelik ve niteliksel gelişme paralellik göstermeli ve gerekli önlemler alınmalıdır²²¹.

Bilim ve Sanat Merkezleri: Üstün yeteneklilerle ilgili daha önceki çalışmalardan da faydalanılarak 1993 yılında özel yetenekli öğrencilerin tanınması ile ilgili bir model geliştirilmiş ve uygulama için Ankara, İstanbul, İzmir, Denizli ve Bayburt olmak üzere olmak üzere 5 pilot il seçilmiştir. İlk olarak Ankara'da "Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi" açılmış ve 1995-1996 eğitim-öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir. Merkezin, özel yetenekleri açısından yaratıcı, akranlarından daha hızlı, farklı, kalıcı ve derin öğrenen öğrencilerle, kapasitesini daha çok geliştirmek ya da kullanmak isteyenlerin gereksinimlerine cevap vermesi planlanmaktadır. Merkez'e devam edecek öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerinin aksamayacağı ve alternatif oluşturmayacağı bir planlama içinde olunması düşünülmektedir. Giderlerin ise devlet, gönüllü kuruluşlar ve öğrenci velileri tarafından karşılanması hedeflenmektedir. Merkeze öğrenci alınımının ise ilkokulda sınıf öğretmenlerinin, ortaokulda ise sınıf öğretmenler kurulunun aday göstereceği öğrenciler arasından belirlenmesi kararlaştırılmıştır. MEB'nin bu projeye bakış açısı, özel üstün yetenekli öğrencileri toplum içinde birlikte yaşama bilinciyle kazanmak üzere, kapasitelerini geliştirici ve destekleyici bir eğitime alma

yönündedir. Halen pilot uygulamalar düzeyinde faaliyet gösteren merkezlerle çalışmalar devam etmektedir²²².

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın dışında Özel Yeni Ufuklar Koleji, İnanç Vakfı Lisesi, Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitimi Vakfı gibi okul ve vakıf bünyelerindeki oluşumlar üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin çalışmalar yapmaktadırlar.

Özel Yeni Ufuklar Koleji: Yeni Ufuklar Koleji 1991 yılında işadamı Nazif Ülgen tarafından Amerika’da Houston ve Lamar Üniversitelerinin desteği de alınarak üstün yeteneklilere eğitim vermek amacıyla kurulmuştur²²³. Okulöncesi, ilköğretim ve fen lisesi düzeyinde eğitimin sürdürüldüğü Kolejde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın müfredat programı temel alınmaktadır. Ancak derslerin işlenişinde bir yöntem farklılığı vardır. Amaç, öğrencilere bilgi yüklemek değil, bilgiyi üretken bir biçimde kullanma ve yüksek düzeyde düşünme becerileri kazandırmaktır. Yaratıcılığın geliştirilmesi çalışmalarını tüm derslerine aktarmaya çalışan okulda, Bloom’un Bilişsel Sınıflandırması, Taylor’un Çoklu Yetenek Modeli, Gardner’in Çok Yönlü Zeka Modeli, E.De Bono’nun geliştirdiği modeller, yaratıcı sorun çözme ve beyin fırtınası gibi önemli yöntem ve modellerden yararlanılmaktadır. Bunların dışında düşünme becerileri dersi, yabancı dil ve satranç, halk oyunları, bale, drama, hitabet gibi kulüp faaliyetlerine özellikle önem verilmekte ve böylece öğrencilerin benlik algılarının yükselmesine olanak tanınmış olmaktadır. Öğretmenlerin de sürekli olarak hizmet-içi eğitim gördüğü okul, öğrenciyi yalnızca okulda başarılı kılmayı değil, yaşama hazırlamayı da hedef almaktadır²²⁴.

Özel İnanç Koleji: İnanç Vakfı, bir iş adamı olan Sezai Türkes’in, eşi İnanç Hanım’ın anısını yaşatmak amacıyla kurduğu bir vakıftır. Bu vakıf tarafından kurulan Kolej, üstün yetenekli çocukların maddi olanaksızlıklar nedeniyle kaybolup gitmesine engel olmak amacıyla 1993-1994 eğitim-öğretim yılında faaliyete girmiştir²²⁵. Her yıl 30 öğrenci alınan okulda bireysel eğitim verebilmek amacıyla sınıflar 10 kişilik tutulmaktadır. Öğretmenlerinin, yurtdışından gelen uzmanlardan hizmet-içi eğitim aldıkları okulda haftada 40 saatlik bir eğitim uygulanmaktadır. Öğrenciler okula yatılı olarak devam ettiklerinden her gün çeşitli etkinlikler ve eğitsel kol çalışmaları yapılmaktadır. Öğrenci

seçimi, vakıf komisyonu tarafından tüm yurt genelinde sınıf öğretmenlerince aday olarak gösterilen 5. sınıf öğrencilerine yapılan aşamalı sınavlar neticesinde gerçekleştirilmektedir. Program olarak, Anadolu Liselerinde uygulanan programlardan yola çıkılarak özel yetenekli çocuklar için geliştirilen ve çeşitli öğretim teorilerinin birleşimi olan “İnanç Lisesi Programı” uygulanmaktadır²²⁶.

Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Vakfı: 1993 yılında kurulan Türkiye Üstün Yetenekli Çocukları Eğitim Vakfı'nın (TÜYÇEV) temel amacı, üstün yetenekli çocukların okul ve aile ortamlarında alacakları eğitime katkıda bulunmak, gereksinim duyacakları sosyal ve kültürel çalışmalar düzenleyerek onların bu etkinliklere katılımını sağlamak; satranç, plastik sanatlar, yaratıcı drama, yaratıcı yazma, izcilik, botanik, müzik, bilgisayar, fotoğrafçılık, arkeoloji ve edebiyat kulüpleri oluşturarak uzman eğitimcilerle çalışmalar düzenleyen vakıf, katılımda bulunan çocuklara katılım belgesi vermekte ve yeteneklerine uygun yönde daha ileri çalışmalar düzenlemektedir. Maddi durumu uygun olmayan çocuklar için de olanaklar sağlayan vakıf, kulüp çalışmalarının yanı sıra anne, baba ve öğretmenler için özel yetenekli çocukların özelliklerinin tanınması ve bu çocukların sıklıkla karşılaşılan sosyal ve eğitsel sorunlarını kapsayan bilgilendirici seminer ve konferanslar da düzenlemektedir²²⁷.

3. İLKÖĞRETİM OKULLARININ ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNE ELVERİŞLİLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ “ Batman İli Örneği”

Bu bölümde öncelikle kişisel bilgilere ilişkin bulgular, daha sonra öğretmenlerin ilköğretim düzeyinde üstün yetenekli çocukların eğitimine ilişkin görüşleri araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilmiştir.

3.1. KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında, araştırma kapsamına alınan öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilere yer verilmiştir.

Cinsiyet

Öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2
Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Bayan	179	39.3
Erkek	277	60.7
Toplam	456	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin %39.3’ünü bayan, %60.7’sini erkek öğretmenler oluşturmaktadır.

Mezuniyet

Tablo 3’te öğretmenlerin mezuniyetleri ile ilgili bulgular sunulmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya en fazla katılımı Eğitim Fakültesi mezunları oluşturmaktadır (%62.5). Mezuniyet olarak “Başka” seçeneğini işaretleyenlerin (ilahiyat, mühendislik vb.) oranı %24.1 iken Fen- Edebiyat Fakültesi mezunlarının oranı %12.3’tür. Araştırmaya katılan Eğitim Yüksek Okulu mezunlarının oranı ise %1.1’dir.

Tablo 3

Mezuniyete Göre Öğretmenlerin Dağılımları

Mezuniyet	f	%
Eğitim Yüksek Okulu	5	1.1
Eğitim Fakültesi	285	62.5
Fen Edebiyat Fakültesi	56	12.3
Başka	110	24.1
Toplam	456	100

Görev Yeri

Tablo 4'te öğretmenlerin görev yerleri ile ilgili bulgular sunulmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin %95.6'sı resmi okullarda görev yapmaktadır. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin oranı ise %4.4'tür.

Tablo 4

Görev Yerine Göre Öğretmenlerin Dağılımları

Görev yeri	f	%
Resmi okul	436	95.6
Özel okul	20	4.4
Toplam	456	100

Okutulan Sınıf

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır. Tablo 5'te görüldüğü gibi araştırmaya en fazla katılım 3. Sınıfı okutan öğretmenlerce sağlanmıştır (%24.3). Araştırmada 2.sınıfı okutan öğretmenlerin oranı %23.4, 1. sınıfı okutan öğretmenlerin oranı %20.5, 4. sınıfı okutan öğretmenlerin oranı ise %16.1'dir. Araştırmaya en az katılan 5. sınıfı okutan öğretmenlerdir (%15.7).

Tablo 5

Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflara Göre Dağılımları

Okutulan sınıf	f	%
1. Sınıf	93	20.5
2. Sınıf	106	23.4
3. Sınıf	110	24.3
4. Sınıf	73	16.1
5. Sınıf	71	15.7
Toplam	453	100

Mesleki Kıdem

Öğretmenlerin mesleki kıdeme göre dağılımları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Mesleki Kıdeme Göre Öğretmenlerin Dağılımları

Mesleki kıdem	f	%
1-5 yıl	250	54.8
6-10 yıl	110	24.1
11-15 yıl	28	6.1
16 + yıl	68	14.9
Toplam	456	100

Tablo 6'da öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile ilgili bulgular sunulmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi, araştırmaya en fazla katılımı 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır (%54.8). Araştırmaya katılan 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %24.1, 16 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin oranı ise %14.9'dur. Araştırmaya en az katılım %6.1 ile 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerce gerçekleştirilmiştir.

3.2. ÖĞRETMENLERİN, İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Birinci alt problem; öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulmakta olunan sınıf ve mesleki kıdeme göre ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin görüşleri açısından analiz edilmiştir. Bu alt problem, öncelikle öğretmenlerin cinsiyetlerine göre analiz edilmiştir.

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tablo 7'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenler ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine %59.2 oranında "hiç" yer verilmediği, %35.5 oranında "az" derecede, %2.2 oranında "iyi" ve %3.1 oranında ise çok derecede yer verildiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 7

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 1	Çok		İyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bayan	6	3.4	6	3.4	57	31.8	110	61.5	179	39.3
Erkek	8	2.9	4	1.4	105	37.9	160	57.8	277	60.7
Toplam	14	3.1	10	2.2	162	35.5	270	59.2	456	100

$$X^2 = 3.25 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Bayan öğretmenlerin %61.5'i ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine "hiç" yer verilmediği, %31.8'i de "az" derecede yer verildiği yönünde görüş

belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerin %57.8'i ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine "hiç" yer verilmediği %37.9'u da "az" derecede yer verildiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Tablo 7 genel olarak incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tablo 8' deki bulgular, öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumlarına göre incelendiğinde, öğretmenlerin ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine %59.2 oranında "hiç" yer verilmediği, %35.5 oranında ise "az" derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Tablo 8

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 2	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.	1	20.0			3	60	1	20.0	5	1.1
Eğt. Fak	8	2.8	6	2.1	104	36.5	167	58.6	285	62.5
Fen-Edb. Fak.	1	1.8	1	1.8	19	33.9	35	62.5	56	12.3
Başka	4	3.6	3	2.7	36	32.7	67	60.9	110	24.1
Toplam	14	3.1	10	2.2	162	35.5	270	59.2	456	100

$$X^2 = 8.12 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumlarına göre, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Mezun oldukları eğitim kurumlarına göre öğretmen görüşleri incelendiğinde, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin %62.5' inin, branş olarak "başka" seçeneğini işaretleyenlerin %60.9' unun, Eğitim Fakültesi mezunlarının ise %58.6'sının ilköğretim

okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Tablo 8’deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin yaklaşık olarak beşte üçünün ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine hiç yer verilmediği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tablo 9’daki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %59.2’si ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği, %35.5’inin ise “az” derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri gözlenmektedir.

Tablo 9

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 1	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Resmi	13	3.0	9	2.1	152	34.9	262	60.1	436	95.6
Özel	1	5.0	1	5.0	10	50.0	8	40.0	20	4.4
Toplam	14	3.1	10	2.2	162	35.5	270	59.2	456	100

$$X^2 = 21.04 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin görev yerlerine göre, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 9’daki bulgular öğretmenlerin görev yaptıkları yere göre incelendiğinde, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin %60.1’inin ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği, %34.9’unun da az derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri gözlenmektedir. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin ise %40’ı ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği, %50’sinin de “az” derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu

sonuçlara göre; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri daha olumludur. Başka bir ifade ile özel okullarda görev yapan öğretmenlerin, resmi okullarda görev yapan öğretmenlere oranla, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine daha fazla yer verildiği görüşünde oldukları söylenebilir. Bu sonuçlar çerçevesinde, özel okullarda üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumu resmi okullara göre kısmen daha olumlu düzeydedir denilebilir. Böyle bir sonuca ulaşmada, özel okulların fiziki imkan, sınıf mevcudu, öğretmen ve öğrenci kalitesi, sosyal imkan ve etkinliklerin daha fazla ve çeşitli alanlarda olması, dolayısıyla yeteneklerin gelişimine daha uygun bir ortamın sağlanmış olmasının etkili olduğunu belirtmek mümkündür.

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tablo 10

Okutulan Sınıflara Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 1	Çok		İyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	4	4.3	1	1.1	26	28.0	62	66.7	93	20.5
2. Sınıf	1	0.9	3	2.8	46	41.8	63	59.4	106	23.4
3. Sınıf	4	3.6	1	0.9	46	41.8	59	53.6	110	24.3
4. Sınıf	1	1.4	3	4.1	28	38.4	41	56.2	73	16.1
5. Sınıf	4	5.6	2	2.8	21	29.6	44	62.0	71	15.7
Toplam	14	3.1	10	2.2	160	35.3	269	59.4	453	100

$\chi^2 = 5.45$

SD = 3

P > 0.05

Cevap vermeyenler: 3

Tablo 10’da öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre görüşleri ele alınmıştır. Bulgular incelendiğinde öğretmenlerin, ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine %59.4 oranında “hiç” yer verilmediği, %35.3 oranında ise “az” derecede yer verildiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin, okutulan sınıfa göre ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi 1. Sınıf öğretmenlerinin %66.7’si ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği, 2 ve 3. Sınıf öğretmenlerinin ise % 41.8’ inin “az” derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri gözlenmektedir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Sınıf Öğretmenlerinin, İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşleri

Tablo 11 öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre analiz edilmiştir. Tablo 11’deki bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %59.2’sinin ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitimine “hiç” yer verilmediği, %35.5’inin ise “az” derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Tablo 11

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarında Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 1	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	9	3.6	5	2.0	80	32.0	156	62.4	250	54.8
6-10 yıl	1	0.9	1	0.9	43	39.1	65	59.1	110	24.1
11-15 yıl					12	42.9	16	57.1	28	6.1
16+yıl	4	5.9	4	5.9	27	39.7	33	48.5	68	14.9
Toplam	14	3.1	10	2.2	162	35.5	270	59.2	456	100

$$X^2 = 16.20 \quad SD = 12$$

$$P > 0.05$$

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre; ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitime yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 11'deki bulgular incelendiğinde, 1-5 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %62.4'ünün ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitime "hiç" yer verilmediği, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ise %42.9'unun "az" derecede yer verildiği yönünde görüş belirttikleri gözlenmektedir.

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 12'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %96.9'u Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan eğitim olanaklarının yeterli olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 12

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 2	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Bayan	1	0.6	171	95.5	7	3.9	179	39.3
Erkek	1	0.4	271	97.8	5	1.8	277	60.7
Toplam	2	0.4	442	96.9	12	2.6	456	100

$$X^2 = 1.98 \quad SD = 2 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre; Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Erkek öğretmenlerin %97.8'i bayan öğretmenlerin ise %95.5'i Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Üstün yetenekli ya da yetenek gizilgücüne sahip bireylerin toplum

içerisindeki varlığı yadsınamayan bir gerçektir. Bu gün, yirminci yüzyıl denilen bilimsel, teknik, güzel sanatlar, düşünce ve benzeri alanlarda erişilen düzeyi, sayıları oldukça sınırlı olan bir avuç üstün yetenekliye borçluyuz diyebiliriz. Gerçek böyle olmakla birlikte genel anlamda toplumlar ve özelde Türk Eğitim Sistemi, üstün yetenekliler eğitimine verdikleri önem ve öncelik yönünden tarihsel süreç açısından incelendiğinde üstün yeteneklilere insanlık tarihine yaptıkları katkılara koşut olmayan tutum takınıldığı söylenebilir²²⁸. Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin, yetersizlik yönünde oldukça yüksek oranda ortaya çıkması, konuyu Türk Eğitim Sistemi içerisinde ayrıntılarıyla ele almayı zorunlu kılmaktadır.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 13'deki bulgular öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumlarına göre incelendiğinde, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan eğitim olanakları yeterli midir? Şeklindeki soruya ilişkin görüşlerin %96.9 oranında "Hayır" olarak belirtildiği görülmektedir.

Tablo 13

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 2	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.			5	1.1			5	1.1
Eğt. Fak	1	0.4	277	97.2	7	2.5	285	62.5
Fen-Edb. Fak.			55	98.2	1	1.8	56	12.3
Başka	1	0.9	105	95.5	4	3.6	110	24.1
Toplam	2	0.4	442	96.9	12	2.6	456	100

$$X^2 = 1.65 \quad SD = 6 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumuna göre; Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Mezun olunan eğitim kurumuna göre; öğretmen görüşleri incelendiğinde, eğitim fakültesi mezunlarının %97.2'si, fen edebiyat fakültesi mezunlarının %98.2'si ve mezuniyet seçeneğini "başka" okullar olarak işaretleyenlerin %95.5'i Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarını yetersiz görmektedir.

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 14'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %96.9'u Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise, %2.6'dır.

Tablo 14

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerinin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 2	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Resmi	2	0.5	422	96.8	12	2.8	436	95.6
Özel			20	100			20	100
Toplam	2	0.2	442	96.9	12	2.6	456	100

$$X^2 = 3.54 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin görev yerine göre, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 14' deki bulgular öğretmenlerin görev yaptıkları yere göre incelendiğinde, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin %96.8'i Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarını yetersiz görmekte ve %2.8'i de kararsız oldukları yönünde görüş belirtmektedirler. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin %100'ü Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 15'te öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre görüşleri ele alınmıştır. Bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %96.9'unun Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %2.6'sı da aynı konu hakkında kararsız oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 15

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 2	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf			90	96.8	3	3.2	93	20.5
2. Sınıf	1	0.9	104	98.1	1	0.9	106	23.4
3. Sınıf	1	0.9	106	96.4	3	2.7	110	24.3
4. Sınıf			72	98.6	1	1.4	73	16.1
5. Sınıf			67	94.4	4	5.6	71	15.7
Toplam	2	0.4	439	96.9	12	2.6	453	100

$X^2 = 12.50$ $SD = 12$ $P > 0.05$ Cevap vermeyenler:3

Öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 15'te görüldüğü gibi 4. Sınıf öğretmenlerinin %98.6'sı, 5. Sınıf öğretmenlerinin ise %94.4'ü Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sisteminde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 16' da ki bulgular öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre analiz edilmiştir. Tablo 16'daki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %96.9'unun Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Kararsız olduklarını belirtenler %2.6 gibi oldukça düşük bir oran teşkil etmektedirler.

Tablo 16

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde Üstün Yeteneklilere Sağlanan Eğitim Olanaklarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 2	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	1	0.4	241	96.4	8	3.2	250	54.8
6-10 yıl			108	98.2	2	1.8	110	24.1
11-15 yıl			28	100			28	6.1
16+yıl	1	1.5	65	95.6	2	2.9	68	14.9
Toplam	2	0.4	442	96.9	12	2.6	456	100

$$X^2 = 14.00 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Aynı tablodaki bulgular mesleki kıdem açısından incelendiğinde, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %100'ü, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip olanların %98.2'si, 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %96.4'ü, 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ise %95.6'sının, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 17'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %85.1'i sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı, geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14.9'u ise sınıflarında üstün yetenekli olduğuna kanaat getirdikleri öğrencilere yönelik farklı bir takım çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 17

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 3	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bayan	30	16.8	149	83.2	179	39.3
Erkek	38	13.7	239	86.3	277	60.7
Toplam	68	14.9	388	85.1	456	100

$$X^2 = 0.880 \quad SD = 2 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin cinsiyete göre, sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 17'de görüldüğü gibi bayan öğretmenlerin %83.2'si ve erkek öğretmenlerin %86.3'ü sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik özel bir eğitsel çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %85.1 gibi yüksek bir oranda olumsuz görüş belirtmeleri oldukça önemli bir sonuçtur. Dolayısıyla mevcut ilköğretim sisteminde üstün yetenekli olduğuna kanaat getirilen öğrencilere yönelik farklı, geliştirici bir çalışma yapılamamakta ve ortalama yetenek ve zeka düzeyine hitap eden eğitim sisteminde üstün yeteneklilerin gelişimini sağlayacak çalışmalar göz ardı edilmiş durumdadır.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 18'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %85.1'i sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı soruya olumlu yanıt verenlerin oranı ise %14.9'dur.

Tablo 18

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 3	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.	1	20.0	4	80.0	5	1.1
Eğt. Fak	47	16.5	52	92.9	285	62.5
Fen-Edb. Fak.	4	7.1	52	92.9	56	12.3
Başka	16	14.5	94	85.5	110	24.1
Toplam	68	14.9	388	85.1	456	100

$$X^2 = 4.77 \quad SD = 6 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin, mezun oldukları eğitim kurumlarına göre, sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 18'de görüldüğü gibi Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının %92.9'u sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik farklı bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Eğitim Yüksek Okulu mezunlarının bu yöndeki görüşlerinin oranı ise %80'dir.

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 19'daki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %85.1'i sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin görev yerlerine göre; sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 19

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 3	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Resmi	62	14.2	374	85.8	436	95.6
Özel	6	30	14	70	20	4.4
Toplam	68	14.9	388	85.1	456	100

$$X^2 = 1.45 \quad SD = 2 \quad P > 0.05$$

Görev yapılan okullar açısından bakıldığında, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin %70'i ve resmi okullarda görevli öğretmenlerin ise %85.8'i sınıflarındaki üstün yeteneğe sahip öğrencilere yönelik olarak farklı bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik farklı bir çalışma yapabildiklerini belirten öğretmenlerin %14.2' si resmi, %30'u ise özel okullarda görev yapmaktadır. Bu açıdan özel okullarda görev yapan öğretmenlerin, resmi okullarda görevli öğretmenlere oranla sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik farklı, destekleyici bir çalışma yapabilme oranları daha yüksektir. Böyle bir sonucu elde etmede özel okulların fiziki, araç-gereç, sosyal etkinlik imkanlarının daha fazla olması ve sınıf mevcutlarının standartlara uygunluğu gibi etkenlerin rol oynadığı söylenebilir.

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 20'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %85'i sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, okuttukları sınıflara göre, sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 20

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 3	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	12	12.9	81	87.1	93	20.5
2. Sınıf	20	18.9	86	81.1	106	23.4
3. Sınıf	15	13.6	95	86.4	110	24.3
4. Sınıf	12	16.4	61	83.6	73	16.1
5. Sınıf	9	12.7	62	87.3	71	15.7
Toplam	68	15.0	385	85.0	453	100

$\chi^2 = 10.43$ $SD = 8$ $P > 0.05$ Cevap vermeyenler:3

Tablo 20'de görüldüğü gibi 5. Sınıfları okutan öğretmenler %87.3 oranında sınıflarındaki üstün yeteneğe sahip öğrencilere yönelik olarak farklı bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. 2. sınıfı okutan öğretmenlerin aynı konudaki görüşlerinin oranı ise %81.1'dir. öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%85.0) sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca bir çok etken yol açabildiği gibi temel etkenleri, mevcut program ve eğitim sürecinin ortalama çoğunluk göz önüne alınarak düzenlenmesi ve ortalamanın üstünde yeteneğe sahip öğrencilerin göz ardı

edilmesi olarak belirlenmek mümkündür. Dolayısıyla, mevcut eğitim süreci ve etkinlikleri öğretmenlere, üstün yetenekli öğrencilere yönelik farklı bir çalışma yapmaya yöneltici yeterli bir imkan tanımamaktadır.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 21'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %85.1'i sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak farklı, geliştirici bir çalışma yapabildikleri yönünde görüş belirten öğretmenlerin oranı ise %14.9'dur.

Tablo 21

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapabilme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Görüş 3	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	36	14.4	214	85.6	250	54.8
6-10 yıl	15	13.6	95	86.4	110	24.1
11-15 yıl	8	28.6	20	71.4	28	6.1
16+yıl	9	13.2	59	86.8	68	14.9
Toplam	68	14.9	388	85.1	456	100

$$X^2 = 5.78 \quad SD = 6 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre, sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 21'deki bulgular öğretmenlerin mesleki kıdemleri açısından incelendiğinde, 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %86.8'inin sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik farklı, geliştirici bir çalışma yapamadıkları

yönünde görüş belirttikleri gözlenmektedir. 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin bu konuda aynı yöndeki görüşlerinin oranı ise %71.4'tür.

Cinsiyetlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 22'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %42.9'u, sınıflarında üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtirken , %40.3'ü de "üstün yeteneklilerin eğitime, ilköğretim programında yer verilmeyişi" yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 22

Cinsiyetlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 4	Kalabalık Sınıflar		Özel eğt. Gerekliliğine İnanmama		Üst. Yet. Eğt. Progr. Yer Verilmeyişi		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bayan	71	47.7	2	1.3	54	36.2	22	14.8	149	38.5
Erkek	95	39.9	8	3.4	102	42.9	33	13.9	238	61.5
Toplam	166	42.9	10	2.6	156	40.3	55	14.2	387	100

$$X^2 = 3.77 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Cinsiyetlerine göre, öğretmenlerin sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Bayan öğretmenlerin %47.7'si ve erkek öğretmenlerin %39.9'u sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtmiştir. Erkek öğretmenlerin %42.9'u, bayan öğretmenlerin %36.2'si üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapılamamasının nedeni olarak "üstün yeteneklilerin eğitime programda yer verilmeyişi" yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, üstün yetenekli çocukların eğitim süreci içerisinde göz ardı

edilmelerinin temel sebeplerini, sınıfların kalabalık olması ve eğitim programlarının yeteneğin gelişimine imkan sağlayamaması olarak belirlemek mümkündür.

Kuşkusuz, bireysel ilgi ve yeteneklerin keşfedilerek işlevsel hale getirilebilmesi, temelde eğiticinin bireyi tanıyabilmesi ve yetenekleri doğrultusunda ona rehberlik etmesi ile mümkündür. Bireyi yeterince tanıyabilmenin temeli bireyselleştirilmiş eğitim olanaklarının sağlanabilmesi ile doğru orantılıdır. Bunun temel iki ön koşulu eğitim programlarının zenginleştirilmesi, ilgi ve yeteneklerin gelişimine imkan tanınması ve sınıf mevcutlarının standartlara uygun hale getirilmesidir. Standart programlar ve kalabalık sınıflar, her bireyin benzeşik ve tek yönlü gelişimini esas alan kitle eğitimi mantığının ürünüdür. Oysa çağdaş ve bilimsel eğitim mantığı her bireyi bir değer ve yeteneklerin kaynağı olarak görmekte, tüm eğitim sürecini bu yetenekleri açığa çıkaracak, bireysel ve toplumsal kullanıma sunacak çabalar üzerine kurmaktadır.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 23

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 4	Kalabalık Sınıflar		Özel eğt. Gerekliliğine inanmama		Üst. Yet. Eğt. Programda yer verilmeyişi		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.	2	50.0			2	50.0			4	1.0
Eğt. Fak	108	45.4	6	2.5	84	35.3	40	16.8	238	61.5
Fen-Edb. Fak.	24	46.2	2	3.8	21	40.4	5	9.6	52	13.4
Başka	32	34.4	2	2.2	49	52.7	10	10.8	93	24.0
Toplam	166	42.9	10	2.6	156	40.3	55	14.2	387	100

$$X^2 = 10.94 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumlarına göre, sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı tablo 23'te sunulmuştur. Bu bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %42.9'u, üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %40.3'ü ise, üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi" yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mezun oldukları eğitim kurumlarına göre, öğretmenlerin sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 23, mezun olunan eğitim kurumlarına göre incelendiğinde; Eğitim Yüksek Okulu mezunlarının %50'si sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtirken, mezuniyet seçeneğini "başka" olarak işaretleyenlerin %52.7'si ise sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi" görüşünü belirtmişlerdir.

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 24'teki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %40.9'u sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtirken, %40.3'ü "üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi" olarak görüş belirtmişlerdir.

Görev yerlerine göre, öğretmenlerin sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin %44'ü sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtirken, özel okullarda görev yapan öğretmenlerden aynı görüşü belirtenlerin oranı %14.3'tür. Böyle bir sonucu elde etmede rol oynayan temel etken, resmi okullarda

sınıf mevcutlarının fazla olması, bireysel ilgi ve üstün yeteneğe sahip bireylere yönelik yapılabilecek çalışmalarda bu durumun önemli bir engel olarak görülmesi olabilmektedir. Sınıf mevcutlarının fazla olmasını sınıflarında üstün yeteneklilere yönelik yapılabilecek eğitim çalışmalarında engel olarak gören özel okul öğretmenlerinin oranının oldukça düşük olmasının (%14.3) temel sebebini özel okullarda sınıf mevcutlarının standartlara uygun olmasına bağlamak mümkündür.

Tablo 24

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 4	Kalabalık Sınıflar		Özel eğt. Gerekliliğine inanmama		Üst. Yet. Eğt. Programda yer verilmeyişi		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
Resmi	164	44.0	9	2.4	147	39.4	53	14.2	373	96.4
Özel	2	14.3	1	7.1	9	64.3	2	14.3	14	3.6
Toplam	166	42.9	10	2.6	156	40.3	55	14.2	387	100

$$X^2 = 3.75 \quad SD = 1 \quad P > 0.05$$

Sınıf mevcutlarının özel okullarda standartlara uygun olmasından dolayı sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışmaya engel etkenin “üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi” yönünde görüş belirten özel okul öğretmenlerinin oranı %64.3’tür. Oysa aynı görüşü paylaşan resmi okul öğretmenlerinin oranı %39.4’tür. Buna göre sınıflarındaki üstün yetenekli çocuklara yönelik yapılabilecek özel çalışmalara engel olarak, resmi okul öğretmenleri “kalabalık sınıfları”(44), özel okul öğretmenleri ise “üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi” (%64.3) görmektedir.

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 25'teki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %43.2'si sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtirken, %40.1'i aynı konuda "üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi" görüşü belirtmişlerdir.

Okuttukları sınıflara göre, öğretmenlerin sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 25

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 4	Kalabalık Sınıflar		Özel eğt. Gerekliliğine inanmama		Üst. Yet. Eğt. Programda yer verilmeyişi		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	31	38.3	4	4.9	36	44.4	10	12.3	81	21.1
2. Sınıf	44	51.8	1	1.2	28	32.9	12	14.1	85	22.1
3. Sınıf	43	45.3	2	2.1	37	38.9	13	13.7	95	24.7
4. Sınıf	28	45.9	1	1.6	24	39.3	8	13.1	61	15.9
5. Sınıf	20	32.3	1	1.6	29	46.8	12	19.4	62	16.1
Toplam	166	43.2	9	2.3	154	40.1	55	14.3	384	100

$$X^2 = 2.14 \quad SD = 4 \quad P > 0.05$$

Tablo 25 okutulan sınıflar açısından incelendiğinde; 2. Sınıfı okutan öğretmenlerin %51.8'i üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik, sınıflarında özel bir çalışma yapamamalarına ilişkin olarak "kalabalık sınıflar" görüşünü belirtmişlerdir. 5. sınıfı okutan öğretmenlerden aynı görüşte olanların oranı %32.3'tür. Buna karşın 5. sınıf öğretmenlerinin %46.8'i, 2. Sınıf öğretmenlerinin ise %32.9'u, sınıflarında üstün

yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak “üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi” yönünde görüş belirtmişlerdir. 2. Sınıfı okutan öğretmenlerin, diğer sınıfları okutan öğretmenlere oranla sınıflarında üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik farklı bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşlerini “kalabalık sınıflar” olarak yüksek oranda (%51.8) belirtmelerinin sebeplerinden biri, üst sınıflara doğru sınıf mevcutlarının daha az sorun oluşturduğu olarak belirtilebilir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 26

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Sınıflarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Özel Bir Çalışma Yapamamalarının Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 4	Kalabalık Sınıflar		Özel eğt. Gerekliliğine inanmama		Üst. Yet. Eğt. Programda yer verilmeyişi		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	92	43.0	7	3.3	86	40.2	29	13.6	214	55.3
6-10 yıl	49	51.6	2	2.1	29	30.5	15	15.8	95	24.5
11-15 yıl	8	40.0			5	25.0	7	35.0	20	5.2
16+yıl	17	29.3	1	1.7	36	62.1	4	6.9	58	15.0
Toplam	166	42.9	10	2.6	156	40.3	55	14.2	387	100

$$X^2 = 4.46 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Tablo 26'daki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %42.9'u sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak “kalabalık sınıflar” görüşünü belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, %40.3'ü ise “üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi” görüşünde olduklarını belirtmişlerdir.

Mesleki kıdemlerine göre, öğretmenlerin sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 26’da görüldüğü gibi, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %51.6’sı, 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ise %29.3’ü sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedeni olarak “kalabalık sınıflar” görüşünü belirtmişlerdir. 16+ yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere oranla “kalabalık sınıflar”ı, sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapılamamasında daha az sorun olarak görmelerini bu kapsama giren öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin daha fazla olmasına bağlamak mümkündür.

Cinsiyete Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Tablo 27’deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %56.5’i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerinden “özel sınıf” uygulaması lehine görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %26.7’si ise “özel okul” modelinin üstün yetenekliler eğitiminde uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 27

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 5	Özel Okul		Özel Sınıf		Kaynaştırma Yolu İle Eğitim		Hızlandırma		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
Bayan	47	26.4	94	52.8	19	10.7	12	6.7	6	3.4	178	39.3
Erkek	74	26.9	162	58.9	21	7.6	8	2.9	10	3.6	275	60.7
Toplam	121	26.7	256	56.5	40	8.8	20	4.4	16	3.5	453	100

$$X^2 = 3.77 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Erkek öğretmenlerin %58.9'u, bayan öğretmenlerin %52.8'i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak "özel sınıf" modelini önermektedirler. Özel sınıf modeli ana hatlarıyla; yapılan tarama, inceleme ve tanılama çalışmaları sonucunda özellikle Z.B. düzeyi esas alınarak üstün düzeyde bulunan öğrencilerin normal okullar bünyesinde, özel sınıflarda, özel öğretmen ve programla yetiştirilmeleri biçiminde oluşmuştur²²⁹. Diğer modellere göre birçok avantajları bulunan bu modelde, öğrenci diğer gruplardan soyutlanmadan aynı sosyal ortamda ve yetenekler arası geçişi mümkün kılan imkanlarından dolayı diğer modellere oranla daha fazla uygulama alanı bulmakta ve model daha fazla tercih edilmektedir.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Tablo 28

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 5	Özel Okul		Özel Sınıf		Kaynaştırma Yolu İle Eğitim		Hızlandırma		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.	1	20.0	3	60.0			1	20.0			5	1.1
Eğt. Fak	90	31.7	145	51.1	4	7.1	3	5.4	1	1.8	56	12.4
Fen-Edb. Fak.	10	17.9	38	67.9	4	7.1	3	5.4	1	1.8	56	12.4
Başka	20	18.5	70	64.8	12	11.1	2	1.9	4	3.7	108	23.8
Toplam	121	26.7	256	56.5	40	8.8	20	4.4	16	3.5	453	100

$$X^2 = 10.94 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumuna göre, ilköğretim düzeyinde üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin soruya verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 28’de sunulmaktadır. Bu bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %56.5’i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden “özel sınıf” uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %26.7’si ise “özel okul” modelinin üstün yetenekliler eğitiminde uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mezun olunan eğitim kurumuna göre, öğretmenlerin ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 27 incelendiğinde, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının %67.9’unun üstün yeteneklilere yönelik eğitim uygulamalarında önerdikleri eğitim modelinin “özel sınıf” olduğu görülmektedir. Eğitim Fakültesi mezunlarından özel sınıf modelini önerenlerin oranı ise %51.1’dir. İlköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden “özel okul” uygulaması yönünde görüş belirtenlerden %31.7’ si Eğitim Fakültesi mezunu, %17.9’u ise Fen-Edebiyat Fakültesi mezunudur.

Görev Yerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Tablo 29

Görev Yerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 5	Özel Okul		Özel Sınıf		Kaynaştırma Yolu İle Eğitim		Hızlandırma		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Resmi	116	26.7	244	56.2	39	9.0	20	4.6	15	3.5	434	95.8
Özel	5	26.3	12	63.2	1	5.3			1	5.3	19	4.2
Toplam	121	26.7	256	56.5	40	8.8	20	4.4	16	3.5	453	100

$$X^2 = 6.01 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin görev yerine göre, ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 29 görev yapılan okullar açısından incelendiğinde özel okullarda görev yapan öğretmenlerin %63.2'si, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin ise %56.2'si ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel okul" uygulamasını, resmi okullarda görev yapan öğretmenlere oranla daha fazla tercih etmelerinin sebeplerinden biri, görev yaptıkları okul koşullarının üstün yeteneklilerin gelişimine yeterince elverişli olduğu yönündeki düşüncelerinden kaynaklanabilmektedir.

Okutulan Sınıfa Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Tablo 30

Okutulan Sınıfa Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 5	Özel Okul		Özel Sınıf		Kaynaştırma Yolu İle Eğitim		Hızlandırma		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	26	28.3	51	55.4	7	7.6	1	1.1	7	7.6	92	20.4
2. Sınıf	29	27.4	61	57.5	6	5.7	6	5.7	4	3.8	106	23.8
3. Sınıf	30	27.5	60	55.0	11	10.1	6	5.5	2	1.8	109	24.2
4. Sınıf	14	19.2	49	67.1	7	9.6	1	1.4	2	2.7	73	16.2
5. Sınıf	22	31.4	34	48.6	9	12.9	4	5.7	1	1.4	70	15.6
Toplam	121	26.9	255	56.7	40	8.9	18	4.0	16	3.6	450	100

$$X^2 = 10.53 \quad SD = 12 \quad P > 0.05$$

Tablo 30'daki bulgular toplam olarak incelendiğinde öğretmenlerin %56.7'si ilköğretim düzeyinde üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerden model olarak "özel okulu" önerenlerin oranı ise %26.9'dur.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre, ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 30'daki bulgular okutulan sınıflara göre incelendiğinde, 4. Sınıf öğretmenlerinin %67.1'i, 5. Sınıf öğretmenlerinin ise %48.6'sı üstün yeteneklilere yönelik olarak ilköğretim düzeyinde önerilen eğitim süreçlerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Tablo 31

Mesleki Kıdemlerine Göre, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilere Yönelik Olarak Önerilen Eğitim Modellerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 5	Özel Okul		Özel Sınıf		Kaynaştırma Yolu İle Eğitim		Hızlandırma		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	66	26.5	143	57.4	19	7.6	14	5.6	7	2.8	249	55.0
6-10 yıl	37	33.6	55	50.0	9	8.2	3	2.7	6	5.5	110	24.3
11-15 yıl	6	22.2	15	55.6	3	11.1	2	7.4	1	3.7	27	6.0
16+yıl	12	17.9	43	64.2	9	13.4	1	1.5	2	3.0	67	14.8
Toplam	121	26.7	256	56.5	40	8.8	20	4.4	16	3.5	453	100

$$X^2 = 24.09 \quad SD = 9 \quad P < 0.05$$

Tablo 31'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %56.5'i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmiştir. Aynı konuda "özel okul" uygulaması yönünde görüş belirtenlerin oranı ise %26.7'dir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre, ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu gözlenmektedir. Başka bir ifade ile, mesleki kıdemin öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini etkilediği söylenebilir.

Tablo 31'de görüldüğü gibi, 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %64.2'si ile 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %50'si ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim süreçlerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Cinsiyete Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Tablo 32'deki bulgular öğretmenlerin cinsiyetlerine göre toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %48.9'u üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacı ile ilköğretimin 1-3. sınıflarında, %36.1'i okul öncesi dönemde, %12.3'ü ise ilköğretim 4 ve 5. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 32

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 6	Okul Öncesi		İlköğretim 1-3. Sınıflarda		İlköğretim 4 Ve 5. Sınıflar.		İlköğretim 6-8. Sınıflar.		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bayan	81	45.8	76	42.9	14	7.9	2	1.1	4	2.3	177	39.0
Erkek	83	30.0	146	52.7	42	15.2	3	1.1	3	1.1	277	61.0
Toplam	164	36.1	222	48.9	56	12.3	5	1.1	7	1.5	454	100

$$X^2 = 15.14$$

$$SD = 4$$

$$P > 0.05$$

Cevap vermeyenler: 2

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin hangi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 32’de görüldüğü gibi, bayan öğretmenlerin %45.8’i üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla belirlenmesinin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerden, belirlemenin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi yönünde görüş belirtenlerin oranı %30’dur. Üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla, ilköğretim 1-3. Sınıflarda belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtenlerin %52.7’si erkek, %42.9’u bayandır. Üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi yönünde görüş belirten bayan öğretmenlerin(%45.8)erkek öğretmenlere oranla(%30)daha fazla olmasının sebeplerinden biri, bayanların bu dönem ve yaştaki çocuklarla daha rahat ve yeterli iletişim kurabilmeleri ve bunlarla daha ilgili olabilmelerine bağlanabilir.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Tablo 33’deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %48.9’u üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla ilköğretim 1-3. Sınıflarında, %36.1’inin okul öncesi dönemde, %12.3’ünün ise ilköğretim 4 ve 5. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumuna göre, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin hangi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 33’te görüldüğü gibi, Eğitim Yüksek Okulu mezunlarının %60’ı, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının %50’si ve Eğitim Fakültesi mezunlarının %48.9’u üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla belirlenmesinin 1-3. Sınıflarda gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Aynı amaçla, belirlemenin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtenlerin %40’ı Eğitim Yüksek Okulu, %39.3’ü Fen-Edebiyat Fakültesi ve %37’sinin ise Eğitim Fakültesi mezunu olduğu gözlenmektedir. Üstün yeteneklileri özel eğitim amacıyla belirlemenin

1-3.Sınıflarda gerçekleştirilmesi gerektiği yönündeki görüşlerin ağırlık kazandığı görülmektedir. Böyle bir sonucun, tanılamamanın erken yaşlarda yapılması gerektiği yönünde kabul gören bilimsel verilere uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca, formâl eğitime başlama ile ancak öğrenme hızı, düzeyi, ilgi ve yeteneklerin kendini gösterebileceği kabul edilmektedir. Bu bilgi ve kabuller çerçevesinde öğretmen görüşlerinin erken tanılama ilkesine uygun olarak kendini gösterdiği görülmektedir.

Tablo 33

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 6	Okul Öncesi		İlköğretim 1-3. Sınıflarda		İlköğretim 4 ve 5. Sınıf.		İlköğretim 6-8. Sınıflarda		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.	2	40.0	3	60.0							5	1.1
Eğt. Fak	105	37.0	139	48.9	33	11.6	2	0.7	5	1.8	284	62.6
Fen-Edb. Fak.	22	39.3	28	50.0	5	8.9	1	1.8			56	12.3
Başka	35	32.1	52	47.7	18	16.5	2	1.8	2	1.8	109	24.0
Toplam	164	36.1	222	48.9	56	12.3	5	1.1	7	1.5	454	100

$X^2 = 17.88$ $SD = 12$ $P > 0.05$ Cevap vermeyenler: 2

Görev Yerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Tablo 34'teki bulgular görev yerine göre incelendiğinde, öğretmenlerin %48.9'u üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla ilköğretim 1-3. Sınıflarında, %36.1'inin okul öncesi dönemde, %12.3'ünün ise ilköğretim 4 ve 5. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 34

Görev Yerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 6	Okul Öncesi		İlköğretim 1-3. Sınıflarda		İlköğretim 4 Ve 5. Sınıf.		İlköğretim 6-8. Sınıflar		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Resmi	157	36.2	214	49.3	53	12.2	4	0.9	6	1.4	434	95.6
Özel	7	35.0	8	40.0	3	15.0	1	5.0	1	5.0	20	4.4
Toplam	164	36.1	222	48.9	56	12.3	5	1.1	7	1.5	454	100

$X^2 = 1.48$ $SD = 4$ $P > 0.05$ Cevap vermeyenler: 2

Öğretmenlerin görev yerine göre, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin hangi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin %49.3'ü, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin ise %40'ı üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla ilköğretimin 1-3. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı amaçla, üstün yeteneklileri belirlemenin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtenlerin %36.2'si resmi, %35'i özel okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Okutulan Sınıfa Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Tablo 35'teki bulgular okutulan sınıflara göre incelendiğinde, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin ilköğretimin 1-3. Sınıflarında gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtenlerin oranı %48.6'dır. Belirlemenin okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi yönünde görüş belirtenlerin oranı ise %36.4'tür.

Öğretmenlerin okuttukları sınıfa göre, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin hangi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 35

Okutulan Sınıfa Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 6	Okul Öncesi		İlköğretim 1-3. Sınıfl.		İlköğretim 4 Ve 5. Sınıf.		İlköğretim 6-8. Sınıfl.		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	37	39.8	44	47.3	7	7.5			5	5.4	93	20.6
2. Sınıf	45	42.5	49	46.2	10	9.4	1	0.9	1	0.9	106	23.5
3. Sınıf	34	30.0	62	56.4	11	10.0	2	1.8	1	0.9	110	24.4
4. Sınıf	24	32.9	31	42.5	18	24.7					73	16.2
5. Sınıf	24	34.8	33	47.8	10	14.5	2	2.9			69	15.3
Toplam	164	36.4	219	48.6	56	12.4	5	1.1	7	1.6	451	100

$X^2 = 18.69$ $SD = 16$ $P > 0.05$ Cevap vermeyenler: 5

Tablo 35 incelendiğinde, 3. Sınıfları okutan öğretmenlerin %56.4'ü üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla ilköğretimin 1-3. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. 2. Sınıfı okutan öğretmenlerin %42.5'i üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla okul öncesi dönemde belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşler

Tablo 36'daki bulgular, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre toplam olarak incelendiğinde, üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla 1-3. Sınıflarda belirlenmesi

gerektiği yönünde görüş belirtenlerin oranı %48.9'dur. Öğretmenlerin %36.1'i ise üstün yeteneklileri belirleme çalışmalarının okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 36

Mesleki Kıdemlerine Göre, Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitim Amacıyla Belirlenmesinin Hangi Dönemde Gerçekleştirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Görüş 6	Okul Öncesi		İlköğretim 1-3. Sınıflarda		İlköğr. 4 ve 5. Sınıfl.		İlköğr. 6-8. Sınıfl.		Başka		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	106	42.6	118	47.4	19	7.6	1	0.4	5	2.0	249	54.8
6-10 yıl	38	34.9	55	50.5	13	11.9	2	1.8	1	0.9	109	24.0
11-15 yıl	9	32.1	13	46.4	6	21.4					28	6.2
16+yıl	11	16.2	36	52.9	18	36.5	2	2.9	1	1.5	68	15.0
Toplam	164	36.1	222	48.9	56	12.3	5	1.1	7	1.5	454	100

$$X^2 = 12.86$$

$$SD = 12$$

$$P > 0.05$$

Cevap vermeyenler: 2

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre, üstün yetenekli çocukları özel eğitim amacıyla belirlemenin hangi dönemde gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 36'da görüldüğü gibi 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %52.9'u, üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla ilköğretim 1-3. Sınıflarında ve 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %42.6'sının okul öncesi dönemde belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşleri

Tablo 37'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin %53.9'u "az" ve %20'si ise "iyi" derecede, üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı konuda, eğitim formasyonu bilgisine hiç sahip olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %24.3'tür.

Tablo 37

Cinsiyete Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 7	Çok		İyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bayan	2	1.1	28	15.6	94	52.5	55	30.7	179	39.3
Erkek	6	2.2	63	22.7	152	54.9	56	20.2	277	60.7
Toplam	8	1.8	91	20.0	246	53.9	111	24.3	456	100

$$X^2 = 8.47 \quad SD = 3 \quad P > 0.05$$

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahip olduklarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Bayan öğretmenlerin %52.5'i üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip oldukları, %30.7'si ise "hiç" sahip olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerin %54.9'u üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az", %22.7'si ise "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin (%53.9 "az", %24.3 "hiç") üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine yeterince sahip olmadıkları görülmektedir. Üstün yetenekliler eğitiminde önemli bir unsur olan öğretmenlerin yeterliliklerinin yükseltilmesi, gerekli bilgi ve becerilerle donatılması üstün yetenekliler eğitiminde vazgeçilmez bir gereklilik arz etmektedir.

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Sınıf Öğretmenlerinin, Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşleri

Tablo 38 toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %53.9'u üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az", %20'si ise "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Belirtilen konuda, "hiç" bilgi sahibi olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %24.3' tür.

Tablo 38

Mezun Olunan Eğitim Kurumuna Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 7	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğt. Yük. Ok.			1	20.0	2	40.0	2	40.0	5	1.1
Eğt. Fak	7	2.5	61	21.4	165	57.9	52	18.2	285	62.5
Fen-Edb. Fak.			5	8.9	30	53.6	21	37.5	56	12.3
Başka	1	0.9	24	21.8	49	44.5	36	32.7	110	24.1
Toplam	8	1.8	91	20.0	246	53.9	111	24.3	456	100

$$X^2 = 11.29 \quad SD = 12$$

$$P > 0.05$$

Öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumuna göre, üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahip olduklarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 38'de görüldüğü gibi, Eğitim fakültesi mezunlarının %57.9'u üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az", %21.4'ü ise "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu konu hakkında hiç bilgi sahibi olmadıklarını belirten Eğitim Fakültesi mezunlarının oranı ise %18.2'dir. Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının %53.6'sı üstün yeteneklilere yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip oldukları, %37.5'i ise "hiç" sahip olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Eğitim Fakültesi mezunlarının üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik

eğitim formasyonu bilgisine diğer fakülte mezunlarına oranla daha fazla sahip olma sebeplerinden biri mezun oldukları fakülteye bağlanabilir.

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitime Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşleri

Görev yerine göre tablo 39'daki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %53.9'u üstün yeteneklilerin eğitime yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az", %20'si ise "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı konuda "hiç" bilgi sahibi olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %24.3'tür.

Tablo 39

Görev Yerine Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitime Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 7	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Resmi	7	1.6	84	19.3	236	54.1	109	25.0	436	95.6
Özel	1	5.0	7	35.0	10	50.0	2	10.0	20	4.4
Toplam	8	1.8	91	20.0	246	53.9	111	24.3	456	100

$$X^2 = 9.68$$

$$SD = 4$$

$$P > 0.05$$

Öğretmenlerin görev yerlerine göre, üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahip olduklarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur. Başka bir ifade ile görev yerinin öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 39'daki bulgular incelendiğinde resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin %54.1'i, özel okullarda görev yapanların ise %50'si üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip olduklarını belirtmektedir. Buna karşın aynı konuda özel okullarda görevli öğretmenlerin %35'i, resmi okullarda ise %19.3'ü üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik formasyon bilgisine "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı konuda "hiç" bilgi sahibi

olmadıklarını belirtenlerin %25'i resmi, %10'u ise özel okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Tablo 39'daki bulgular incelendiğinde, özel okullarda görevli öğretmenlerin, resmi okullarda görevli öğretmenlere oranla üstün yeteneklilere yönelik eğitim formasyonu bilgisine daha fazla sahip oldukları anlaşılmaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında, özel okul öğretmenlerinin seçilerek alınması ve süreç içerisinde hizmet-içi eğitim etkinlikleri ve olumlu eğitsel şartların elverişliliği çerçevesinde kendilerini gereken alanlarda daha yetkin hale getirme çabalarının önemli rol oynadığı belirtilebilir.

Okutulan Sınıflara Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşleri

Tablo 40'daki bulgular öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre incelendiğinde, öğretmenlerin %53.6'sı üstün yeteneklilere yönelik özel eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %24.5'i ise üstün yeteneklilere yönelik özel eğitim formasyonu bilgisine "hiç" sahip olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 40

Okutulan Sınıflara Göre, Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimine Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 7	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	1	1.1	11	11.8	56	60.2	25	26.9	93	20.5
2. Sınıf	4	3.8	23	21.7	54	50.9	25	23.6	106	23.4
3. Sınıf	2	1.8	19	17.3	62	56.4	27	24.5	110	24.3
4. Sınıf			17	23.3	42	57.5	14	19.2	73	16.1
5. Sınıf	1	1.4	21	29.6	29	40.8	20	28.2	71	15.7
Toplam	8	1.8	91	20.1	243	53.6	111	24.5	453	100

$X^2 = 22.29$ SD = 16

P > 0.05

Cevap vermeyenler: 3

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre, üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahip olduklarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 40'ta görüldüğü gibi 1. Sınıf öğretmenlerinin %60.2'si ve 5. Sınıf öğretmenlerinin %40.8'i üstün yeteneklilere yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitime Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip olduklarına İlişkin Görüşleri

Tablo 41'deki bulgular toplam olarak incelendiğinde, öğretmenlerin %53.9'u üstün yeteneklilere yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az", %20'si ise "iyi" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Aynı konuda "hiç" bilgi sahibi olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %24.3'tür.

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre, üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahip olduklarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 41

Mesleki Kıdemlerine Göre, Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitime Yönelik Eğitim Formasyonu Bilgisine Ne Derecede Sahip olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüş 7	Çok		iyi		Az		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 yıl	2	0.8	42	16.8	140	56.0	66	26.4	250	54.8
6-10 yıl	3	2.7	20	18.2	61	55.5	26	23.6	110	24.1
11-15 yıl	1	3.6	6	21.4	15	53.6	6	21.4	28	6.1
16+yıl	2	2.9	23	33.8	30	44.1	13	19.1	68	14.9
Toplam	8	1.8	91	20.0	246	53.9	111	24.3	456	100

$$X^2 = 24.99 \quad SD = 12$$

$$P > 0.05$$

Tablo 41’de görüldüğü gibi, 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler, %33.8 oranında üstün yeteneklilere yönelik eğitim formasyonu bilgisine “iyi” derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden aynı konudaki görüşlerini “iyi” olarak belirtenlerin oranı ise %16.8’dir. 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine sahip olma oranının daha yüksek (%33.8) çıkmasının nedenlerinden biri, eğitim-öğretim sürecindeki hizmet süreleriyle ilgili olabilir. Bu seçeneğe giren öğretmenlerin, diğer seçenekteki öğretmenlere oranla daha tecrübeli oldukları göz önüne alınırsa böyle bir sonucun çıkması beklenebilir.

3.3. ÖĞRETMENLERİN, İLKÖĞRETİM OKULLARININ, ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNE ELVERİŞLİLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

İkinci alt problem; “öğretmenlerin cinsiyetlerine, mezun oldukları eğitim kurumuna, görev yerine, okuttukları sınıfa ve mesleki kıdemlerine göre; Türk Eğitim Sistemi’nin bir alt sistemi olarak ilköğretim okullarının, üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri nasıldır ?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt problem, öncelikle öğretmenlerin cinsiyetlerine göre analiz edilmiştir.

Cinsiyetlerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Tablo 42 incelendiğinde, cinsiyetlere göre öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin 1.93 ile 1.96 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan ($P>0.05$) anlamlı değildir. Ortalamalar incelendiğinde, bayan öğretmenler ile erkek öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyine ilişkin görüşlerinin birbirine oldukça yakın (1.93-1.96) olduğu görülmektedir. Bu açıdan hem bayan hem de erkek öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin “katılmıyorum”

düzeyinde olduğu tablo 42'deki bulgulardan anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile öğretmenler, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişli olduğu görüşüne katılmamaktadırlar.

Tablo 42

Cinsiyetlerine Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	Önem Denetimi
Bayan	179	1.93	0.50	P>0.05
Erkek	277	1.96	0.52	

t = 0.69 SD = 454

Mezuniyete Göre Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Tablo 43

Öğretmenlerin, Mezun Oldukları Kurumlara Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Mezuniyet	N	X	SS
Eğt. Yük. Ok.	5	2.18	0.52
Eğt. Fak.	285	1.94	0.52
Fen-Edb. Fak.	56	1.88	0.49
Başka	110	2.01	0.51
Toplam	456	1.95	0.51

Tablo 43'de görüldüğü gibi öğretmenlerin mezun oldukları eğitim kurumlarına göre ortalama puanları 1.88 ile 2.18 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri incelendiğinde, Eğitim Yüksek Okulu ile mezuniyet seçeneğini "Başka" olarak

ışaretleyen öğretmenlerin ortalama puanlarının en yüksek (2.18-2.01) olduğu gözlenmektedir. Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının ortalamasının 1,88 ve Eğitim Fakültesinden mezun öğretmenlerin görüşlerinin ortalamasının 1.94 olduğu gözlenmektedir.

Öğretmen görüşlerinin ortalaması incelendiğinde, belirtilen görüşlerin “katılmıyorum” yönünde olduğu görülmektedir. Buna göre, mesleki kıdemleri açısından öğretmenler, farklılaşan ortalamalarla, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişli olduğuna katılmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Ortalamalar arasında görülen farkın anlamlı olup olmadığı belirlemek için varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizlere ilişkin sonuçlar tablo 44’te sunulmuştur.

Tablo 44
Mezuniyete Göre Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması
Gruplar arası	3	0.93	0.31
Grup içi	452	120.55	0.26
Toplam	455	121.48	-

F= 1.17

P > 0.05

Tablo 44 incelendiğinde, mezun oldukları eğitim kurumuna göre, öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyine ilişkin görüşleri arasında gözlenen farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Görev Yerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Tablo 45 incelendiğinde, öğretmenlerin ortalama puanlarının 1.94 ile 2.13 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalamalar arasında gözlenen farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. Ancak, öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri görev yeri açısından incelendiğinde, özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamalarının (2.13) daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Böyle bir sonucun temel nedenleri, özel okulların sınıf mevcudu, fiziki

ve sosyal imkanlarının daha iyi olması, aile desteği ve ilgisinin eğitim sürecine katkısı vb. şartların bireysel kabiliyetlerin gelişimine daha elverişli olması gibi sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Esasında resmi ve özel okul imkanları göz önünde bulundurulduğunda özel okullarda görev yapan öğretmen görüşlerinin ortalamasının daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 45

Öğretmenlerin Görev Yerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Görev yeri	N	X	SS	Önem Denetimi
Resmi okul	436	1.94	0.51	p>0.05
Özel okul	20	2.13	0.48	

t = 1.58 SD = 454

Hem özel hem de resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının (2.13-1.94) "katılmıyorum" düzeyinde olduğu tablo 45'teki bulgulardan anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla, öğretmenler ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişli olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Okutulan Sınıfa Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Tablo 46 incelendiğinde, öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre ortalama puanlarının 1.87 ile 2.03 arasında değiştiği görülmektedir. Öğretmenlerin, okuttukları sınıflara göre, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde 4. Sınıfı okutan öğretmenlerin görüşlerinin 2.03, 2. Sınıfı okutan öğretmenlerin 1.99, 3. Sınıfı okutan öğretmenlerin 1.97, 1. sınıfı okutanların 1.88 ve 5. Sınıfı okutan öğretmenlerin ortalamalarının ise 1.87 olduğu görülmektedir.

Tablo 46

Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflara Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi ile ilgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Okutulan Sınıf	N	X	SS
1. Sınıf	93	1.88	0.56
2. Sınıf	106	1.99	0.50
3. Sınıf	110	1.97	0.52
4. Sınıf	73	2.03	0.53
5. Sınıf	71	1.87	0.44
Toplam	453	1.95	0.51

Tablo 46 incelendiğinde, öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre ortalamalarının (1.95) “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında farklılıklar vardır. Ortalamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları tablo 47’de sunulmuştur.

Tablo 47

Okutulan Sınıflara Göre Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması
Gruplar arası	4	1.54	0.38
Grup içi	448	119.90	0.26
Toplam	452	121.44	

F= 1.43

P > 0.05

Tablo 47 incelendiğinde, okuttukları sınıflara göre öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında gözlenen farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Mesleki Kıdeme Göre, Öğretmenlerin İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Tablo 48 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ortalama puanlarının 1.90 ile 2.06 arasında değiştiği görülmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları incelendiğinde, mesleki kıdemi 16+ yıl olan öğretmenlerin 2.06, 1-5 yıl olanların 1.94 ve 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ortalamasının 1.90 olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre en yüksek ortalama (2.06) 16+ yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere, en düşük ortalama ise (1.90) 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere aittir.

Tablo 48

Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Mesleki Kıdem	N	X	SS
1-5 yıl	250	1.94	0.50
6-10 yıl	110	1.90	0.56
11-15 yıl	28	1.95	0.54
16+ yıl	68	2.06	0.44
Toplam	456	1.95	0.51

Tablo 48 incelendiğinde, mesleki kıdemlerine göre öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişli olmadığı yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında farklılıklar vardır. Ortalamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla, varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları tablo 49'da sunulmuştur.

Tablo 49

Mesleki Kıdeme Göre Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması
Gruplar arası	3	1.13	0.37
Grup içi	452	120.35	0.26
Toplam	455	121.48	

F= 1.41 P>0.05

Tablo 49 incelendiğinde, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı gözlenmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖZET

Eğitim; en genel anlamıyla toplumları geleceğe hazırlama, arzu edilen düzeye ulaştırma çabalarının ifadesidir. Günümüzde her toplum geleceğe güvenle bakabilmek, bireylerine nitelikli bir yaşam standardı kazandırmak ve devlet olarak dünya sistemi içerisinde hedeflediği seviyeye erişebilmek için eğitim çabalarını sürekli olarak daha nitelikli bir hale getirmek zorundadır.

Şüphesiz ki toplumların kalkınmasının, muasır medeniyet seviyesine ulaşabilmesinin yolu, nitelikli ve etkili bir eğitimden geçmektedir. Nitelikli ve etkili bir eğitimi sağlayabilmenin ve eğitim süreci sonucunda yetişen bireylerin işlevsel bir hâl olarak toplumsal hayata katkıda bulunabilmesinin derecesi, söz konusu bireylerin kabiliyetleri doğrultusunda yeterli ve etkili düzeyde ne kadar yetiştirilebildiği ile doğrudan ilgilidir. Bu durumu, birey ve toplumun lehine çevirebilmek ve eğitimden arzu edilen sonucu elde edebilmek için potansiyel bir güç ifade eden bireysel kabiliyetlerin gelişimine olabildiğince uygun bir ortamın sağlanabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, eğitim süreçleri ortalama yetenek düzeyini göz önünde bulundurduğu kadar üstün yeteneğe sahip bireyleri de dikkate almak durumundadır. Bu bireylerin yeteneklerini ortaya çıkaracak ve bu yönde etkili ve yeterli bir eğitim verebilecek eğitim sistemi, topluma bir ürün olarak sunduğu kabiliyetler vasıtasıyla arzu edilen gelişimi sağlamada ve hedeflere ulaşmada hiç de zorluk çekmeyecektir.

Bu açıdan, eğitimi önemseyen ve her bireyi bir değer olarak kabul ederek yeteneklerini en son sınıra kadar geliştirmesini eğitimde imkan ve fırsat eşitliğini sağlamanın ön şartı olarak kabul eden ülkelerde genel eğitimin dışında bir üstün yetenekliler eğitimi vazgeçilmez bir alan oluşturmaktadır.

Üstün yetenekli bireylerin, eğitim sistemleri içerisinde göz önünde bulundurulması yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini sağlayabilmenin ön koşulu; konuyu en ince ayrıntılarına kadar, kuramsal boyutu ve dünyadaki uygulamalarla incelemek ve varolan eğitim sistemini bu amaçla eleştirel bir yaklaşımla ele almak, uygun fiziki ortam, araç-gereç, sınıf mevcutları, yetiştirilecek insan gücü ve bu

bireylerin belirlenmesinde kullanılacak, toplumsal yapımıza uyarlanmış gerekli test ve anketleri sağlamaktır.

Bu amaçla öncelikle yapılması gereken, zorunlu eğitimin ilk yıllarına dönük inceleme, düzenleme ve belirleme çalışmalarıdır. Bu aşamanın öncelikle ve oldukça önemli bir basamak oluşturmasından dolayı bu araştırmada öğretmenlerin; ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin ilköğretim okullarının üstün yetenekli bireylerin eğitimine ne derecede elverişli olduğu yönündeki görüşlerinin belirlenmesidir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Öğretmenlerin cinsiyetlerine, mezun oldukları eğitim kurumlarına, okuttukları sınıflara, görev yerine ve mesleki kıdemlerine göre,

1. Öğretmenlerin, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli çocuklara sağlanan eğitim olanaklarına ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin, İlköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri nasıldır?

Araştırmanın evrenini, Batman il merkezindeki 35 ilköğretim okulunda çalışan 1101 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; Batman il merkezindeki 25 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Örnekleme alınan ilköğretim okullarında toplam 635 öğretmene veri toplama aracı uygulanmıştır. Uygulanan veri toplama araçlarından 456'sının yönergeye uygun olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından uzman görüşlerinden de yararlanılarak geliştirilmiştir. Veri toplama aracı, araştırmacı tarafından örnekleme giren öğretmenlere uygulanmıştır. Üç bölümden oluşan veri toplama aracının birinci bölümünde; öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler, ikinci bölümde; öğretmenlerin Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli çocuklara sağlanan eğitim olanaklarına ilişkin olarak görüşlerini yansıtacak 7 soru, üçüncü bölümde ise, Türk Eğitim Sistemi'nin bir alt sistemi olarak ilköğretim okullarının, üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili öğretmen görüşlerini belirleyecek 16 ifade yer almaktadır.

TARTIŞMA

Tarihsel süreç içerisinde, tüm toplumlarda eğitimin değişmez temel işlevi; bireyleri ve dolayısıyla toplumu, arzu edilen maddi ve manevi üstün değerlerle donatmak ve geleceğe hazırlamak olmuştur. Bu temel amaçlar etrafında kitlesel bir hedef kazanan eğitimde benimsenen çağdaş anlayış, her bireyin yeteneklerini geliştirebileceği bir yaklaşım çerçevesinde şekillenmektedir. Eğitim ortam ve süreçleri, farklı yeteneklerin gelişimine imkan sağlayarak bireyin kendisini tanıması ve yetenekleri doğrultusunda kendisini geliştirebilmesini esas alan bir felsefi yaklaşımla sürekli olarak yenilenmek durumunda olmuştur.

Bu araştırmada; ilköğretim okullarında üstün yeteneklilerin eğitime yer verilme durumuna ilişkin olarak öğretmenlerin %60'a yakını "hiç" yer verilmediği, yani süreç içerisinde üstün yetenekli bireylerin göz ardı edildiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Daha genel olarak, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin olarak yöneltilen soruya verilen görüşlerin %96.9'u olanakların yetersiz olduğu yönündedir. Bu açıdan, genel olarak hem Türk Eğitim Sistemi içerisinde hem de ilköğretimde, üstün yetenekli bireylerin göz ardı edildiği, gelişimlerine olanak sağlayacak imkan ve ortamlardan mahrum oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür.

İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin %85.1'i, sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik olarak özel, geliştirici ve destekleyici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Sistem içerisinde göz ardı edilen bu gurubun uygulama süreci içerisinde de gerekli özel imkan ve ortama kavuşamayacağı beklenen bir sonuçtur. Üstün yetenekli bireylere yönelik olarak sınıf ortamında özel ilgi ve destekleyici bir çalışma yapılamamasının nedenlerine ilişkin olarak da öğretmenlerin %43'e yakını "kalabalık" sınıflar, %40.3'ü ise "üstün yetenekliler eğitime programda yer verilmeyişi" yönünde görüş belirtmiştir. Özellikle sınıf mevcutlarının standartların oldukça üstünde olması ve ortalama yetenek düzeyi göz önünde bulundurularak düzenlenmiş, temelde sözel ve matematiksel yetenek alanlarına hitap eden kalıplaşmış eğitim programları, öğretmenlerin sisteme rağmen sınıf içinde destekleyici bir çalışma yapmalarına engel teşkil etmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak eğitim modellerine ilişkin olarak öğretmenlerin %56,5'i "özel sınıf" ve %27'ye yakını "özel okul" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Ülkemizde de üstün yetenekli bireylere yönelik olarak kısa süreli de olsa uygulanan "özel sınıf" modeli, hem ekonomik hem de üstün yetenekli bireyleri farklı düzeydeki akranlarından ayırmadan, aynı sosyal çevrede, yabancılaşmalarına elvermeden gelişimlerini sağlayabilmesi yönünden avantajlı bir model olarak görülmektedir.

Üstün yetenekli bireylerin özel eğitim amacıyla hangi dönemde seçilmesi gerektiği yönünde yöneltilen soruya sınıf öğretmenlerinin %50'ye yakını, ilköğretimin 1-3. sınıflarında bu tür özelliklere sahip bireylerin belirlenmesi ve özel eğitim uygulamalarıyla gelişimlerinin sağlanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Üstün yetenekliler eğitiminde bir ilke olarak benimsenen erken tanılama görüşü ile uyumlu olan bu görüşle, öğretmenlerin erken tanılamamanın üstün yeteneğin gelişiminde önemini kavradıkları sonucuna ulaşmak mümkündür.

İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri olarak, üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik bilgiye ne derece sahip olduklarıyla ilgili soruya öğretmenlerin %54'e yakını "az" derecede şeklinde cevap vermiştir. Bu görüş çerçevesinde, sınıf öğretmenlerin üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik bilgiye yeterince sahip olmadıkları söylenebilir. Üstün yetenekliler eğitiminde oldukça önemli bir işleve sahip olan "öğretmen" unsuru, söz konusu guruba yönelik yapılacak her türlü çalışmada ihmal edilmemesi gereken bir öneme sahiptir. O halde, üstün yetenekliler eğitimine yönelik olarak yapılacak genel çalışmalar içerisinde özel bir yere sahip öğretmenlerin, hizmet öncesi ve hizmet-içi yeterli, nitelikli bir eğitimden geçmeleri, çalışmalarda başarıya ulaşmak için bir zorunluluk arz etmektedir.

İkinci alt problem olan ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili öğretmen görüşlerinin ortalaması 1.62 ile 2.36 arasında değişmektedir. Değişkenler bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermeyen görüşlere göre; sınıf öğretmenlerinin ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitimine elverişli olduğuna katılmadıkları görülmektedir.

SONUÇLAR

Öğretmenlerin, İlköğretim Düzeyinde Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin %59.2'sine göre, ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine "hiç" yer verilmemektedir. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine yer verilme durumuna ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır(Tablo7-11).
2. Öğretmenlerin %96.9'u, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan eğitim olanaklarının yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan eğitim olanaklarının yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır(Tablo12-16).
3. Öğretmenlerin %85.1'i sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak özel, destekleyici ve geliştirici bir çalışma yapamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik özel birtakım çalışmalar yaptıklarını belirtenlerin oranı ise %14.9'dur. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; sınıflarında üstün yetenekli olduklarına inandıkları öğrencilere yönelik özel bir çalışma yapabilme durumlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır(Tablo17-21).
4. Üstün yeteneklilere yönelik olarak sınıf ortamında özel bir çalışma yapılamamasının sebeplerine ilişkin olarak öğretmenlerin %42.9'u "kalabalık sınıflar", %40.3'ü ise "üstün yeteneklilerin eğitimine programda yer verilmeyişi" yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre, sınıflarındaki üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamalarının nedenlerine ilişkin görüşleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir(Tablo22-26).

5. Öğretmenlerin %56.5'i ilköğretim düzeyinde üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerinden "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin %26.7'si ise "özel okul" modelinin üstün yeteneklilere yönelik eğitimde uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri ve okutulan sınıflara göre; ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir. Mesleki kıdemlerine göre, öğretmenlerin ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Bu konuda 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin %50.5'i, 16+yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ise %64.2'si ilköğretim düzeyinde, üstün yeteneklilere yönelik olarak önerilen eğitim modellerine ilişkin olarak "özel sınıf" uygulaması yönünde görüş belirtmişlerdir(Tablo27-31).
6. Öğretmenlerin %48.9'u, üstün yeteneklilerin özel eğitim amacıyla ilköğretimin 1-3. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğretmenlerin %52.7'si ve bayan öğretmenlerin %42.9'u üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla ilköğretimin 1-3. Sınıflarında belirlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir(Tablo32-36).
7. Öğretmenlerin %53.9'u üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine "az" derecede sahip oldukları yönünde görüş belirtmiştir. Cinsiyet, mezun olunan eğitim kurumu, görev yeri, okutulan sınıf ve mesleki kıdemlerine göre; öğretmenlerin bu konudaki görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır(Tablo37-41).

Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları 1.93 ile 1.96 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli

çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir(Tablo42).

2. Mezun olunan eğitim kurumuna göre; ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları 1.88 ile 2.18 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Mezun oldukları eğitim kurumuna göre, öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında tespit edilen farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı gözlenmiştir(Tablo43).
3. Görev yerine göre; öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları 1.94 ile 2.13 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin görev yerine göre, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Görev yerine göre öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında gözlenen farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı gözlenmiştir(Tablo45).
4. Okutulan sınıfa göre; öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları 1.87 ile 2.03 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Okutulan sınıfa göre öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir(Tablo46).

5. Mesleki kıdemlerine göre; öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalama puanları 1.90 ile 2.06 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin ortalamasının “katılmıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Mesleki kıdemlerine göre; öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşleri arasında gözlenen farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı gözlenmiştir(Tablo48).

ÖNERİLER

Öğretmenlerin, ilköğretim okullarının üstün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi konulu çalışmanın sonucunda uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik olarak geliştirilen bazı öneriler şunlardır:

Uygulayıcılara Öneriler :

1. Üstün yeteneklilerin belirlenmesi ve özel eğitim imkanlarından faydalanması olabildiğince erken yaşlarda ve bilimsel yöntemlerle gerçekleştirilmelidir.
2. Eğitim programları, zenginleştirme esaslarına uygun olarak farklı yeteneklerin gelişimine ve özgünlüğünü korumasına imkan sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
3. Yetenekleri tanıyarak, gelişimlerini sağlayabilmenin önemli etkenlerinden biri de sınıf mevcutlarıdır. Bu açıdan, sınıf mevcutları bireysel yetenek ve farklılıkları olumlu yönde geliştirebilecek şekilde standartlara uygun hale getirilmelidir.
4. Üstün yeteneklileri olabildiğince erken yaşlarda ve etkili yöntemlerle tanılamaya yönelik ölçme araç-gereç ve testleri yeterli derece ve nitelikte sağlanmalıdır. Söz konusu testler günümüz koşullarına ve toplumsal kültüre uygun şekilde düzenlenerek geliştirilmelidir.
5. Üstün yeteneklilerin belirlenmesi ve eğitimlerinde kullanılacak materyalleri (test, anket vb. ölçme araç-gereçleri) etkili olarak kullanabilecek uzman kadronun sağlanması gerekmektedir.
6. Öğretmen adaylarına lisans döneminde ve öğretmenlere hizmet-içi eğitim yoluyla üstün yetenekliler ve eğitimleri konusunda yeterli formasyon kazandırılmalıdır.
7. Yetiştirilen üstün yetenekli bireylere en etkili ve kısa sürede istihdam alanları sağlanmalı ve toplumsal kalkınmayı sağlamada rol üstlenmelerine imkan tanınmalıdır.

Araştırmacılara Öneriler :

1. Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilere dönük olarak ne tür eğitsel imkan ve ortamlar sağlanabilir?
2. Üstün yetenekliler eğitiminde uygulanabilecek en etkili ve verimli eğitim modelleri hangileridir?
3. İlköğretim okullarında uygulanan eğitim programları yeteneklerin gelişimine ne derecede imkan sağlamaktadır?
4. İlköğretim okullarında üstün yeteneğe dayalı olarak öğrencilerin yönlendirilmesi ile ilgili ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
5. Üstün yeteneklilerin belirlenmesi ve eğitimine dönük olarak öğretmenlere hizmet-içi eğitim yoluyla ne tür programlar uygulanabilir?

DİPNOTLAR

- ¹ Bilhan, Saffet. (1996) *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s.11.
Akgündüz, Hasan. (1998) *Eğitim Sorunlarına Tarihsel Bakış Yöntemi*. Diyarbakır: Zafer Matbaası. s.7.
- ² Varış, Fatma ve ark. (1998) *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Alkım Yayınları, S.1.
- ³ Tozlu, Necmettin. (1992) *Eğitime Giriş "Ders Notları"*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Matbaası, s.1.
- ⁴ Bolay, S. Hayri, Mümtazer Türköne, Öner Kabasakal. (1996) *Türk Eğitim Sistemi: Alternatif Perspektif*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s.187.
- ⁵ Varış ve diğerleri.: a.g.e., 1998, s.127.
- ⁶ Bursalıoğlu, Ziya. (1967) *Eğitim İdaresi*. Ankara: Kalaba Yayınevi. s.69.
- ⁷ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy. (1981) *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. S.199.
- ⁸ Bilhan, Saffet.: a.g.e., 1996, s.248.
- ⁹ MEB. (1991) *I. Özel Eğitim Komisyonu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 13-15 Mayıs. s.224.
- ¹⁰ Gander, Mary J. Harry W. Gardiner. (1995) *Çocuk Ergen Gelişimi*, Çev. Ali Dönmez ve ark. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- ¹¹ Akyüz, Hüseyin. (1992) *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ¹² MEB.a.g.e.,1991. S.224.; Bilgiseven, Amiran Kurtkan. (1992) *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası. s.137,138.
- ¹³ Aydın, Selim. (1994) *Eğitime Farklı Bir Bakış*. İzmir: T.Ö.V. Yayınları. S.119.
- ¹⁴ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, s.199.
- ¹⁵ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek. (1997) *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları. s.139-140.
- ¹⁶ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S.138.
- ¹⁷ Erdoğan, İrfan. (1998) *Çağdaş Eğitim Sistemleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık. s. 60-61.
- ¹⁸ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. s.138.
- ¹⁹ Akkutay, Ülker. (1984) *Enderun Mektebi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları. s.157,158.
- ²⁰ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. s. 139.
- ²¹ Ataman, Ayşegül. (2000) "Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekalı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir" *Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-14 Nisan, s. 138,139.
- ²² Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. s. 138,139.
- ²³ MEB.a.g.e.,1991. s. 237; MEB. (1993) *Kalkınma Planlarında Eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. s. 192,193.
- ²⁴ MEB.a.g.e.,1991. s. 237; Ersoy, Özlem. Neslihan Avcı. (2000) *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri "Özel Eğitim."* İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık. s.142.
- ²⁵ Ataman, Ayşegül. (1984) "Ankara İli Resmi Şehir İlkokullarındaki Üstün yetenekli Çocukların Fiziksel Gelişim Özelliklerinin Değerlendirilmesi."(Yayımlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 3.
- ²⁶ Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. s.140.
- ²⁷ Çatalbaş, Arzu Somay: a.g.e., 1998. s.45.
- ²⁸ Çatalbaş, Arzu Somay: a.g.e., 1998. s.45.
- ²⁹ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.:a.g.e., 2001.s. 262.
- ³⁰ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.:a.g.e., 2001.s. 138.

- ³¹ Dağlıoğlu, H. Elif. (1995) “İlkokul 2-5. Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasından Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi.” Ankara: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.11.
- ³² MEB.a.g.e.,1991. s.225)
- ³³ MEB. (2000) **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. s.11.
- ³⁴ Karasar, Niyazi.: a.g.e., 1998, s.79.
- ³⁵ Kaptan, Saim.: a.g.e., 1991, s.59.
- ³⁶ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997.s.79.; Dağlıoğlu, H.Elif.: a.g.e., 1995, s.11.
- ³⁷ Lauster, Peter. (1978) *Yetenek Ölçümü*. (Çev. Fatma S. Aksoy) İstanbul: Evrim Bilimsel Eğitim Araçları A.Ş. s.8.
- ³⁸ Özöğlü, Ç.Süleyman. (1976) “Üstün Yetenekli Öğrencileri Araştırmaya Yönelme Ve Psikolojik Danışmanlık Sorunları.” Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8. s.115.
- ³⁹ Özöğlü, Ç.Süleyman: a.g.e., 1976. S. 116; Civelek, Ali Hikmet. (1985) “Üstün Yetenekliliğin Tespitinde Bir Durum Araştırması”. Ankara: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi). s.2.
- ⁴⁰ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley. (2000) **Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi**. (Çev. İsmail Ersevimi) İstanbul: Özgür Yayınları. s.41; Özöğlü, Ç.Süleyman: a.g.e., 1976. s. 117.
- ⁴¹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. s.129; Ersoy ve Avcı.: a.g.e.,2000, s.128.
- ⁴² Dutoğlu, Durdane (1967). “Zeka ve Geri Zekalılık Nedir?” Ankara: *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayını*, sayı: 4, s. 8,9.
- ⁴³ Baymur, Feriha. (1978) *Genel Psikoloji*. İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi. s.231.
- ⁴⁴ Dağ, İhsan. (1995) “Zekayı Ölçmek”, *Bilim ve Teknik*, sayı: 333, ss. 52.
- ⁴⁵ Dağ, İhsan.: a.g.e., 1995, s.52; Şenel, Alaaddin. (1995) “Zekayı Yargılamak”, *Bilim ve Teknik*, sayı: 333, s. 54.
- ⁴⁶ Örs, Kuyas. (1995) “Eski İçeriğe Yeni Görünüm: Zeka, Kalıtım, Toplum”, *Bilim ve Teknik*, sayı: 333, s.51
- ⁴⁷ Örs, Kuyas.: a.g.e.,1995, s. 52.
- ⁴⁸ Şemin, Refia. (1978) “Zekanın Değerlendirilmesi: Binet Stanford Testlerinin İstanbul Çocuklarına Standardizasyonu” İstanbul: Çeltüt Matbaası. s.1-4.
- ⁴⁹ Dutoğlu , Durdane.: a.g.e.,1967, s. 9.
- ⁵⁰ Dağ, İhsan.: a.g.e., 1995, s.53.
- ⁵¹ Toker, Fethi ve ark. (1968) **Zeka Kuramları**. Ankara: MEB. Talim ve Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu. s.58-65.
- ⁵² Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.223; Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s.38,39.
- ⁵³ Dutoğlu , Durdane.: a.g.e.,1967, s. 9; Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s. 37-65.
- ⁵⁴ Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s. 64; Cansever, Gökçe. (1963) **Psikolojik Testler**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. s.91.
- ⁵⁵ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.231; Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s. 64.
- ⁵⁶ Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s.65.
- ⁵⁷ Yörükoğlu, Atalay. (1994) **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Özgür Yayınları. s.105.
- ⁵⁸ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.233.
- ⁵⁹ Oral, Behçet.: (2001) “Branşlarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Zekâ Alanlarının İncelenmesi” *Eğitim Ve Bilim*: Cilt: 26, Sayı: 122, s.19
- ⁶⁰ <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>.

- ⁶¹ Demirel, Özcan. (1999). *Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık; Oral, Behçet.: a.g.e., 2001.s. 19.
- ⁶² <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>
- ⁶³ Oral, Behçet.: a.g.e., 2001.s. 20-21; http://omerweb.netfirms.com/new-page_8.htm
<http://www.fortunecity.com/millennium/sunnyside/419/cokluzeka.html>
- ⁶⁴ <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>
- ⁶⁵ <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>; Oral, Behçet.: a.g.e., 2001.s. 27
- ⁶⁶ <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>;
<http://www.fortunecity.com/millennium/sunnyside/419/cokluzeka.html>
- ⁶⁷ Oral, Behçet.: a.g.e., 2001.s. 28; <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>
- ⁶⁸ <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>
<http://www.fortunecity.com/millennium/sunnyside/419/cokluzeka.html>
- ⁶⁹ Dağ, İhsan.: a.g.e., 1995, s.53.
- ⁷⁰ Özışık, Zeliha. (1968) “Çocukların Zeka Gelişiminde Zenginleştirilmiş Çevrenin Etkileri”, *Okul Öncesi Eğitim Dergisi*, Sayı: 4, s.6.
- ⁷¹ Lauster, Peter.: a.g.e.,1978, s.9.
- ⁷² Özışık, Zeliha.: a.g.e., 1968, s.6-8.
- ⁷³ Dağlıoğlu, H.Elif.: a.g.e., 1995, s.4.
- ⁷⁴ Anonymous. (2001) “Tosun Doğan Zeki Olur”, *Milliyet*, 11 Ağustos 2001, s. 3.
- ⁷⁵ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.234.
- ⁷⁶ Lauster, Peter.: a.g.e.,1978, s.10.
- ⁷⁷ Toker, Fethi ve ark.: a.g.e. 1968, s.87.
- ⁷⁸ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s. 237.
- ⁷⁹ Aydın, Selim.: a.g.e., 1994, s.142.
- ⁸⁰ Dutoğlu , Durdane.: a.g.e.,1967, s. 13.
- ⁸¹ Aydın, Selim.: a.g.e., 1994, s.142.
- ⁸² Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.239; Dutoğlu , Durdane.: a.g.e.,1967, s.14; Witty, Paul. (1963) *Üstün Zekalı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?* Çev. İbrahim Özgentaş. Ankara: Güzel Sanatlar Basımevi. s.11.
- ⁸³ Dutoğlu , Durdane.: a.g.e.,1967, s.14
- ⁸⁴ Örs, Kuyas.: a.g.e.,1995, s.54.
- ⁸⁵ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s. 243.
- ⁸⁶ Yeşilova, Habibe. (1997) *“Üstün Yeteneklilik ve Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi”*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.25.
- ⁸⁷ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet sever. (1991) *Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Ön Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. s.8.
- ⁸⁸ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 2000, s.253; 1982: Ataman, Ayşegül. (1982) “Üstün Zekalı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?” *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: cilt 15, Sayı 1. s.337.
- ⁸⁹ Civelek, A.Hikmet.: a.g.e., 1985, s.2.
- ⁹⁰ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 1982, s.337; 2000: a.g.e., s.253-254; Özer 1997: Özer, Zuhul. (1997) “Toplumun Küçük Prensleri: Özel Yetenekli Çocuklar”, *Bilim Teknik*, Sayı: 351, s.74.
- ⁹¹ Çağlar, Doğan (1991) “Üstün Zekalı Çocukların Eğitim Modelleri” *İzmir I. Eğitim Kongresi, Bildiriler*. İzmir: 25-27 Kasım. s.169; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet sever.: a.g.e., 1991, s.9.
- ⁹² Patton, R.James, Joseph M. Blackbourn, Kathleen Fad. (1996) “Giftedncs”, *Exceptional Individuals In Focus Edition*, prentice Hall, Fnc., pp.215-235.

- ⁹³ Enç, Mithat (1972) "Eğitimde Önder Yctiştirme Sorunu", Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, s.76; Çağlar, Doğan.: a.g.e., 1991, s.169.
- ⁹⁴ Baymur, Feriha.: a.g.e., 1978, s.246.
- ⁹⁵ Çağlar Doğan.: a.g.e., 1991, s.169,170.
- ⁹⁶ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.24.
- ⁹⁷ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S. 130,131; a.g.e.1991, s.10; Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.24,25.
- ⁹⁸ Ataman, Ayşegül. (1989) "Üstün Yetenekli Çocuklara Uygulanması Gereken Özel Eğitim Tedbirlerine Yönelik Bir Proje Teklifi." Ankara: Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Cilt 5, Sayı 1. S.117.
- ⁹⁹ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.25.
- ¹⁰⁰ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S.130.
- ¹⁰¹ Saldıroğlu, Hayrunnisa. Mehmet Yılmaz. (1991) "Üstün Yeteneklilerin Eğitimi" I. Özel Eğitim Komisyonu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-15 Mayıs.225.
- ¹⁰² Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S. 130,131; a.g.e.1991, s.9.
- ¹⁰³ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.:a.g.e., 2001.s. 42.
- ¹⁰⁴ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S.32; Özoğlu, Ç.Süleyman: a.g.e., 1976. s. 117
- ¹⁰⁵ Çağlar, Doğan.: (1973) "Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri" Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Cilt 5, Sayı 3-4, s.96,97.
- ¹⁰⁶ Çağlar, Doğan.: a.g.e.,1973. S.97; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997. S.132,133; Davasılğil, Ümit (1996). "Üstünler ve Özellikleri" Eğitim ve Bilim, Cilt 20, Sayı: 102, s.59-62.
- ¹⁰⁷ Davasılğil, Ümit.: a.g.e.,1996, s.56; Çağlar, Doğan.: a.g.e.,1973, S.97-99; Ersoy ve Avcı.: a.g.e., 2000, s.134; Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.100,101; San, Pınar. (1993) "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimi" Okul Öncesi Eğitim, sayı: 6, ss.25; Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM).(1967) İlkokul Seviyesinde Üstün Zekalı Çocuklara Mahsus Program Taslağı, Ankara. s.78.
- ¹⁰⁸ Çağlar, Doğan.: a.g.e.,1973. s.99-102; Ersoy ve Avcı.: a.g.e., 2000, s.129,130; Saldıroğlu, Hayrunnisa. Mehmet Yılmaz.: a.g.e.,1991, s.226,227; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet sever.: a.g.e.,1991, s.12; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997, s.132; Davasılğil, Ümit. (1987) "Üstün Çocuk ve Aile" Aile ve Çocuk Dergisi. Sayı: 4, ss.15,16; Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.62-77.
- ¹⁰⁹ Davasılğil, Ümit.: a.g.e.,1996, s.59,60; Çağlar, Doğan.: a.g.e.,1973, s.102-105; Ersoy ve Avcı.: a.g.e., 2000, s.131,132; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997, s.132; Yüksel, Galip. (1990) "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yetenek, İlgi ve Meslek Değer Alguları ile Rehberlik Hizmetleri." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.16.
- ¹¹⁰ Çağlar, Doğan.: a.g.e.,1973. s.105-107; Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.:a.g.e., 2001, s.72-77; Davasılğil, Ümit.: a.g.e.,1996, s.60; a.g.e.,1987, s.15,16; Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 1982, s.339.
- ¹¹¹ Gallagher, J. James. (1976) "İlkokulda Üstün Zekalı Çocuk", Çev. Ayşegül Ataman, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Ankara. s 295.
- ¹¹² Horowitz, Frances Degen and Marion O'Brien. (1986) Gifted and Talend Children, Amerikan Psychologist, No:10pp.1147-1157.
- ¹¹³ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.:a.g.e., 2001, s.53.
- ¹¹⁴ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 2000: a.g.e., s.127; Özoğlu, Ç.Süleyman: a.g.e., 1976, s.119.
- ¹¹⁵ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet sever.: a.g.e.,1991, s.19.
- ¹¹⁶ Ersoy ve Avcı.: a.g.e., 2000, s.134; Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.53.

- ¹¹⁷ Enç, Mitat. (1973) *Üstün Beyin Gücü: "Gelişim ve Eğitimleri."* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayınları. S.96; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997, s.134.
- ¹¹⁸ Ersoy ve Avcı.: a.g.e., 2000, s.134,135; Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.56-62.
- ¹¹⁹ Saldıroğlu, Hayrunnisa. Mehmet Yılmaz.: a.g.e.,1991, s.227.
- ¹²⁰ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997, S.134; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.96,97.
- ¹²¹ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.28.
- ¹²² Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.34.
- ¹²³ Gallagher'den akt. Ataman.: a.g.e., 1984, s.28.
- ¹²⁴ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.97,98.
- ¹²⁵ Varner'den akt. Enç.: a.g.e., 1973, s.98.
- ¹²⁶ Davasılıgil, Ümit. (2000) "Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi" *Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-14 Nisan, s.264-268. S.264; Akarsu 2000: Akarsu, Füsün. (2000) "Farklılık Odağında Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları." *MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müd. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu*, Ankara: MEB. Basımevi, Bildiriler: 13-14 Nisan. s.274,275.
- ¹²⁷ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.409,410.
- ¹²⁸ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.135.
- ¹²⁹ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.30; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.101,102.
- ¹³⁰ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.102; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.135,136.
- ¹³¹ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 2000: a.g.e., s.258.
- ¹³² Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, S.215.
- ¹³³ Çağlar Doğan.: a.g.e., 1991, s.172.
- ¹³⁴ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 2000: a.g.e., s.259.
- ¹³⁵ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, S.217,218; Çağlar Doğan.: a.g.e., 1991, s.174,175.
- ¹³⁶ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, s.217.
- ¹³⁷ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e.,1991, s. 24.
- ¹³⁸ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e.,1991, s.24; Çağlar Doğan.: a.g.e., 1991, s.176.
- ¹³⁹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.141; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e.,1991, s.532.
- ¹⁴⁰ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.208,209.
- ¹⁴¹ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.210-213.
- ¹⁴² Akbaba, Ahmet ve Davut Okçu. (1998) *Milli Eğitim Mevzuatı ve Öğretmenlik Meslek Bilgileri*. Van: Yüzüncü Yıl Ün. Matbaası. s.197.
- ¹⁴³ Çağlar, Doğan.: a.g.e., 1991, s.180; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e., 1991, s.23.
- ¹⁴⁴ Civelek, A.Hikmet.: a.g.e., 1985, s.12; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e., 1991, s.23; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.141.
- ¹⁴⁵ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroglu, Mehmet sever.: a.g.e., 1991, s.24; Çağlar, Doğan.: a.g.e., 1991, s.182.
- ¹⁴⁶ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, s.218, 219.
- ¹⁴⁷ Civelek, A.Hikmet.: a.g.e., 1985, s.12

- ¹⁴⁸ Gallagher, J. James.: a.g.e., 1976, s.306.
- ¹⁴⁹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.142.
- ¹⁵⁰ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.96.
- ¹⁵¹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.142.
- ¹⁵² Witty, Paul.: a.g.e., 1963, s.54-57.
- ¹⁵³ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.104-109.
- ¹⁵⁴ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet Sever.: a.g.e., 1991, s.22,23; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.216,217.
- ¹⁵⁵ Civelek, A.Hikmet.: a.g.e., 1985, s.12; Çağlar, Doğan.: a.g.e., 1991, s.186; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.220.
- ¹⁵⁶ Akgündüz, Hasan. (1997) *Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi Amaç-Yapı-İşleyiş* İstanbul: Ulusal Yayınları. s.409.
- ¹⁵⁷ Özdaş, Faysal. (2001) "*Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.6.
- ¹⁵⁸ R.A.M.: a.g.e., 1967, s.3.
- ¹⁵⁹ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet Sever.: a.g.e., 1991, s.19.
- ¹⁶⁰ Gallagher, J. James.: a.g.e., 1976, s.307,308.
- ¹⁶¹ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 1989, s.298; Özsoy, Yahya. (1991) "*Üstün Yeteneklilerin Eğitimi*" İzmir 1. Eğitim Kongresi Bildirileri. İzmir: 25-27 Kasım, Buca Eğitim Fakültesi Yayını. s.19; Yeşilova, Habibe.: a.g.e., 1997, s.41,42; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s. 225; R.A.M.: a.g.e., 1967, s.11,12.
- ¹⁶² Saldıroğlu, Hayrunnisa. Mehmet Yılmaz.: a.g.e., 1991, s.232.
- ¹⁶³ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet Sever.: a.g.e., 1991, s.31,32.
- ¹⁶⁴ Merril ve Orlansky'den akt. Özsoy ve ark.: a.g.e., 1991, s.32.
- ¹⁶⁵ Gallagher, J. James.: a.g.e., 1976, s.311.
- ¹⁶⁶ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s. 233.
- ¹⁶⁷ Gallagher, J. James.: a.g.e., 1976, s.311,312; Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 2000, s.260,261; Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet Sever.: a.g.e., 1991, s.32,33; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.146; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s. 234; Witty, Paul.: a.g.e., 1963, s.59,60
- ¹⁶⁸ Özsoy, Yahya ve Hayrunnisa Saldıroğlu, Mehmet Sever.: a.g.e., 1991, s.28.
- ¹⁶⁹ Akarsu, Füsün.: a.g.e., 2000, s.272.
- ¹⁷⁰ Davasılğil, Ümit.: a.g.e., 2000, s.263.
- ¹⁷¹ Akarsu, Füsün.: a.g.e., 2000, s.272,273.
- ¹⁷² Bıyıklı, Latife. (1990) "*Üstün Zekalı Çocuklar*" *Okulöncesi Eğitimi Dergisi*, Sayı: 40, s.9.
- ¹⁷³ Davasılğil, Ümit.: a.g.e., 2000, s.263-268.
- ¹⁷⁴ Özsoy, Yahya.: a.g.e.,1991, s.17.
- ¹⁷⁵ Özoğlu, Ç.Süleyman.: a.g.e., 1976, s.120.
- ¹⁷⁶ Matthenwson'dan akt. Çatalbaş, Arzu Somay (1998). "*Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yetkinlik Beklentileri.*" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1998. s.13.
- ¹⁷⁷ Gowan ve Damos, tan akt. Özoğlu, Ç.Süleyman.: a.g.e., 1976, s.123,124.
- ¹⁷⁸ Özoğlu, Ç.Süleyman.: a.g.e., 1976, s.124.
- ¹⁷⁹ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.392.
- ¹⁸⁰ Aytaç, Kemal.(1998) *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları. s.18,19.
- ¹⁸¹ Cutts, Norma E., Nicholas Moseley.: a.g.e., 2001, s.434.
- ¹⁸² Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.43,44; Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.9.

- ¹⁸³ Platon (Eflatun). (1995) Devlet. İstanbul: Rcmzi Kitapcvi, Çev. Sabahattin Eyuboğlu ve M. Ali Cimcaz. s.105; Karasan, Mehmet. (1964). Eflatun'un Devlet Görüşü. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. s.28,29; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s. 44.
- ¹⁸⁴ Sumption'dan akt. Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.9
- ¹⁸⁵ Aytaç, Kemal.: a.g.e., 1998, s.43,110,121,236.
- ¹⁸⁶ Schiller. (1990) İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup. çev.melahat özgü, İstanbul: MEB. Yayınları. s.xx,xxi.
- ¹⁸⁷ Aytaç, Kemal.: a.g.e., 1998, s.292,299.
- ¹⁸⁸ Dodurgalı, Abdurrahman. (1995). İbn Sina Felsefesinde Eğitim. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları. s.22-25.
- ¹⁸⁹ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s. 409.
- ¹⁹⁰ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s. 409.
- ¹⁹¹ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s. 409.
- ¹⁹² Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s.410.
- ¹⁹³ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s. 410, 411.
- ¹⁹⁴ Gömleksiz, Müfit. (1997) "Kubaşık Öğrenme" Temel Eğitim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Matematik Başarısı ve Arkadaşlık İlişkileri Üzerine Deneysel Bir Çalışma. Adana: Baki Kitapevi. s.1-3.
- ¹⁹⁵ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s. 222.
- ¹⁹⁶ Akgündüz, Hasan.: a.g.e., 1997, s.226.
- ¹⁹⁷ Koçer, H. Ali. (1991) Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. s.15-16; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.303-308.
- ¹⁹⁸ Akkutay, Ülker.: a.g.e., 1984, s.35.
- ¹⁹⁹ Akkutay, Ülker.: a.g.e., 1984, s.38,39; Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.310-313.
- ²⁰⁰ Akkutay, Ülker.: a.g.e., 1984, s.69-104; Civelek, A.Hikmet.: a.g.e., 1985, s.15.
- ²⁰¹ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.345-347.
- ²⁰² Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.335; Akkutay, Ülker.: a.g.e., 1984, s.136.
- ²⁰³ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.10.
- ²⁰⁴ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.228.
- ²⁰⁵ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.255,256; Gürgün, Musa. (1980) Üstün Beyin Gücü ve Fen Lisesi Tecrübesinin Sosyo Ekonomik Bakımdan Değerlendirilmesi. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: Dpt 1780-SPD: 318. S.10.
- ²⁰⁶ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, s.223.
- ²⁰⁷ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.14.
- ²⁰⁸ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, s.221.
- ²⁰⁹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.138.
- ²¹⁰ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.19.
- ²¹¹ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.245; Özsoy, Yahya.: a.g.e., 1993, s.531.
- ²¹² Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.20.
- ²¹³ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.245; Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.19; Özsoy, Yahya.: a.g.e., 1993, s.532.
- ²¹⁴ Ataman, Ayşegül.: a.g.e. 1984, s.19.
- ²¹⁵ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.257; Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, S.223; Özsoy, Yahya.: a.g.e., 1993, s.531.
- ²¹⁶ Gürgün, Musa.: a.g.e., 1980, s.17-19.
- ²¹⁷ Gürgün, Musa.: a.g.e., 1980, s.19.
- ²¹⁸ Enç, Mithat.: a.g.e., 1973, s.238; Gürgün, Musa.: a.g.e., 1980, s.21,22.
- ²¹⁹ Enç, Mitat. Doğan Çağlar, Yahya Özsoy.: a.g.e.,1981, S.222; Gürgün, Musa.: a.g.e., 1980, s.22; Karaduman, B.Dilek. (1997). "Ankara Fen Lisesi Öğrencilerinin Kendilerini Kabul

-
- Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.*" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.11.
- ²²⁰ Yüksel, Galip.: a.g.e., 1990, s.5; Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e., 1997, s.138.
- ²²¹ Çatalbaş, Arzu Somay.: a.g.e., 1998 s.5,6.
- ²²² Özer, Zuhâl.: a.g.e., 1997, s.76; Çamurlu, Abdullah (2001). "Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri" *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı: 12, s.4.
- ²²³ MEB. (1993) "Türkiye'nin İlk Üstün Zekalı Okulu: Yeni Ufuklar", *Milli Eğitim*, Sayı:12 s.52.
- ²²⁴ Özer, Zuhâl.: a.g.e., 1997, s.76; Yeşilova, Habibe.: a.g.e., 1997, s. 48-50.
- ²²⁵ M.E.B.: a.g.e., 1993, s.52; Yeşilova, Habibe.: a.g.e., 1997, s.50.
- ²²⁶ Özer, Zuhâl.: a.g.e., 1997, s.76.
- ²²⁷ Özer, Zuhâl.: a.g.e., 1997, s.76; Yeşilova, Habibe.: a.g.e., 1997, s. 48-50.
- ²²⁸ Ataman, Ayşegül.: a.g.e., 1982: s.1.
- ²²⁹ Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek.: a.g.e.,1997, s.134

KAYNAKÇA

- Akarsu, Füsün. (2000) "Farklılık Odağında Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Sorunları." **MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müd. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: MEB. Basımevi, Bildiriler: 13-14 Nisan ss. 271-277.
- Akbaba, Ahmet ve Davut Okçu. (1998) **Milli Eğitim Mevzuatı ve Öğretmenlik Meslek Bilgileri**. Van: Yüzüncü Yıl Ün. Matbaası.
- Akgündüz, Hasan. (1998) **Eğitim Sorunlarına Tarihsel Bakış Yöntemi**. Diyarbakır: Zafer Matbaası.
- Akgündüz, Hasan. (1997) **Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi Amaç-Yapı-İşleyiş**. İstanbul: Ulusal Yayınları.
- Akkutay, Ülker. (1984) **Enderun Mektebi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Akyüz, Hüseyin. (1992) **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Anonymous. (2001) "Tosun Doğan Zeki Olur", **Milliyet**, 11 Ağustos 2001, s. 3.
- Ataman, Ayşegül. (1982) "Üstün Zekalı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?" **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Ankara : cilt 15, Sayı 1 ss.335-344.
- Ataman, Ayşegül. (1984) "*Ankara İli Resmi Şehir İlkokullarındaki Üstün yetenekli Çocukların Fiziksel Gelişim Özelliklerinin Değerlendirilmesi*". (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ataman, Ayşegül. (1989) "Üstün Yetenekli Çocuklara Uygulanması Gereken Özel Eğitim Tedbirlerine Yönelik Bir Proje Teklifi". **Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Cilt 5, Sayı 1, ss.115-121.**
- Ataman, Ayşegül. (2000) "Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekalı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir" **Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-14 Nisan, ss.252-263.
- Aydın, Selim. (1994) **Eğitime Farklı Bir Bakış**. İzmir: T.Ö.V. Yayınları.
- Aytaç, Kemal.(1998) **Avrupa Eğitim Tarihi**. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Baymur, Feriha. (1978) **Genel Psikoloji**. İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.
- Bıyıklı, Latife (1990) "Üstün Zekalı Çocuklar" **Okulöncesi Eğitimi Dergisi**, Sayı: 40, ss. 8-10.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan. (1992) **Eğitim Sosyolojisi**. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Bilhan, Saffet. (1996) **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Bolay, S. Hayri, Mümtazer Türköne, Öner Kabasakal. (1996) **Türk Eğitim Sistemi: Alternatif Perspektif**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Bursalıoğlu, Ziya. (1967) **Eğitim İdaresi**. Ankara: Kalaba Yayınevi.
- Cansever, Gökçe. (1963) **Psikolojik Testler**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Civelek, Ali Hikmet. (1985) “*Üstün Yetenekliliğin Tespitinde Bir Durum Araştırması*”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Cutts, Norma E., Nicholas Moseley. (2001) **Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi**. İstanbul: (Çev. İsmail Ersevrim) Özgür Yayınları.
- Çağlar, Doğan (1991) “Üstün Zekalı Çocukların Eğitim Modelleri.” İzmir: **İzmir I. Eğitim Kongresi, Bildiriler: 25-27 Kasım**, ss. 169-187.
- Çağlar, Doğan. (1973) “Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri” **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Cilt 5, Sayı 3-4**, ss. 95-110.
- Çamurlu, Abdullah (2001). “Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri.” Ankara: **Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:12, ss. 4-5.
- Çatalbaş, Arzu Somay (1998). “*Üstün Yetenekli Öğrencilerinin Yetkinlik Beklentileri*.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dağ, İhsan. (1995) “Zekayı Ölçmek”, **Bilim ve Teknik**, sayı: 333, ss. 52-53.
- Dağlıoğlu, H. Elif. (1995) “*İlkokul 2-5. Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasından Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi*.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Davasılgi, Ümit (1987). “Üstün Çocuk ve Aile” **Aile ve Çocuk Dergisi**. Sayı: 4, ss.14-21.
- Davasılgi, Ümit (1996). “Üstünler ve Özellikleri” **Eğitim ve Bilim**, Cilt 20, Sayı: 102, ss. 59-69.
- Davasılgi, Ümit (2000). “Üstün Çocuklara Sahip Ailelerin Eğitimi” **Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-14 Nisan, ss.264-268.
- Demirel, Özcan. (1999). **Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dodurgalı, Abdurrahman. (1995). **İbn Sina Felsefesinde Eğitim**. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Dutoğlu, Durdane (1967). “Zeka ve Geri Zekalılık Nedir?” Ankara: **Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayını**, sayı: 4, ss. 7-16.

- Enç, Mithat. (1973) **Üstün Beyin Gücü: "Gelişim ve Eğitimleri."** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayınları.
- Enç, Mithat, Doğan Çağlar ve Yahya Özsoy. (1981) **Özel Eğitime Giriş.** Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayınları.
- Enç, Mithat (1972) "Eğitimde Önder Yetiştirme Sorunu." Ankara: **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 4, ss. 75-83.
- Erdoğan, İrfan. (1998) **Çağdaş Eğitim Sistemleri.** İstanbul : Sistem Yayıncılık.
- Ersoy, Özlem. Neslihan Avcı. (2000) **Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri "Özel Eğitim"** İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Gallagher, J. James. (1976) **İlkokulda Üstün Zekalı Çocuk.** Ankara: Çev. Ayşegül Ataman, **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.**
- Gander, Mary J. Harry W. Gardiner. (1995) **Çocuk Ergen Gelişimi.** Ankara: Çev. Ali Dönmez ve ark., İmge Kitabevi Yayınları.
- Gömlüksiz, Müfit. (1997) **"Kubaşık Öğrenme" Temel Eğitim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarısı ve Arkadaşlık İlişkileri Üzerine Deneysel Bir Çalışma.** Adana: Baki Kitabevi.
- Gürgün, Musa. (1980) **"Üstün Beyin Gücü ve Fen Lisesi Tecrübesinin Sosyo Ekonomik Bakımdan Değerlendirilmesi."** Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: Dpt 1780-SPD: 318.
- Horowitz, Frances Degen and Marion O'Brien. (1986) **"Gifted and Talend Children" Amerikan Psychologist**, No:10 pp.1147-1157.
- Kaptan, Saim. (1998) **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri.** Anakara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karaduman, B.Dilek. (1997). "Ankara Fen Lisesi Öğrencilerinin Kendilerini Kabul Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasan, Mehmet. (1964). **Eflatun'un Devlet Görüşü.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Karasar, Niyazi. (1995) **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koçer, H. Ali. (1991) **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Lauster, Peter. (1978) **Yetenek Ölçümü.** İstanbul: (Çev. Fatma S. Aksoy) Evrim Bilimsel Eğitim Araçları A.Ş.
- MEB. (1991) **I. Özel Eğitim Komisyonu.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 13-15 Mayıs.
- MEB. (1993) **Kalkınma Planlarında Eğitim.** Ankara. Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1993) **Türkiye'nin İlk Üstün Zekalı Okulu: Yeni Ufuklar, Milli Eğitim**, Sayı:12 s.32

- MEB. (2000) **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- Oral, Behçet. (2001) "Branşlarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Zekâ Alanlarının İncelenmesi" **Eğitim Ve Bilim**: Cilt: 26, Sayı: 122, ss.19-26
- Örs, Kuyas. (1995) "Eski İçeriğe Yeni Görünüm: Zeka, Kalıtım, Toplum", **Bilim ve Teknik**, sayı: 333, ss.50-55.
- Özdaş, Faysal. (2001) "*Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Batman ili Örneği*" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özer, Zuhâl. (1997) *Toplumun Küçük Prensleri: Özel Yetenekli Çocuklar*, **Bilim Teknik**, Sayı: 351, ss. 72-78.
- Özışık, Zeliha. (1968) "*Çocukların Zeka Gelişiminde Zenginleştirilmiş Çevrenin Etkileri*", **Okul Öncesi Eğitim Dergisi**, Sayı: 4, ss.6-8.
- Özoğlu, Ç. Süleyman. (1976) "Üstün Yetenekli Öğrencileri Araştırmaya Yönelme Ve Psikolojik Danışmanlık Sorunları." Ankara: **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 8 ss.113-129.
- Özsoy, Yahya. Hayrunnisa Saldıroğlu ve Mehmet Sever. (1991) **Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Ön Raporu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özsoy, Yahya. (1993) "Üstün Yeteneklilerin Eğitimi" **İzmir 1. Eğitim Kongresi Bildirileri**: 25-27 Kasım. İzmir: Buca Eğitim Fakültesi Yayını, ss.529-533.
- Özsoy, Yahya. Mehmet Özyürek ve Süleyman Eripek. (1997) **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Patton, R.James, Joseph M. Blackbourn, Kathleen Fad. (1996) "*Giftednes*", **Exceptional Individuals In Focus Edition**, prentice Hall, Fnc., pp.215-235.
- Platon (Eflatun). (1995) **Devlet**. Çev. Sabahattin Eyuboğlu ve M. Ali Cimcaz. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM).(1967) **İlkokul Seviyesinde Üstün Zekalı Çocuklara Mahsus Program Taslağı**, Ankara.
- Saldıroğlu, Hayrunnisa. Mehmet Yılmaz. (1991) "Üstün Yeteneklilerin Eğitimi" **I. Özel Eğitim Komisyonu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi: 13-15 Mayıs, ss.224-246.
- San, Pınar. (1993). "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimi" **Okul Öncesi Eğitim**, sayı: 6, ss. 25-46.
- Schiller. (1990) **İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup**. İstanbul: MEB. Yayınları.
- Şemin, Refia. (1978) **Zekanın Değerlendirilmesi: Binet Stanford Testlerinin İstanbul Çocuklarına Standardizasyonu**.. İstanbul: Çeltüt Matbaası.

- Şenel, Alaaddin. (1995) “Zekayı Yargılamak”, **Bilim ve Teknik**, sayı: 333, ss. 54.
- Toker, Fethi ve ark. (1968) **Zeka Kuramları**, Ankara: MEB. Talim ve Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu.
- Tozlu, Necmettin. (1992) **Eğitime Giriş “Ders Notları”** Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Matbaası.
- Varış, Fatma ve ark. (1998) **Eğitim Bilimlerine Giriş**. Ankara : Alkım Yayınları.
- Witty, Paul. (1963) **Üstün Zekalı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?** Çev. İbrahim Özgentaş. Ankara: Güzel Sanatlar Basımevi.
- Yeşilova, Habibe. (1997) “*Üstün Yeteneklilik ve Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi*” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, Atalay. (1994) **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel, Galip. (1990) “*Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yetenek, İlgi ve Meslek Değer Alguları ile Rehberlik Hizmetleri.*” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Ankara:Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (22.08.2002) <http://rehberlik.com/czeka/czindex.htm>
- (12.09.2002) http://omerweb.netfirms.com/new-page_8.htm
- (12.09.2002) <http://www.fortunecity.com/millennium/sunnyside/419/cokluzeka.html>

EKLER

Ek 1 : Araştırma Anketi

Ek 2 : Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Ortalama Ve Standart Sapması

Ek 3: İzinler

Ek 1 : ANKET

**ÖĞRETMENLERİN, İLKÖĞRETİM OKULLARININ ÜSTÜN YETENEKLİ
ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNE ELVERİŞLİLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ**

ABDURRAHMAN EKİNCİ

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

BATMAN - 2002

Sayın Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, "Türk Eğitim Sisteminin Bir Alt Sistemi Olarak İlköğretim Okullarının, Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine Elverişlilik Düzeyi"ni saptamaktır.

Araştırma sonuçları, araştırmacı tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu çalışmaya katkıda bulunabilmeniz için soruların tümünü içtenlikle ve samimi olarak yanıtladığınız beklenmektedir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde kişisel bilgiler ve ilköğretim sisteminde üstün yetenekli öğrencilerin durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. II. Bölümde ise, ilköğretim sisteminde üstün yetenekli öğrencilere dönük olarak yapılması gerekenlere yer verilmiştir. Size en uygun gelen her soru için bir "X" koyunuz. Ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. İlginize teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Abdurrahman EKİNCİ
Öğretmen ve Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz :

1. Bayan 2. Erkek

En son mezun olduğunuz eğitim kurumu:

1. Üç yıllık eğitim enstitüsü
2. Eğitim fakültesi
3. Fen edebiyat fakültesi
4. Başka (lütfen belirtiniz.....)

Hangi okulda görev yapmaktasınız:

1. Resmi 2. Özel

Şu anda okutmakta olduğunuz sınıf:

1. 1 2. 2 3. 3 4. 4 5. 5

Öğretmenlikte toplam çalışma süreniz:

1. 1-5 yıl
2. 6-10 yıl
3. 11-15 yıl
4. 16 ve daha fazla yıl

II. GÖRÜŞLER

Sizce, ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin özel eğitimine ne derecede yer verilmektedir?

1. () Çok 2 () İyi 3. () Az 4. () Hiç

Sizce, Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yetenekli bireylere sağlanan özel eğitim nakları yeterli midir?

1. () Evet 2. () Hayır 3. () Kararsızım

Sınıflarınızda üstün yetenekli olduğuna inandığınız öğrencilere yönelik olarak farklı bir çalışma yapabiliyor musunuz?

1. () Evet 2. () Hayır

Eğer cevabınız hayır ise, üstün yeteneklilere yönelik özel bir çalışma yapamamanızın en önemli nedeni sizce nedir?

- 1()Sınıf mevcutlarının kalabalık olması.
2()Üstün yeteneklilere yönelik özel eğitimin gerekliliğine inanmama.
3()İlköğretim programlarında üstün yeteneklilerin özel eğitimine yer verilmemesi.
4()Diğer(lütfen yazınız):.....

Sizce, üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak, (ilköğretim düzeyinde) aşağıda önerilen eğitim süreçlerinden hangisi uygulanmalıdır?

- 1()Özel okul
2()Özel sınıf
3()Birlikte (kaynaştırma yoluyla) eğitim
4()Hızlandırma (Erken başlatma veya sınıf atlama).
5()Diğer (lütfen yazınız):

Üstün yetenekli çocukların özel eğitim amacıyla tanınması (belirlenmesi) hangi dönemde gerçekleştirilmelidir?

- 1()Okul öncesi
2()İlköğretimin 1,2 ve 3. Sınıflarında
3()İlköğretiminin 4 veya 5. Sınıflarında
4()İlköğretim 6,7 veya 8. sınıflarında
5()Diğer(lütfen yazınız):.....

İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri olarak, üstün yetenekli bireylerin özel eğitimine yönelik eğitim formasyonu bilgisine ne derecede sahipsiniz?

1. () Çok 2 () İyi 3. () Az 4. () Hiç

Bu bölümde belirtilen olumlu ifadelerin, ilköğretim sistemi içerisinde ne derecede uygulandığına ilişkin olarak, görüşlerinize en uygun gelen seçeneğin altındaki kutuya bir "X" koyunuz .

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
		1	2	3	4	5
1	Üstün yetenekli öğrenciler, uygulamadaki ilköğretim sistemi içerisinde yeteneklerini yeterince geliştirebilme imkanlarına sahiptir.					
2	Ülkemizde, üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitimin önem ve gereği yeterince anlaşılmıştır.					
3	İlköğretim okullarında üstün yetenek, her türlü eğitim-öğretim etkinliğinde göz önünde bulundurulmaktadır.					
4	Özel eğitime ihtiyaç duyanları belirleme ve rehberlik etme ile görevli Rehberlik Araştırma Merkezleri, üstün yeteneklilere yönelik olarak yeterli ve geliştirici bir çalışma yapmaktadırlar.					
5	İlköğretim okullarındaki öğrencilerin, kendi ilgi ve yetenekleri çerçevesinde gelişimleri için yeterli imkan ve ortam sağlanmaktadır.					
6	Türk Eğitim Sistemi içerisinde, üstün yetenekli bireyleri belirleme ve bunlara yönelik eğitim çalışmaları, toplumun her kesimini kapsayacak tarzda düzenlenmiştir.					
7	Eğitim fakülteleri, lisans dönemi öğretmen adaylarına, üstün yeteneklileri tanılama, eğitim ve rehberliklerine yönelik özel eğitim derslerini yeterli düzeyde, etkin ve uygulamaya dönük olarak vermektedirler.					
8	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak farklı, geliştirici bir çalışma yapabilmektedirler.					
9	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, üstün yeteneğin belirlenmesi ve eğitimi konusunda yeterli bir hizmet-içi eğitim görmektedirler.					
10	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri eğitim-öğretim ortamını oluşturma ve planlama çalışmalarında üstün yeteneklileri de göz önünde bulundurmaktadırlar.					
11	İlköğretim düzeyinde, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirebilmeleri bakımından ülke genelinde eğitimde imkan ve fırsat eşitliği sağlanmıştır.					
12	Üstün yetenekli öğrencileri tanılama ve belirleme çalışmalarına ilköğretim düzeyinde yeterli önem verilmektedir.					
13	İlköğretim okullarının fiziki imkan ve kapasiteleri farklı yeteneklerin gelişimine uygun bir tarzda düzenlenmiştir.					
14	İlköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenleri üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin yeterli bir formasyona sahiptirler.					
15	İlköğretim okulları yöneticilerinin, okullarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik geliştirici bir eğitime ilişkin yeterli düşünce ve çabaları vardır.					
16	İlköğretim programı, farklı düzeyde ilgi ve yetenekleri göz önünde bulunduracak şekilde düzenlenmiştir.					

Ek 2: Öğretmenlerin, İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Görüşlerinin Ortalama Ve Standart Sapması

		X	SS
1	Üstün yetenekli öğrenciler, uygulamadaki ilköğretim sistemi içerisinde yeteneklerini yeterince geliştirebilme imkanlarına sahiptir.	1.62	0.75
2	Ülkemizde, üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitimin önem ve gereği yeterince anlaşılmıştır.	1.93	0.93
3	İlköğretim okullarında üstün yetenek, her türlü eğitim-öğretim etkinliğinde göz önünde bulundurulmaktadır.	2.17	1.11
4	Özel eğitime ihtiyaç duyanları belirleme ve rehberlik etme ile görevli Rehberlik Araştırma Merkezleri, üstün yeteneklilere yönelik olarak yeterli ve geliştirici bir çalışma yapmaktadırlar.	1.96	0.89
5	İlköğretim okullarındaki öğrencilerin, kendi ilgi ve yetenekleri çerçevesinde gelişimleri için yeterli imkan ve ortam sağlanmaktadır.	1.83	0.83
6	Türk Eğitim Sistemi içerisinde, üstün yetenekli bireyleri belirleme ve bunlara yönelik eğitim çalışmaları, toplumun her kesimini kapsayacak tarzda düzenlenmiştir.	1.70	0.82
7	Eğitim fakülteleri, lisans dönemi öğretmen adaylarına, üstün yeteneklileri tanılama, eğitim ve rehberliklerine yönelik özel eğitim derslerini yeterli düzeyde, etkin ve uygulamaya dönük olarak vermektedirler.	2.03	0.86
8	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik olarak farklı, geliştirici bir çalışma yapabilmektedirler.	2.14	0.90
9	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, üstün yeteneğin belirlenmesi ve eğitimi konusunda yeterli bir hizmet-içi eğitim görmektedirler.	1.88	0.82
10	İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenleri eğitim-öğretim ortamını oluşturma ve planlama çalışmalarında üstün yeteneklileri de göz önünde bulundurmaktadırlar.	2.36	1.01
11	İlköğretim düzeyinde, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirebilmeleri bakımından ülke genelinde eğitimde imkan ve fırsat eşitliği sağlanmıştır.	1.90	0.99
12	Üstün yetenekli öğrencileri tanılama ve belirleme çalışmalarına ilköğretim düzeyinde yeterli önem verilmektedir.	1.85	0.75
13	İlköğretim okullarının fiziki imkan ve kapasiteleri farklı yeteneklerin gelişimine uygun bir tarzda düzenlenmiştir.	1.68	0.80
14	İlköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenleri üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin yeterli bir formasyona sahiptirler.	2.07	0.85
15	İlköğretim okulları yöneticilerinin, okullarındaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik geliştirici bir eğitime ilişkin yeterli düşünce ve çabaları vardır.	2.02	0.92
16	İlköğretim programı, farklı düzeyde ilgi ve yetenekleri göz önünde bulunduracak şekilde düzenlenmiştir.	2.05	0.94

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.72.00.04.040/ 16337
KONU : Anket

04./11/2001

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Merkez Yavuz Selim İlköğretim Okulu sınıf öğretmeni Abdurrahman EKİNCİ Merkez İlköğretim Okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerine Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine İlişkin Anket yapmak istediğine dair vermiş olduğu dilekçe ve anket formları ekte sunulmuştur.

Adı geçen öğretmenin Merkez İlköğretim Okullarında anket uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Fazıl KARDAŞ
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
...../11/2001

Kemal ÇIKIT
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C. YÜZÜNCÜYIL MAZLUM
BAKIMININ ALTINA ALINMIŞTIR